

Briselē, 30.1.2019.
COM(2019) 22 final

ANNEXES 1 to 3

PIELIKUMI

dokumentam

Pārdomu dokuments

Ceļā uz ilgtspējīgu Eiropu 2030. gadā

I PIELIKUMS. Junkera Komisijas ieguldījums ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā

Ilgospējīgas attīstības programmā 2030. gadam, ko Apvienoto Nāciju Organizācija pieņēma 2015. gada 25. septembrī, ir izklāstīts globāls satvars ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai līdz 2030. gadam. Programmā ir izvirzīti 17 vērienīgi ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM) un 169 saistītie mērķi, kas būtu jāsasniedz valstīm un ieinteresētajām personām.

ANO, izstrādājot ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam, saņēma būtisku atbalstu no ES, kas kopā ar dalībvalstīm ir apņēmusies turēties vadībā arī programmas īstenošanā – gan ES robežās, gan ar ārpolitikas palīdzību atbalstot tās īstenošanas centienus citās valstīs, īpaši tajās, kur palīdzība nepieciešama visvairāk. Ilgtspējīgas attīstības mērķu galvenie aspekti ir iestrādāti visās 10 Junkera Komisijas prioritātēs: nodarbinātība, izaugsme un ieguldījumi (1. prioritāte); digitālais vienotais tirgus (2. prioritāte); drošāka, cenas ziņā pieejamāka un ilgtspējīgāka enerģija (3. prioritāte); padziļināts un taisnīgāks iekšējais tirgus (4. prioritāte); dziļāka un taisnīgāka ekonomiskā un monetārā savienība (5. prioritāte); atvērta un taisnīga tirdzniecība (6. prioritāte); tiesiskums un pamattiesības (7. prioritāte); migrācija (8. prioritāte); starptautiskajā arēnā ietekmīga Eiropa (9. prioritāte); demokrātisku pārmaiņu savienība (10. prioritāte).

Junkera Komisija jau kopš 2014. novembra, kad sāka ritēt tās pilnvaru termiņš, ir integrējusi ilgtspējīgu attīstību galvenajās transversālajās programmās, nozaru rīcībpolitikās un iniciatīvās, izmantojot labāka regulējuma instrumentus. Visos Komisijas ietekmes novērtējumos, kurus sagatavo pirms tiesību aktu priekšlikumu izvirzīšanas, tiek analizēta sociālā, ekonomiskā un uz vidi

attiecināmā ietekme, lai pienācīgi ņemtu vērā un ierēķinātu ilgtspējīgas attīstības apsvērumus. Turklāt pēdējā laikā visos ES tirdzniecības nolīgumos ir iekļauta nodaļa par ilgtspējīgu attīstību, lai veicinātu ilgtspējīgu izaugsmi un attīstību, kā arī parūpētos par pienācīgas kvalitātes nodarbinātību it visiem.

Junkera vadītā Komisija ir ielikusi pamatus politikai, kas nākamajām paaudzēm nodrošinās ilgtspējīgu Eiropas nākotni – no Eiropas sociālo tiesību pīlāra, Eiropas Konsensa par attīstību un globālās ārpolitikas un drošības politikas stratēģijas līdz vērtībās balstītajai stratēģijai “Tirdzniecība visiem”, stratēģiskajai iesaistei dzimumu līdztiesībā un Eiropas izglītības telpai; no aprites ekonomikas paketes un mobilitātes un tīras enerģijas paketes līdz zilās izaugsmes stratēģijai; no Investīciju plāna Eiropai un rīcības plāna ilgtspējīgam finansējumam līdz ES pilsētprogrammai un dabas rīcības plānam –, un tie ir tikai daži piemēri. Komisija ir arī ierosinājusi stiprināt saikni starp ES finansējumu un tiesiskumu, novērtēt visu ES līdzfinansēto pētniecības un inovācijas darbību ietekmi uz vidi un sociālo jomu, kā arī nākamajā ES budžetā pieņemt vērienīgāku klimata izdevumu mērķi. Pavisam nesen Komisija nāca klajā ar Eiropas ilgtermiņa stratēģisko redzējumu par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku, kas būtu jāizveido līdz 2050. gadam; tas sagatavo ceļu strukturālām pārmaiņām Eiropas ekonomikā, veicina izaugsmi un nodarbinātību, vienlaikus gādājot par klimatneitralitāti. Tam būs nepieciešami kardināli risinājumi un investīcijas pētniecībā un inovācijā.

Šajā dokumentā sniegts pārskats par Junkera vadītās Komisijas ieguldījumu ANO ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam, vispirms ieskicējot

svarīgākos rīcībpolitikas aspektus un pēc tam piedāvājot dažādu pasākumu piemērus, kas veikti saistībā ar katru IAM.

Lai gan šā pielikuma uzmanības centrā ir Junkera vadītās Komisijas iniciatīvas, ir pašsaprotami, ka IAM sasniegšanu ir veicinājušas arī daudzas citas ES rīcībpolitikas, kuras darbojās jau pirms šīs

Komisijas iecelšanas. Daži šādi piemēri ir ES Pamattiesību harta, ES bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2020. gadam, tīra gaisa politikas pasākumu kopums, korporatīvās sociālās atbildības stratēģijas īstenošana laika gaitā, Eiropas veselības apdrošināšanas karte, noteikumi par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu un ES noteikumi par tabakas izstrādājumiem.

Rīcībpolitikas aktualitātes

Eiropas sociālo tiesību pīlārs

2017. gada novembrī pieņemtajā Eiropas sociālo tiesību pīlārā ir noteikti 20 principi, kuru tiešais mērķis ir veicināt augšupēju konvergenci, lai Eiropā radītu labākus dzīves un darba apstākļus. Tas palīdz apkarot nabadzību visās tās izpausmēs un nodrošināt taisnīgas, piemērotas un ilgtspējīgas sociālās drošības sistēmas. Tas atbalsta iespēju vienlīdzību un piekļuvi darba tirgum, t. sk. dzimumu līdztiesību un taisnīgus darba nosacījumus, un veicina sociālo iekļautību un aizsardzību. To papildina sociālo rezultātu pārskats, kas kopā ar citiem instrumentiem palīdz nodrošināt tā pārraudzību.

Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu un tajā paredzēto tiesību īstenošana arī ievērojami sekmēs ilgtspējīgas Eiropas veidošanos, aktīvi atbalstot nodarbinātību un taisnīgu atalgojumu, kas spēj nodrošināt pienācīgu dzīves līmeni, un palīdzot cilvēkiem iegūt 21. gadsimtā vajadzīgās prasmes, kuras viņiem paver kvalitatīvas darba iespējas un atsver demogrāfiskās novecošanas ietekmi uz darba tirgu un sociālās aizsardzības sistēmām. Eiropas sociālo tiesību pīlārs sekmēs inovāciju un konkurētspēju un veicinās sociālo taisnīgumu, vienlīdzīgas iespējas, sociālo dialogu un piekļuvi kvalitatīviem aprūpes pakalpojumiem, tostarp izmaksu ziņā pieejamai kvalitatīvai veselības aprūpei it visiem, bērnu un ilgtermiņa aprūpei, palīdzībai mājokļu jomā un citiem būtiskiem pakalpojumiem.

ES rīcība dzimumu līdztiesības jomā

Komisija 2015. gadā pieņēma dokumentu “Stratēģiskā iesaiste dzimumu līdztiesības jomā 2016.–2019. gadā”. Tas ir satvars, uz kura Komisija balstās, lai veicinātu dzimumu līdztiesību un nodrošinātu pilnvērtīgas iespējas sievietēm. Eiropas sociālo tiesību pīlārā ir apstiprināta ES apņemšanās visās jomās nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm un abiem dzimumiem līdzvērtīgas iespējas. Komisija 2017. gadā nāca klajā ar visaptverošu darba un privātās dzīves līdzsvara paketi, kas ietvēra tiesību aktus un rīcībpolitikas pasākumus, kuru mērķis bija panākt sieviešu lielāku iesaistīšanos darba tirgū.

ES dzimumu līdztiesības rīcības plāns 2016.–2020. gadam ir ES satvars, uz kura pamata tiek sekmēta dzimumu līdztiesība un sievietēm un meitenēm nodrošinātas pilnvērtīgas iespējas, Savienībai īstenojot ārējās attiecības ar trešām valstīm, kā arī piedaloties starptautiskos forumos un programmās. ES dzimumu līdztiesības rīcības plānu īsteno praksē, izmantojot pārskatīto Eiropas kaimiņattiecību politiku un attīstības politiku.

ES jaunatnes stratēģija

Komisija 2018. gada maijā iepazīstināja ar jaunu ES jaunatnes stratēģiju “Jauniešu iesaistīšanās, saiknes veidošana un iespēju veicināšana”, ko Padome apstiprināja tā paša gada novembrī. Jaunais satvars sadarbībai jaunatnes jomā 2019.–2027. gadam ir vērsts uz to, lai Eiropas Savienību tuvinātu jauniešiem un palīdzētu risināt jautājumus, kas viņiem ir no svara. Jaunās ES jaunatnes stratēģijas mērķis ir veicināt jauniešu līdzdalību pilsoniskajā un demokrātiskajā dzīvē (iesaistīšanās); veidot saiknes starp jauniešiem Eiropas Savienībā un citās pasaules valstīs, lai sekmētu brīvprātīgo darbu, iespējas mācīties ārzemēs, solidaritāti un starpkultūru sapratni (sakarū veidošana); atbalstīt jauniešu iespējas, sekmējot inovāciju, kā arī jauniešu darba kvalitāti un atzišanu (pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana). Stratēģijas mērķu sasniegšanai ierosinātie instrumenti paredz, piemēram, atjaunot dialogu ar jauniešiem,

izmantot valsts darbību plānošanu, kā arī īstenot Padomes darba plānu jauniešiem 2019.–2020. gadam.

Komisija arī palīdz Eiropas valstīm veicināt jauniešu nodarbinātību. Garantija jauniešiem katru gadu atbalsta vairāk nekā 3,5 miljonus jauniešu, kuri pēc reģistrēšanās šajā sistēmā saņem darba, tālākizglītības, prakses vai mācekļa darba piedāvājumu.

ES finansējuma un tiesiskuma ievērošanas sasaiste

Komisijas priekšlikums par Eiropas nākamo daudzgadu budžetu 2021.–2027. gadam ir veidots, pamatojoties uz labklājības, ilgtspējas, solidaritātes un drošības principiem.

Priekšlikumā ir iekļauts jauns mehānisms, kas stiprinās saikni starp ES finansējumu un tiesiskumu. Vispārēji trūkumi tiesiskuma jomā kādā dalībvalstī nopietni ietekmē pareizu finanšu pārvaldību un ES finansējuma efektīvu atdevi. Tas nav sankciju mehānisms, bet drīzāk budžeta instruments, kas ļauj aizsargāt ES budžetu un nodrošināt pareizu finanšu pārvaldību, vienlaikus veicinot tiesiskumu.

Investīciju plāns Eiropai jeb Junkera plāns

Pēc globālās ekonomikas un finanšu krīzes Eiropas Savienībā bija samazinājušās investīcijas. Investīciju plāns Eiropai jeb t. s. Junkera plāns tiecas novērst šķēršļus, kas kavē investīcijas, nodrošināt investīciju projektu pamanāmību un tehnisko palīdzību šiem projektiem, kā arī gādā par finanšu resursu lietpratīgāku izmantošanu.

Junkera plānā paredzētais Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF) 2018. gada jūlijā bija sasniedzis savu sākotnējo mērķi – nodrošinājis 315 miljardu euro lielas investīcijas – un līdz 2018. gada decembrim visā ES bija mobilizējis investīcijas 371 miljarda euro apmērā. Tas jau ir palīdzējis radīt vairāk nekā 750 000 darbvieta. Plānots, ka līdz 2020. gadam jaunradīto darbvieta skaits būs pieaudzis līdz 1,4 miljoniem. Vairāk nekā 850 000 mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) nu var izmantot uzlabotu piekļuvi finansējumam. Vismaz 40 % no ESIF infrastruktūras un inovācijas sadaļas finansējuma tiek piešķirti projektu komponentiem, kas palīdz īstenot rīcību klimata politikas jomā saskaņā ar Parīzes klimata politikas nolikumu.

ES pētniecības un inovācijas programma “Apvārsnis 2020”

“Apvārsnis 2020” ir pasaulē lielākā programma, kas veicina sadarbību zinātnē, tehnoloģijās un inovācijā gan ES robežās, gan citur pasaulē.

Septiņu gadu laikā (no 2014. līdz 2020. gadam) pašreizējai pētniecības un inovācijas pamatprogrammai “Apvārsnis 2020” ir atvēlēts gandrīz 77 miljardu euro finansējums, un šie līdzekļi palīdzēs piesaistīt vēl privātās un valsts investīcijas. Vairāk nekā 60 % no šā budžeta tiek ieguldīti ilgtspējīgā attīstībā. Programmai “Apvārsnis Eiropa”, kas būs šīs programmas pēctece, ir ierosināts piešķirt vēl lielāku budžetu.

“Apvārsnis 2020” palīdz panākt gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomikas izaugsmi. Programmas mērķis ir nodrošināt pasaules līmeņa zinātnes un tehnoloģiju radīšanu Eiropas Savienībā – tas dod labumu ekonomikai, sabiedrībai un videi, novērš šķēršļus inovācijai un atvieglo publiskā un privātā sektora sadarbību, kurā tiek rasti risinājumi lielajiem izaicinājumiem, ar ko saskaras mūsu sabiedrība.

Ilgtspējīgas izaugsmes finansēšana

Mūsu planēta arvien vairāk saskaras ar neprognozējamām klimata pārmaiņu sekām un resursu izsmelšanu, tādēļ ir steidzami jāīsteno, lai pielāgotos ilgtspējīgākam modelim. Lai sasniegtu ES 2030. gada mērķus, par kuriem notika vienošanās Parīzē, t. sk. panāktu siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājumu par 40 %, saskaņā ar aplēsēm ir vajadzīgi vēl aptuveni 180 miljardi euro papildu investīciju.

Tāpēc Komisija 2018. gada martā pieņēma ilgtspējīga finansējuma rīcības plānu, lai finansējums veicinātu labu ekonomikas funkcionēšanu, kas palīdz sasniegt arī vides un sociālos mērķus. To darot, ES ir panākusi, ka ilgtspējīgas attīstības mērķiem atbalstu nodrošina arī ietekmīgā finanšu nozare.

#SustainableFinanceEU

ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku

Aprites ekonomikā pēc iespējas ilgāk tiek saglabāta produktu, materiālu un resursu vērtība un līdz minimumam samazināta tādu atkritumu kā pārtikas atkritumu, plastmasas vai jūras piedrazojuma rašanās. Aprites ekonomika nodrošina arī ieguvumus plašākā nozīmē: rada jaunas konkurences priekšrocības un samazina vajadzības pēc jau tā ierobežotajiem resursiem, energopatēriņu un oglekļa dioksīda emisijas.

Pasākumi, ko Komisija ir veikusi kopš aprites ekonomikas rīcības plāna pieņemšanas 2015. gadā, atbalsta aprites ekonomiku katrā pievienotās vērtības veidošanas ķēdes posmā. ES ar aprites ekonomikas paketi dod uzņēmumiem un sabiedrībai skaidru signālu par to, kāda nākotne mūs gaida. Rīcība ES līmenī var mobilizēt investīcijas, radīt vienlīdzīgus konkurences apstākļus un likvidēt šķēršļus vienotajā tirgū.

Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam

Ilgtermiņa redzējums par pārticīgas, modernas, konkurētspējīgas un klimatneitrālas ekonomikas izveidi līdz 2050. gadam, ko Komisija pieņēma 2018. gada novembrī, parāda, kā Eiropa var uzņemties vadošo lomu klimatneitralitātes sasniegšanā, modernizējot energosistēmu, investējot reālos tehnoloģiskos risinājumos, dodot pilnvērtīgas iespējas saviem iedzīvotājiem un saskaņojot rīcību tādās svarīgās jomās kā rūpniecības politika, finanses, aprites ekonomika un pētniecība, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu un atbalstot taisnīgu pāreju uz jauno sistēmu. Tas pilnībā atbilst ilgtspējīgas attīstības mērķiem, un minētais dokuments iepazīstina arī ar stratēģiskiem elementiem, kas ļaus īstenot pāreju uz klimatneitrālu ES.

Šis ilgtermiņa redzējums tika izstrādāts tālab, lai ievirzītu ES klimata politiku un sāktu padziļinātu diskusiju par to, kā ES sagatavoties 2050. gadam, – uz tā pamata līdz 2020. gadam paredzēts ANO Vispārējai konvencijai par klimata pārmaiņām iesniegt vērīgu ES ilgtermiņa stratēģiju.

Parīzes klimata nolīgums un pakete “Tīru enerģiju ikvienam Eiropā”

Eiropas loma bija būtiska, lai Parīzē tiktu noslēgts pirmais vispārējais, juridiski saistošais klimata nolīgums, kurā izklāstīts globāls rīcības plāns cīņai pret klimata pārmaiņām. ES ir

apņēmusies līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 40 % (salīdzinājumā ar 1990. gadu).

Šī nostāja sagatavoja ceļu paketei “Tīru enerģiju ikvienam Eiropā”, ar ko veicina pārkārtošanos uz tīru enerģiju un energosistēmas modernizāciju, kas ļautu sasniegt Parīzes mērķus.

Pāreja uz tīru enerģiju un cīņa pret klimata pārmaiņām būtiski mainīs veidu, kā mēs ražojam un patērējam enerģiju. Tā atšķirīgi ietekmēs dažādas nozares un reģionus. Oglekļietilpīgi darījumdarbības modeļi, piemēram, ogļu ieguve, ekonomiski vairs nebūs izdevīgi un galu galā pakāpeniski izzudīs.

Tāpēc Komisija ir sākusi īpašas iniciatīvas, lai risinātu sociālās un ekonomiskās problēmas, ar kurām iedzīvotāji saskaras ogļu ieguves reģionos. To ietvaros tiek atbalstīta pārejas stratēģiju izstrāde, konkrēti projekti strukturālai diversifikācijai un tehnoloģiju pārejai. 12 dalībvalstīs 41 reģionā, kur tiek iegūtas ogles, notiks atbalsta pasākumi, kas šīs pārmaiņas raudzīs pārvērst iespējās, kuras veicina inovāciju, investīcijas un jaunu prasmju apguvi.

Eiropa kustībā

Turpinot mazemisiju mobilitātes stratēģijā iesāktu, Komisija 2017. un 2018. gadā ir pieņēmusi trīs mobilitātes paketes “Eiropa kustībā”. Šīs mobilitātes paketes ir plašs iniciatīvu kopums, kas uzlabos satiksmes drošību; ieviesīs viedas sistēmas ceļu nodevu iekasēšanai; samazinās CO₂ emisijas, gaisa piesārņojumu un sastrēgumus; uzņēmumiem atvieglos birokrātisko slogu; apkaros nelikumīgu nodarbinātību un darba ņēmējiem nodrošinās pienācīgus darba apstākļus un atpūtas laiku. Ilgtermiņā šie pasākumi nāks par labu ne tikai transporta nozarei vien – tie veicinās izaugsmi un radīs darbvietas, stiprinās sociālo taisnīgumu, pavērs plašākas izvēles iespējas patērētājiem un ļaus Eiropai stabili virzīties uz bezemisiju mobilitāti.

Jaunākajā paketē “Eiropa kustībā” ir noteikta pozitīva programma, un tās mērķis ir radīt apstākļus, kuros visi Eiropas iedzīvotāji gūtu labumu no drošākas satiksmes, ne tik piesārņojošiem transportlīdzekļiem un modernākiem tehnoloģiskajiem risinājumiem, turklāt vienlaikus tiktu atbalstīta ES rūpniecības konkurētspēja. Tāpēc iniciatīvas ietver integrētu nākotnes ceļu satiksmes drošības politiku ar pasākumiem transportlīdzekļu un infrastruktūras drošuma uzlabošanai, vēl nebijušos CO₂ emisiju standartus lielas noslodzes transportlīdzekļiem; stratēģisku rīcības plānu attiecībā uz akumulatoru izstrādi un ražošanu Eiropā un progresīvu stratēģiju satīklotai un automatizētai mobilitātei.

ES stratēģija attiecībā uz plastmasu

Veselīgi okeāni ir mūsu eksistences pamatu pamats. Tas ir būtisks pārtikas un ienākumu avots aptuveni 40 % pasaules iedzīvotāju. Mūsu planētas klimats, ūdeņi un skābeklis ir atkarīgi no jūras, kas tos regulē.

Ar ES starptautisko okeānu pārvaldības programmu tika izveidots visaptverošs satvars starptautiskās okeānu pārvaldības stiprināšanai, lai nodrošinātu, ka okeāni ir droši, tīri, izmantoti likumīgi un ilgtspējīgi. Viens no okeānu pārvaldības programmas pasākumiem ir cīņa pret jūras piedrazojumu.

Eiropas Komisija 2018. gada maijā ierosināja jaunus ES mēroga noteikumus par 10 vienreizlietojamu plastmasas izstrādājumu veidiem, kurus visbiežāk atrod Eiropas

pludmalēs un jūrās, kā arī pazaudētiem un pamestiem zvejas rīkiem. To dēļ rodas 70 % no visa jūras piedrazojuma.

Citas iniciatīvas attiecībā uz plastmasu ietver pasākumus, lai novērstu piedrazošanu; plastmasas rūpniecībā ieviestu aprites ekonomiku; novērstu jūras piedrazojuma veidošanos no zvejas rīkiem un labāk izprastu un novērotu jūras piedrazojuma rašanos.

ES rīcības plāns dabai, cilvēkam un ekonomikai

Putnu un dzīvotņu aizsardzības tiesību akti ir ES dabas aizsardzības politikas stūrakmeņi. Ar tiem tiek izveidots koordinēts tīkls *Natura 2000*, kurā ietilpst aizsargājamas teritorijas ar lielu bioloģisko daudzveidību. Šis tīkls ir lielākais pasaulē, un tas sniedz ieguldījumu ES ekonomikā, nodrošinādams ūdens attīrīšanu, oglekļa dioksīda absorbēšanu un augu apputeksnēšanu, kā arī veicinādams tūrismu – tie ir t. s. ekosistēmas pakalpojumi, kas atbilst 1,7–2,5 % no ES IKP.

Komisija 2017. gada aprīlī pieņēma rīcības plānu dabai, cilvēkam un ekonomikai, lai nodrošinātu tiesību aktu pilnīgu īstenošanu uz vietas un tādējādi uzlabotu dabas aizsardzību ES iedzīvotāju un ekonomikas labā.

Rīcības plānā ir paredzētas 15 galvenās darbības, kas veicamas līdz 2019. gadam, un četras galvenās prioritātes: pilnveidot zināšanas un vadlīnijas, lai nodrošinātu labāku saskanību ar sociālekonomiskajām darbībām; pabeigt tīkla izveidi un nodrošināt efektīvu tā pārvaldību; pastiprināt investīcijas *Natura 2000* tīklā un palielināt finansējumu; iesaistīt iedzīvotājus, ieinteresētās personas un vietējās kopienas.

ES pilsētprogramma

Eiropas pilsētas šobrīd pieredz daudzas mūsdienām raksturīgas ekonomiskās, vides un sociālās problēmas. Pilsētās dzīvo vairāk nekā 70 % ES iedzīvotāju, turklāt tajās tiek radīti aptuveni 85 % no ES IKP.

ES pilsētprogramma tika sāкта 2016. gada maijā, un tās ietvaros pilsētas rosina inovatīvus ilgtspējīgus risinājumus, kuri veicina pāreju uz mazoglekļa risinājumiem un nostiprina sabiedrības izturētspēju. Pilsētprogramma ir Komisijas, dalībvalstu un Eiropas pilsētu kopīgs veikums, un tā tiecas nodrošināt, lai pilsētu teritorijās vairāk tiktu ņemta vērā rīcībpolitikas ietekme. Tās mērķis ir arī stiprināt pilsētvides noturību, novēršot katastrofas un ar klimatu saistītos riskus.

Pilsētprogrammu nostiprina citas Komisijas iniciatīvas, kas veicina tālejošu enerģētikas un klimata politiku vietējā līmenī, piemēram, **Pilsētas mēru pakts**. Pamatojoties uz šo Eiropas mēroga iniciatīvu, 2016. gadā tika izveidots globālais Pilsētas mēru pakts klimata un enerģētikas jomā. Pilsētās, kas tajā piedalās, mīt 10,28 % no pasaules iedzīvotājiem, un pakts atbalsta cīņu pret klimata pārmaiņām un pāreju uz sabiedrību ar zemu emisiju līmeni.

Prasmju programma Eiropai

Jaunā Prasmju programma Eiropai mudina ieguldīt cilvēkkapitālā, lai cilvēki nākotnē varētu raudzīties ar pārliecību. Īstenojot Prasmju programmas 10 darbības, Komisija palīdz cilvēkiem iegūt īstās prasmes, kas vajadzīgas, lai pārmaiņu laikā nezaudētu pamatu zem kājām sabiedrībā un darba tirgū. Eiropa arī raugās, lai prasmes būtu pamanāmākas un ērtāk salīdzināmas, kā arī apkopo informāciju par to, kādas prasmes ir vajadzīgas dažādās profesijās

un nozarēs visā Eiropā. Eiropas Komisija ir nākusi talkā Eiropas valstīm, lai tās sniegtu lielāku atbalstu pieaugušajiem, kuri nav līdz galam apguvuši pamatprasmes. Ir sāktas iniciatīvas, lai sagatavotu cilvēkus digitālajai revolūcijai un nākotnes darbavietai. Visbeidzot, Komisija ir iedibinājusi Eiropas arodprasmju nedēļu, kas vairo informētību par daudzajām iespējām, ko piedāvā profesionālā izglītība un apmācība. Kopš 2016. gada šīs ikgadējās kampaņas ir guvušas lielus panākumus un palīdzējušas miljoniem jauniešu un pieaugušo pārliecināties par to, ka profesionālā izglītība nav nekāds otrās šķiras mācību risinājums.

Ilgtspējīga ES bioekonomika, lai stiprinātu saikni starp ekonomiku, sabiedrību un vidi

Pasaules resursi nav neizsmeļami. Augot cilvēku skaitam, tādas globālas problēmas kā klimata pārmaiņas un zemes un ekosistēmu degradācija liek meklēt jaunus veidus, kā ražot un patērēt mūsu bioloģiskos resursus, ievērojot planētas ekoloģiskās robežas. Bioekonomika, kuras apgrozījums ir 2,3 triljoni euro un kurā strādā 8,2 % no ES darbaspēka, ir būtiska ES ekonomikas daļa.

Atjauninātā bioekonomikas stratēģija paredz sākt 14 darbības, lai veidotu inovatīvāku, resursu ziņā efektīvāku un konkurētspējīgāku sabiedrību, pārtikas nodrošinājumu līdzsvarojot ar biotisku atjaunojamo energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu un nodrošinot vides aizsardzību. Tā tiks nostiprinātas biobāzētās nozares un attīstītas jaunas tehnoloģijas, kas bioatkritumus pārvērs vērtībā. Tas dos labumu lauku kopienām un nodrošinās, lai bioekonomika nepārsniegtu ekoloģiskās robežas.

ES kohēzijas politika

ES kohēzijas politika ir ES galvenā investīciju politika, kuras galvenais uzdevums ir panākt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, samazinot atšķirības starp dažādu reģionu attīstības līmeņiem. Tā ir izteikti transversāla rīcībpolitika, kas sekmē daudz, ja ne visu 17 ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu.

Turklāt visos politikas īstenošanas posmos tiek integrēti galvenie transversālie principi un mērķi, piemēram, ilgtspējīga attīstība, nevienlīdzības izskaušana, vīriešu un sieviešu līdztiesības veicināšana, dzimumperspektīvas aspekta integrēšana, kā arī diskriminācijas apkarošana. Partnerības princips ir atzīts par prioritāru – tas nodrošina, ka valsts, reģionālā un vietējā līmeņa dalībnieki ir iesaistīti un uzņemas atbildību par ES prioritāšu īstenošanu līdzfinansētos projektos.

Eiropas izglītības telpa

ES vēlas līdz 2025. gadam izveidot Eiropas izglītības telpu, kurā robežas “*neapgrūtinā mācības, studijas un pētniecību. Tas būtu kontinents, kur laika pavadīšana citā dalībvalstī – studējot, mācoties vai strādājot – būtu kļuvusi par standartu un kur par normu būtu kļuvis papildus dzimtajai valodai runāt vēl divās citās valodās. Tas būtu kontinents, kurā cilvēkiem būtu spēcīga eiropieša identitātes, kultūras mantojuma un Eiropas daudzveidības apziņa.*”

Saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra pirmo principu mērķis ir nodrošināt visiem pieejamu, inovatīvu un iekļaujošu izglītību visa mūža garumā. Pirmie konkrētie pasākumi paredz attīstīt Eiropas universitātes; panākt, lai visās dalībvalstīs automātiski atzītu vidējā un augstākajā izglītībā iegūtās kvalifikācijas, kā arī ārvalstīs pavadītos mācību periodus; uzlabot valodu apguvi; veicināt kvalitatīvu agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi; atbalstīt pamatprasmju apguvi un izvērst digitālās mācību iespējas.

ES Pārtikas zudumu un pārtikas izšķiešanas novēršanas platforma

Tiek lēsts, ka Eiropas Savienībā nokļūst atkritumos vai iet zudumā 20 % no visas saražotās pārtikas, lai gan 43 miljoni cilvēku katru otro dienu nevar atļauties kvalitatīvu maltīti. ES mājāsaimniecībās rodas vairāk nekā puse no visiem pārtikas atkritumiem, bet mājāsaimniecībās, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos un mazumtirdzniecībā, kopā ņemtos, – 70 %.

Šai parādībai nevar norādīt vienu vienīgu iemeslu ar konkrētu risinājumu, jo pārtikas piegādes ķēde ir sarežģīta un dinamiska sistēma. Novērst pārtikas izšķiešanu nozīmē sadarboties ar visiem galvenajiem publiskā un privātā sektora dalībniekiem, lai labāk apzinātu un izprastu pārtikas izšķiešanas problēmu, noteiktu tās apjomu un atrastu tās risinājumus.

2016. gadā izveidotā ES Pārtikas zudumu un pārtikas izšķiešanas novēršanas platforma apvieno starptautiskās organizācijas, dalībvalstis un ieinteresētās personas, lai apzinātu labāko praksi un censtos novērst pārtikas izšķērdēšanu. Komisija ar šīs platformas atbalstu 2017. gadā pieņēma ES pamatnostādnes pārtikas ziedošanas atvieglošanai un vada 3 gadus ilgu ES izmēģinājuma projektu, lai veicinātu šo pamatnostādņu īstenošanu. 2018. gadā tika pieņemtas ES pamatnostādnes par tādas pārtikas izmantošanu dzīvnieku barībā, kas ir nekaitīga, bet vairs nav derīga lietošanai cilvēku uzturā. Komisija arī aktīvi izskata iespējas, kā uzlabot derīguma termiņu “izlietot līdz” un “ieteicams līdz” izmantošanu pārtikas apgādes ķēdē, kā arī padziļināt izpratni par šīm norādēm, lai samazinātu pārtikas atkritumu daudzumu.

Eiropas Konsenss par attīstību

ES un tās dalībvalstis 2017. gadā pieņēma jauno Eiropas Konsensu par attīstību. Tas ir kopējs skatījums uz attīstības politiku. Konsenss atspoguļo jauno ārējās darbības satvaru un piedāvā jaunu attīstības politikas redzējumu, ņemot vērā ANO 2030. gada programmu un ilgtspējīgas attīstības mērķus. Tas arī sekmē Parīzes klimata politikas nolīguma un pienācīga darba nodrošināšanas programmas koordinētu īstenošanu.

Eiropas Konsensa par attīstību struktūra ir veidota, pamatojoties uz 5 principiem, kas iestrādāti jau ANO ilgtspējīgas attīstības programmā 2030. gadam: cilvēki, planēta, labklājība, miers un partnerība. Nabadzības izskaušana joprojām ir galvenais mērķis. Tas ietver ilgtspējīgas attīstības ekonomiskos, sociālos un vides aspektus. Konsenss nostiprina svarīgo saikni starp ārpolitiku, ko veido, piemēram, humānā, attīstības un tirdzniecības politika, un miera un drošības uzturēšanas politiku, kā arī risina migrācijas, vides un klimata pārmaiņu jautājumus.

Ceļā uz jaunu Āfrikas un Eiropas aliansi

ES ir Āfrikas galvenā partnere tirdzniecības, investīciju un attīstības jomā. 2017. gadā tirdzniecība ar ES atbilda 36 % no Āfrikas preču tirdzniecības kopapjoma, ES investīcijas 291 miljarda euro apmērā 2016. gadā veidoja 40 % no ārvalstu tiešajām investīcijām Āfrikā, un 2016. gadā vien Āfrika no ES un tās dalībvalstīm saņēma 55 % oficiālās attīstības palīdzības jeb 23 miljardus euro.

Lai šo partnerību pārceltu nākamajā līmenī, Eiropas Komisija 2018. gada septembrī nāca klajā ar jaunu Āfrikas un Eiropas ilgtspējīgu investīciju un darbvietu aliansi.

Alianse nosaka, kādos galvenajos virzienos darbosies ES un tās Āfrikas partneri, lai piesaistītu privātos investorus, uzlabotu uzņēmējdarbības vidi, atbalstītu izglītību un prasmes un veicinātu tirdzniecību.

Alianse papildina ilgstošo politisko partnerību un ierosina mainīt līdz šim ierasto līdzekļu devēja un saņēmēja sadarbības modeli, lai izveidotu savienību starp vienlīdzīgiem partneriem. Tās pamatā ir kopīga apņemšanās veicināt ieguldījumus, nodarbinātību un tirdzniecību, kas pausta piektajā Āfrikas Savienības un Eiropas Savienības augstākā līmeņa sanāksmē, kas notika 2017. gadā.

“Āfrikai ir vajadzīga (..) taisnīga un patiesa partnerība. Un šī partnerība ir vajadzīga arī mums, Eiropas iedzīvotājiem.”

Žans Klods Junkers,
Eiropas Komisijas priekšsēdētājs
2018. gada runa par stāvokli Savienībā

ES globālā ārpolitikas un drošības politikas stratēģija

Globālajā ārpolitikas un drošības politikas stratēģijā ir izklāstīts redzējums par ES vietu pasaules politikā. IAM ir transversāli integrēti visā stratēģijas īstenošanas darbā.

ES palīdz veidot miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību. Pašreizējā situācijā, kad pilsoniskās un demokrātiskās telpas robežas arvien sašaurinās, ES ir atkārtoti apliecinājusi savu beznosacījumu atbalstu demokrātijai, cilvēktiesībām un labai pārvaldībai visur pasaulē.

Šī apņemšanās izpaužas dažādos veidos: piemēram, kā politisks un rīcībpolitisks dialogs un finansiāls atbalsts, izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu. ES rīcības plāns par cilvēktiesībām un demokrātiju (2015–2019) ir rīcībpolitikas satvars attiecībās ar trešām valstīm. Gadu gaitā ES ir izveidojusi cilvēktiesību dialogus ar arvien vairākām trešām valstīm, lai uzlabotu sadarbību cilvēktiesību jomā un uzlabotu cilvēktiesību situāciju trešās valstīs, tostarp tiesu pieejamību.

Turklāt ES atbalsta programmas, kas stiprina tādu iestāžu kā parlamentu, tiesu un tiesībsardzības iestāžu, kā arī valstu cilvēktiesību iestāžu pārskatatbildību un darba pārredzamību. ES darbs ir veltīts arī izturētspējas stiprināšanai partnervalstīs – tas ir veids, kā risināt nestabilas situācijas. ES arī atbalsta konfliktu novēršanas un miera veidošanas iniciatīvas, kurās, piemēram, tiek uzlabota drošības sektora pārvaldība partnervalstīs, lai palīdzētu novērst krīzes un gādātu par cilvēku drošību.

Tirdzniecība visiem. Ceļā uz atbildīgāku tirdzniecības un ieguldījumu politiku

Mūsdienu ekonomikas sistēma, kas pēc savas būtības ir globāla un digitāla, balstās uz starptautiskajām pievienotās vērtības veidošanas ķēdēm, preču un pakalpojumu tirdzniecībai arvien biežāk noritot pāri valstu robežām.

Komisija atzīst, ka ES tirdzniecības un ieguldījumu politikai ir jārisina mūslaiku problēmas un jārosina ideju, prasmju un inovāciju apmaiņa. Komisija arī atzīst, ka efektīvai tirdzniecības politikai vajadzētu būt saskaņā ar ilgtspējīgu attīstību un ārpolitiku plašākā nozīmē, kā arī ES iekšpolitikas ārējiem mērķiem, lai šie elementi savstarpēji papildinātu cits citu. Komisija uzsver, ka tirdzniecībai jānodrošina vienlīdzīgi konkurences apstākļi, neapdraudot tādus pamatprincipus kā cilvēktiesības, pienācīgas kvalitātes nodarbinātību, ilgtspējīgu attīstību visā pasaulē, augstas kvalitātes regulējumu un publiskā sektora pakalpojumus pašu valstī.

Ar vērtībās balstīto stratēģiju “Tirdzniecība visiem. Ceļā uz atbildīgāku tirdzniecības un ieguldījumu politiku” Komisija ir apliecinājusi, ka ES tirdzniecības politika ietver it visus, ka tirdzniecības politikai jā rūpējas par izaugsmi, nodarbinātību un inovāciju, tomēr neatkāpjoties no Eiropas modeļa principiem. Vārdu sakot, tai jābūt atbildīgai.

Nākamais Eiropas daudzgadu budžets – ilgtspējas integrācijas instruments

Komisijas priekšlikums par Eiropas nākamo daudzgadu budžetu 2021.–2027. gadam tika izstrādāts, balstoties uz labklājības, ilgtspējas, solidaritātes un drošības principu. Ilgtspējīga attīstība ir iestrādāta visos priekšlikumos. Tā ir transversāla prioritāte, nevis tikai viena izdevumu kategorija vai atsevišķa programma. Ilgtspēja tiek veicināta un integrēta daudzās programmās un izdevumu instrumentos. Turpmāk sniegti daži Komisijas priekšlikumu piemēri attiecībā uz nākamo Eiropas daudzgadu budžetu.

- **ES ārējās darbības instrumentu** vērienīga pārstrukturēšana, lai nodrošinātu labāku saskanību starp instrumentiem, ļautu izmantot apjomradītus ietaupījumus un sinerģiju starp programmām un vienkāršotu procesus. Tādējādi ES būs labāk sagatavota, lai visā pasaulē īstenotu savus uzdevumus un virzītu mērķus, rīcībpolitiku, vērtības un intereses. Ierosinātais jaunais **kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instruments** ar gandrīz 90 miljardu euro budžetu atbilst ANO 2030. gada programmai un ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Jaunais **Eiropas Miera nodrošināšanas fonds** ar 10,5 miljardu euro budžetu ļaus ES uzlabot konfliktu novēršanas, miera uzturēšanas un starptautiskās drošības nostiprināšanas spēju.
- Revolucionāriem risinājumiem, kas atbalstīs pāreju uz ilgtspējīgu attīstību, būs nepieciešami vēl nepieredzēti ieguldījumi pētniecībā un inovācijā no **līdz šim lielākās ES pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis Eiropa”**, kurai ierosināts piešķirt 100 miljardu euro budžetu.
- Vērienīgāks mērķis attiecībā uz **klimata politikas integrēšanu** visās ES programmās, nosakot mērķrādītāju, ka 25 % no ES izdevumiem jānovirza klimata pārmaiņu problēmu risināšanai, t. sk. mērķiem pāriet uz tīru enerģiju. Ierosinātajai pētniecības un inovācijas pamatprogrammai **“Apvārsnis Eiropa”**, kura tika iecerēta un izstrādāta saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, šis mērķrādītājs ir paaugstināts līdz 35 %.
- **Reformēta kohēzijas politika** ar vairāk nekā 370 miljardu euro budžetu, kas ir augstākais no visiem 2021.–2027. gada ES politikas virzienu un iniciatīvu budžetiem, papildus piesaistīs ievērojamus valsts un privātos ieguldījumus. Priekšlikumā galvenā uzmanība ir

pievērsta ilgtspējīgai izaugsmei, pārejai uz aprites un mazoglekļa ekonomiku, videi un resursu efektīvai izmantošanai, kā arī sociālajai iekļautībai. Reformētā kohēzijas politika ļaus ES sasniegt Parīzes klimata politikas nolīguma mērķus un palīdzēs IAM adaptēt vietējiem apstākļiem, jo šie mērķi tiek īstenoti ciešā sadarbībā ar reģioniem un vietējām pašvaldībām. Ieguldījumi cilvēkos būs viena no galvenajām prioritātēm **nākamajā Eiropas Sociālajā fondā** (ESF+), kurš palīdzēs īstenot Eiropas sociālo tiesību pīlāru un kuram ierosināts budžets 101 miljarda euro apmērā.

- Priekšlikums sekmēt svarīgus stratēģiskos ieguldījumus, izmantojot jaunu, pilnībā integrētu investīciju fondu **InvestEU**, kam būs nozīmīga loma Eiropas turpmākās labklājības nodrošināšanā un vadošās pozīcijas saglabāšanā IAM īstenošanā. Fonds **InvestEU**, saņemdam 15,2 miljardus euro no ES budžeta, spēs visā Eiropā mobilizēt papildu investīcijas vairāk nekā 650 miljardu euro vērtībā.
- **Vienkāršota un modernizēta kopējā lauksaimniecības politika** ar 365 miljardus euro lielu budžetu nodrošinās 500 miljoniem ES patērētāju piekļuvi drošai, kvalitatīvai, cenas ziņā pieejamai, uzturvielām bagātai un daudzveidīgai pārtikai. Jaunā kopējā lauksaimniecības politika lielāku uzsvaru tiks uz vides un klimata jautājumiem. Visiem lauksaimniekiem, kas saņem platībatkarīgos maksājumus un maksājumus par mājlopiem, būs jāievēro vairākas prasības, kas attiecas uz klimata pārmaiņām, ūdeni, augsni, bioloģisko daudzveidību un ainavām, kā arī uz sabiedrības veselību, augu un dzīvnieku veselību un labturību.
- Nostiprināta vides **programma LIFE**, no kuras 5,5 miljardus euro lielā budžeta atbalstu saņems vides un klimata pasākumi; tajā paredzēta arī jauna daļa, no kuras tiks atbalstīta pāreja uz tīru enerģiju.
- Nākamās **programmas Erasmus** budžetu ierosināts divkāršot līdz 30 miljardiem euro, lai vēl vairāk Eiropas iedzīvotāju varētu studēt, mācīties, veikt brīvprātīgo darbu un iegūt profesionālo pieredzi ārvalstīs.
- **Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments** tiecas 2021.–2027. gadā attīstīt viedu, ilgtspējīgu, iekļaujošu un drošu infrastruktūru transporta, enerģētikas un digitālajā nozarē; tam ierosināts atvēlēt 42,3 miljardu euro budžetu. Tiks veicināta sinerģija starp visām trim nozarēm, un investīcijas tiks racionalizētas, ievērojot saskanīgus attiecināmības kritērijus un vairojot projekta redzamību. Vismaz **60 % no finansējuma**, ko nodrošinās Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments, palīdzēs īstenot klimata politikas mērķus.
- Digitālā pārveide ir svarīgs faktors IAM sasniegšanai vajadzīgajai pārejai uz mazoglekļa un aprites ekonomiku un sabiedrību. Šajā ziņā liela nozīme būs **programmai “Digitālā Eiropa”**, kurai paredzēts piešķirt 9,2 miljardu euro budžetu. Tā, piemēram, nodrošinās lielapjoma kapacitāti augstas veiktspējas skaitļošanas un mākslīgā intelekta jomā, kas piedāvās jaunas ilgtspējīgas attīstības iespējas, tostarp saistībā ar CO₂ emisiju samazināšanu.
- Vienkāršots un mērķtiecīgāks **Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds** ar kopējo budžetu 6,14 miljardu euro apmērā, no kura atbalstīs kopējo zivsaimniecības politiku, ES jūrlietu politiku un starptautiskās saistības okeānu pārvaldības jomā, jo īpaši saistībā ar ANO ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam.

Junkera vadītās Komisijas galvenās ar IAM saistītās iniciatīvas

1. IAM. Nabadzībai nē

- Eiropas sociālo tiesību pīlārs, sociālo rezultātu pārskats
- Nostiprināts Eiropas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas pusgads
- Ieteikums par ilgtermiņa bezdarbu
- Ieteikums par sociālās aizsardzības pieejamību visiem
- ES programma attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām
- Eiropas Pieejamības akts
- Rīcības plāns vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības novēršanai
- Stratēģiska pieeja izturētspējai ES ārējās darbības jomā
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Sendai pamatsistēmas rīcības plāns katastrofu riska mazināšanai 2015.–2030. gadā
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”
- Atjauninātā tirdzniecības atbalsta stratēģija

2. IAM. Bada izskaušana

- Kopējā lauksaimniecības politika
- Kopējā zivsaimniecības politika
- ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku
- ES pārtikas zudumu un pārtikas izšķiešanas novēršanas platforma
- Bioloģiskās lauksaimniecības noteikumi
- Iniciatīva “Pārtika 2030”, kurā tiek izstrādāta saskaņota pētniecības un inovācijas programma ilgtspējīgām pārtikas un uztura sistēmām
- Ilgtspējīga bioekonomika Eiropai: stiprināt saikni starp ekonomiku, sabiedrību un vidi
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Darba grupa Āfrikas lauku reģioniem
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”

3. IAM. Laba veselība un labklājība

- Eiropas sociālo tiesību pīlārs, sociālo rezultātu pārskats
- Veselības stāvoklis ES – ziņojumu sniegšanas cikls
- Veselības un aprūpes digitālā pārveide: labākas veselības un aprūpes efektīvāka nodrošināšana lielākam iedzīvotāju skaitam
- Eiropas “Viena veselība” rīcības plāns pret antimikrobiālajiem līdzekļiem izveidojušās rezistences apkarošanai
- Atjauninātie noteikumi par kancerogēnajām un mutagēnajām vielām
- ES sadarbība ar vakcīnām novēršamu slimību jomā

- Veselības veicināšanas, slimību profilakses un nepārnēsājamu slimību pārvaldības koordinācijas grupa
- Jaunie noteikumi par medicīniskajām ierīcēm
- ES gaisa piesārņojuma standartu īstenošana un pasākumi, kas palīdz valstu, reģionālajiem un vietējiem dalībniekiem cīnīties pret gaisa piesārņojumu
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- Stratēģiskais rīcības plāns ceļu satiksmes drošības jomā
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pētniecības partnerība ar Āfriku cīņai pret *HIV/AIDS*, tuberkulozi un citām infekcijas slimībām
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”

4. IAM. Kvalitatīva izglītība

- Eiropas sociālo tiesību pīlārs, sociālo rezultātu pārskats
- Līdz 2025. gadam izveidojamā Eiropas izglītības telpa
- Atjaunota ES augstākās izglītības programma
- Jaunā Prasmju programma Eiropai
- 2019.–2027. gada Jaunatnes stratēģija
- Digitālās izglītības rīcības plāns
- Ieteikumi par kvalitatīvām agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes sistēmām; par diplomu un ārvalstīs pavadīto mācību periodu automatisku savstarpēju atzīšanu; par valodu mācīšanas un apguves uzlabošanu; par Eiropas satvaru kvalitatīvai un rezultatīvai mācekļbāi; par pamatprasmēm mūžizglītībā un ieteikums “Prasmju pilnveides ceļi – jaunas iespējas pieaugušajiem”.
- Nostiprināts Eiropas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas pusgads
- ES rīcība attiecībā uz izglītību ārkārtas situācijās un ieilgušās krīzēs
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Jaunā Āfrikas un ES alianse

5. IAM. Dzimumu līdztiesība

- Stratēģiska apņemšanās par dzimumu līdztiesību 2016.–2019. gadā
- Darba un privātās dzīves līdzsvara pakete
- Rīcības plāns vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības novēršanai
- Eiropas sociālo tiesību pīlārs, sociālo rezultātu pārskats
- Nostiprināts Eiropas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas pusgads
- “Sievietes un transporta nozare”
- Rīcības plāns dzimumu līdztiesībai un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšanai sievietēm ārējās attiecībās
- Eiropas Konsenss par attīstību

- Globālā alianse: ES un ANO iniciatīva *Spotlight*, lai izskaustu vardarbību pret sievietēm un meitenēm
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”

6. IAM. Tīrs ūdens un sanitārija

- Priekšlikums noteikumu par dzeramo ūdeni pārskatīšanai
- Priekšlikums par ūdens atkalizmantošanas minimālajām prasībām
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija

7. IAM. Cenas ziņā pieejama un tīra enerģija

- Enerģētikas savienības stratēģija
- Paketes “Eiropa kustībā”
- Pakete “Tīra enerģija visiem Eiropas iedzīvotājiem”
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- Enerģētikas un klimata politikas satvars 2030. gadam
- Programmas “Apvārsnis 2020” lielapjoma iniciatīva par enerģētikas nozares digitālo pārveidi ar lietu interneta palīdzību
- Stratēģiskais energotehnoloģiju plāns
- Eiropas Akumulatoru alianse
- Misija: inovācija
- Atbalsts ogļu ieguves reģioniem pārejas procesā
- Enerģētiskās nabadzības observatorija
- Iniciatīva “Tīrā enerģija ES salās”
- Kohēzijas politika
- Rīcības plāns ilgtspējīgas izaugsmes finansēšanai
- Mazemisiju stratēģija
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Enerģija Āfrikai
- Eiropas un globālais Pilsētas mēru pakts klimata un enerģētikas jomā
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija

8. IAM. Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ekonomikas izaugsme

- Investīciju plāns Eiropai jeb Junkera plāns

- Eiropas sociālo tiesību pīlārs, sociālo rezultātu pārskats
- Nostiprināts Eiropas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas pusgads
- Atjaunotā ES rūpniecības politikas stratēģija
- Atjauninātā programma pētniecībai un inovācijai un programma “Apvārsnis 2020”
- Kohēzijas politika
- Noteikumi par pārredzamiem un paredzamiem darba nosacījumiem
- Atjauninātie noteikumi par darba ņēmēju norīkošanu darbā
- Priekšlikums par Eiropas Darba iestādes izveidošanu
- Atjauninātie noteikumi par kancerogēnajām un mutagēnajām vielām
- Ieteikums par sociālās aizsardzības pieejamību visiem
- Ieteikums par ilgtermiņa bezdarbu
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku
- Ārējo investīciju plāns, kas ietver Eiropas Fondu ilgtspējīgai attīstībai
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”
- Atjauninātā tirdzniecības atbalsta stratēģija
- Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija
- Jaunā Āfrikas un ES alianse

9. IAM. Rūpniecība, inovācija un infrastruktūra

- Atjaunotā ES rūpniecības politikas stratēģija un kritiski svarīgo izejvielu saraksts
- Apaļā galda augsta līmeņa diskusija “Rūpniecība 2030”
- ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- Atjaunotā programma pētniecībai un inovācijai un programma “Apvārsnis 2020”, kas ietver Eiropas rūpniecības digitalizāciju
- Kohēzijas politika
- Digitālā vienotā tirgus stratēģija
- Rīcības plāns ilgtspējīgas izaugsmes finansēšanai
- Pakete “Tīra enerģija visiem Eiropas iedzīvotājiem”
- Enerģētiskās nabadzības observatorija
- Korporatīvās sociālās atbildības stratēģijas īstenošana
- Paketes “Eiropa kustībā”
- “Sievietes un transporta nozare”
- Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments
- Eiropas procesoru iniciatīva
- Mazemisiju mobilitātes stratēģija
- Ārējo investīciju plāns
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija

- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”
- Jaunā Āfrikas un ES alianse

10. IAM. Nevienlīdzības mazināšana

- Eiropas sociālo tiesību pīlārs, sociālo rezultātu pārskats
- Nostiprināts Eiropas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas pusgads
- Eiropas Pieejamības akts
- Ieteikums par sociālās aizsardzības pieejamību visiem
- Darba un privātās dzīves līdzsvara pakete
- Noteikumi par pārredzamiem un paredzamiem darba nosacījumiem visā ES
- Kohēzijas politika
- ES programma attiecībā uz romu integrācijas valsts stratēģijām
- Eiropas programma migrācijas jomā
- ES rīcības plāns cilvēktiesību un demokrātijas jomā (2015–2019)
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”
- Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija

11. IAM. Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

- ES pilsētprogramma
- Mazemisiju mobilitātes stratēģija
- Eiropas sociālo tiesību pīlārs, sociālo rezultātu pārskats
- Atjaunotā programma pētniecībai un inovācijai un programma “Apvārsnis 2020”, tostarp liela mēroga iniciatīva, kas pievēršas digitālajai pārveidei viedajās pilsētās un kopienās
- Kopīgs paziņojums par izturētspēju
- Kohēzijas politika
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku
- Eiropas un globālais Pilsētas mēru pakts klimata un enerģētikas jomā
- Nostiprinātā ES katastrofu pārvarēšanas sistēma (*rescEU*) un pārskatītais Savienības civilās aizsardzības mehānisms
- Sendai pamatsistēmas rīcības plāns katastrofu riska mazināšanai 2015.–2030. gadā
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Taisnīgas un ētiskas tirdzniecības balva ES pilsētām

12. IAM. Atbildīgs patēriņš un ražošana

- ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku, tostarp uzraudzības sistēma un Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- ES pārtikas zudumu un pārtikas izšķiešanas novēršanas platforma
- Jauni ES noteikumi par atkritumiem, tostarp rīcība attiecībā uz pārtikas zudumiem un pārtikas izšķiešanu
- ES stratēģija attiecībā uz plastmasu
- Programmas “Apvārsnis 2020” liela mēroga iniciatīvas lauksaimniecības pārtikas nozares ilgtspējīgai un digitālai pārveidei
- Ilgtspējīga bioekonomika Eiropai: stiprināt saikni starp ekonomiku, sabiedrību un vidi
- Ekodizaina un energomarķējuma darba plāns
- Eiropas Sadarbīgās ekonomikas programma
- Korporatīvās sociālās atbildības stratēģijas īstenošana
- Noteikumi par izrakteņiem konfliktu zonās
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”

13. IAM. Rīcība klimata politikas jomā

- Parīzes klimata politikas nolīguma stāšanās spēkā
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- Enerģētikas un klimata politikas satvars 2030. gadam
- Atjaunotā ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma
- Pakete “Tīra enerģija visiem Eiropas iedzīvotājiem”
- Paketes “Eiropa kustībā”
- Mazemisiju mobilitātes stratēģija
- ES rīcības plāns pārejai uz aprites ekonomiku
- Okeānu pārvaldības programma
- Kritiski svarīgu izejvielu saraksts
- Eiropas un globālais Pilsētas mēru pakts klimata un enerģētikas jomā
- Nostiprinātā ES katastrofu pārvarēšanas sistēma (*rescEU*) un pārskatītais Savienības civilās aizsardzības mehānisms
- Sendai pamatsistēmas rīcības plāns katastrofu riska mazināšanai 2015.–2030. gadā
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”
- Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija

14. IAM. Dzīvība ūdenī

- ES stratēģija attiecībā uz plastmasu
- Starptautiskā okeānu pārvaldības programma

- ES zilās izaugsmes stratēģija
- Jauni noteikumi par ārējo zvejas flotu ilgtspējīgu pārvaldību
- ES zivsaimniecības kontroles sistēmas pārskatīšanas priekšlikums
- Nelegālas, neregistrētas un neregulētas zvejas apkarošana
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”
- Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija

15. IAM. Dzīvība uz zemes

- Rīcības plāns dabai, cilvēkam un ekonomikai
- ES apputeksnētāju iniciatīva
- Jauni noteikumi par invazīvām svešzemju sugām
- Jauni noteikumi par bioloģisko lauksaimniecību
- ES rīcības plāns savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”

16. IAM. Miers, tiesiskums un spēcīgas institūcijas

- Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Jaunā Āfrikas un ES alianse
- Eiropas Drošības programma
- Rīcības plāns sabiedrisko vietu aizsardzībai
- Pasākumi cīņai pret nelikumīgu saturu tiešsaistē
- ES rīcības plāns cilvēktiesību un demokrātijas jomā
- Korporatīvās sociālās atbildības stratēģijas īstenošana
- Eiropas Prokuratūra
- Noteikumi par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanu un teroristu finansēšanas apkarošanu
- Noteikumi par nodokļu pārredzamību un nodokļu apiešanas novēršanas pasākumiem
- Stingrāki noteikumi par aizdomās turēto un apsūdzēto personu procesuālajām tiesībām
- Pārskatītie noteikumi par šaujamieročiem
- Pasākumi brīvu un taisnīgu Eiropas Parlamenta vēlēšanu nodrošināšanai
- Rīcības plāns dezinformācijas jomā
- Nostiprināts Eiropas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas pusgads

- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam

17. IAM. Partnerības mērķu īstenošanai

- ES labāka regulējuma programma
- Daudzpusēja ieinteresēto personu platforma ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai Eiropas Savienībā
- Iniciatīva “Turpmākie pasākumi ilgtspējīgai Eiropas nākotnei”
- Gada uzraudzības ziņojums par ES virzību uz IAM sasniegšanu
- Eiropas sociālo tiesību pīlārs
- ES veselības politikas platforma
- Eiropas Solidaritātes korpus
- Jauns sākums sociālajam dialogam
- Iniciatīva “Ieņēmumu palielināšanas un izdevumu uzlabošanas pieeja”
- Rīcības plāns ilgtspējīgas izaugsmes finansēšanai
- Eiropas Ārējo investīciju plāns un tajā ietvertais Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai
- Kritiski svarīgu izejvielu saraksts
- Tīru planētu visiem! Ilgtermiņa redzējums par pārticīgu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam
- Starptautiskā pilsētu sadarbība
- Iniciatīva “Vieds finansējums viedām ēkām”
- Nostiprināts Eiropas ekonomikas un sociālās politikas koordinēšanas pusgads
- Eiropas Konsenss par attīstību
- Pārskatītā ES kaimiņattiecību politika un ES paplašināšanās stratēģija, Rietumbalkānu stratēģija
- Stratēģija “Tirdzniecība visiem”
- Atjauninātā tirdzniecības atbalsta stratēģija
- Globālā ES ārpolitikas un drošības politikas stratēģija

II PIELIKUMS. ES veikums ceļā uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem

ES ir viena no labākajām vietām pasaulē, kur dzīvot, un ES dalībvalstis jau tagad ir vadībā attiecībā uz ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošanu. Tomēr neviena pasaules valsts nav sasniegusi visus saskaņotos mērķus, un, tuvāk izvērtējot ES veikumu saistībā ar IAM, kļūst skaidrs, ka arī ES ir jāturpina darbs visās jomās.

17 IAM tika izvirzīti ANO programmā 2030. gadam, tie ir savstarpēji cieši saistīti un izstrādāti tā, lai būtu nedalāmi, tāpēc tos vajadzētu integrēt visu dalībnieku darbībās, lai šos mērķus izdotos sasniegt. Ir svarīgi radīt labāku sinerģiju un saskanību starp dažādajām rīcībpolitikām un izstrādāt veicinošu regulatīvo, finansiālo un rīcības vidi, lai šos mērķus pārvērstu realitātē.

Tā kā mūsu planētas dabas sistēmas, bez kurām nav iespējama dzīvība uz Zemes, drīz būs noslogotas līdz kritiskajam līmenim, mūsu prioritātei jābūt ražošanas, sadales un patēriņa modeļu ievirzīšanai ilgtspējīgā gultnē un to pasākumu pastiprināšanai, kas veltīti klimata pārmaiņu risināšanai un okeānu, ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai. Jāpastiprina cīņa pret nabadzību, sociālo atstumtību, nevienlīdzību un plaisu starp dzimumiem, lai garantētu labklājību un labbūtību visiem, nodrošinātu sociālo un politisko stabilitāti un uzturētu atbalstu Eiropas projektam. Jāturpina veicināt un sekmēt tiesiskumu, demokrātiju un pamattiesības, kā arī spēcīgu, uz noteikumiem balstītu multilaterālismu un tirdzniecību.

Šis dokuments sniedz ieskatu par to, kā ES ir veicies ar IAM sasniegšanu. Par katru mērķi ir raksturots, kāda ir ES pašreizējā situācija, kādas ir attīstības tendences un kāda ir ES vieta pasaules kontekstā. Ir sniegts priekšstats par to, kādi varētu būt ES panākumi līdz 2030. gadam un kādi faktori varētu sekmēt un kavēt pārejas procesu uz ilgtspējīgu Eiropu. Ilgtspējīga attīstība ir mērķis, ko būtu jācenšas sasniegt visai sabiedrībai kopā. Šajā saistībā ir sniegti arī vairāki reāli piemēri, kas uzskatāmi raksturo dažādu līmeņu dalībnieku labāko praksi.

Salīdzinot ar citām pasaules valstīm, 7 no 27 ES dalībvalstīm pasaules ilgtspējīgas attīstības mērķu indeksā ir starp 10 labākajām, un visas 27 ES dalībvalstis ir pirmajā piecdesmitniekā (no pavisam izvērtētajām 156 valstīm)¹. Pēdējos piecos gados ES kā valstu bloks ir progresējusi gandrīz visu IAM sasniegšanā. Vislielākais progress ir panākts saistībā ar 3. IAM (nodrošināt veselīgu dzīvi un veicināt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem) un 4. IAM (nodrošināt iekļaujošu, vienlīdzīgi pieejamu, kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem) – tie abi ir starp trim vislabāk izpildītajiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem, ko ES-27 dalībvalstīm izdevies panākt pasaules mērogā. Kopumā globālajā vērtējuma skalā ES-27 dalībvalstis visvairāk izceļas saistībā ar 1. IAM (visur izskaust nabadzību visās tās izpausmēs). Tomēr ES ir attālinājusies no 10. IAM (samazināt nevienlīdzību starp valstīm un

¹ Šajā rindkopā vērtējums pasaules mērogā ir balstīts uz [2018. gada IAM indeksu un panelu ziņojumu](#), ko sagatavojis Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls (SDSN) un fonds Bertelsmann Stiftung, taču ES tendences ir izvērtētas, balstoties uz Eurostat ziņojuma "[Ilgtspējīga attīstība Eiropas Savienībā – Uzraudzības ziņojums par progresu IAM sasniegšanā ES kontekstā](#)" 2018. gada izdevumu.

valstu iekšienē), jo starp dalībvalstīm pastāv ievērojamas atšķirības. Jāatzīmē, ka progress vēl nebūt nenozīmē, ka attiecīgais mērķis Eiropas Savienībā šobrīd būtu apmierinoši sasniegts. Piemēram, ir panākts ievērojams progress saistībā ar 12. IAM (nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa un ražošanas modeļus), bet tieši par šo mērķi ES-27 dalībvalstīm pasaules mērogā ir otrais zemākais vidējais punktu skaits, kas nozīmē, ka darāmā vēl ir daudz. Kopumā ES-27 dalībvalstīm pasaules mērogā vissliktāk ir veicies ar 14. IAM (saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību).

Pārskats par progresu IAM sasniegšanā ES kontekstā²

² Eurostat (2018), "Ilgspējīga attīstība Eiropas Savienībā – Uzraudzības ziņojums par progresu IAM sasniegšanā ES kontekstā – 2018. gada izdevums"

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Lai gan ES ir starp līderiem daudzās nodarbinātības un sociālajās jomās, mūsu sabiedrība joprojām saskaras ar problēmām, kuras ir jārisina. Nabadzība liedz cilvēkiem realizēt savu potenciālu, kavē viņu aktīvu līdzdalību sabiedrības dzīvē un neļauj īstenot savas tiesības uz kvalitatīviem pakalpojumiem. Nabadzībai ir daudzas sejas: runa ir ne tikai par pienācīgu ienākumu trūkumu, bet arī par citiem aspektiem – tā var būt ne tikvien materiālā nenodrošinātība, bet arī diskriminācija un neiesaistīšanās lēmumu pieņemšanā. Nabadzība var turpināties ilgu laiku un vairākās paaudzēs. ES ir centusies iznīdēt nabadzību daudzējādi: savās robežās un ārpus tām, izmantojot likumdošanu un īpaši šim nolūkam atvēlētu finansējumu, koordinējot rīcībpolitiku un veicinot korporatīvo sociālo atbildību, atbildīgu darījumdarbību un sociālo dialogu un vienlaikus nepārkāpjot savas kompetences jomas un subsidiaritātes un proporcionālītātes principu. 2017. gadā pirmo reizi pēc krīzes sākuma pasaulē, to cilvēku skaits, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība, Eiropas Savienībā samazinājās zem 2008. gada atskaites vērtības: nabadzība vai sociālā atstumtība skāra par 3,1 miljonu cilvēku mazāk nekā 2008. gadā jeb par 10,8 miljoniem cilvēku mazāk nekā 2012. gadā, kad krīzes vilnis bija visaugstākais. Tomēr vēl liels ceļš jānoiet, lai sasniegtu ES mērķi līdz 2020. gadam atbrīvot no nabadzības vai sociālās atstumtības tvēriena tik daudz cilvēku, lai to skaits būtu vismaz par 20 miljoniem mazāks nekā 2008. gadā. Nabadzības vai sociālās atstumtības risks vairāk apdraud personas neaizsargātā situācijā, piemēram, bērnus, jauniešus, cilvēkus ar invaliditāti vai zemu izglītības līmeni, bezdarbniekus, tos, kas nav dzimuši ES, pieder marginalizētām kopienām, dzīvo māsaimniecībā ar ļoti zemu nodarbinātības intensitāti vai strādā nestabilā darbavietā. No ārējo attiecību viedokļa ES ir viena no pasaules līderēm nabadzības izskausnā. Tā liek lietā saskanīgu rīcībpolitiku kopumu, kas ietver attīstības sadarbību, dažādus tirdzniecības politikas instrumentus un Eiropas kaimiņattiecību un paplašināšanās politiku. 2017. gada Eiropas Konsenss par attīstību ir ES un tās dalībvalstu izstrādāts attīstības sadarbības satvars, kas paredz izskaust nabadzību, izbeigt diskrimināciju un nevienlīdzību un nevienu neatstāt novārtā. ES brīvās tirdzniecības nolīgumi, vienpusējās tirdzniecības preferences, kā arī 2017. gadā atjauninātā ES tirdzniecības atbalsta stratēģija palīdz mazināt nabadzību jaunattīstības valstīs.

Galvenās tendences

- Jaunākie dati liecina, ka 2017. gadā **nabadzības vai sociālās atstumtības** risks apdraudēja 112,9 miljonus cilvēku jeb 22,5 % no ES iedzīvotāju skaita, kas nozīmē ka viņi bija nonākuši vismaz vienā no šādām situācijām: viņus apdraudēja nabadzība, smaga materiālā nenodrošinātība vai ļoti zema nodarbinātības intensitāte. Šim skaitlim ir tendence sarukt, kura sākās 2012. gadā, kad nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaits bija visaugstākais – 123,8 miljoni. Sievietes visā ES ir pakļautas lielākam nabadzības riskam, kas lielākoties izskaidrojams ar to, ka viņas visa mūža garumā saskaras ar dzimumu nevienlīdzību darba tirgū. Nabadzības vai sociālās atstumtības risku skarto bērnu (vecumā līdz 17 gadiem) īpatsvars gan samazinās, taču vairumā dalībvalstu tas pārsniedz šo pašu rādītāju, kas attiecas uz sabiedrību kopumā. Pastāv ievērojamas atšķirības starp ES dalībvalstīm.
- To cilvēku īpatsvars, **kurus apdraud nabadzība nepietiekamu ienākumu dēļ**, paaugstinājās pēc krīzes gados, stabilizējās 2015.–2016. gadā (pie 17,3 %) un 2017. gadā samazinājās līdz 16,9 % no ES iedzīvotāju skaita, jo ekonomika atlaba un uzlabojās darba

tirgus nosacījumi. Runājot par nabadzīgiem darba ņēmējiem, jāatzīmē, ka 2017. gadā nepietiekamu ienākumu izraisīta nabadzība skāra arī 9,6 % darba ņēmēju. Šis rādītājs pēdējo četrus gadus ir stabilizējies, tomēr tas ir augstāks nekā 2008. gadā (8,6 %).

- **To cilvēku īpatsvars, kurus skārusi smaga materiālā nenodrošinātība**, ir pastāvīgi samazinājies kopš 2012. gada, kad tās līmenis bija visaugstākais (9,9 %), un 2017. gadā no tās cieta 6,9 % ES iedzīvotāju (mazāk nekā 2008. gadā, kad šis rādītājs bija 8,5 %) – tas nozīmē, ka katru 14. iedzīvotāju smagi skar līdzekļu trūkums, jo viņš nespēj, piemēram, samaksāt rēķinus, pietiekami apsildīt mājokli vai doties nedēļu garā ceļojumā ārpus dzīvesvietas.
- Nabadzības riskam pakļautie cilvēki biežāk sastopas ar **tādām mājokļa problēmām** kā cauru jumtu, mitrumu vai elementāru sanitāro labierīcību trūkumu. 2017. gadā šādā situācijā bija 13,1 % ES iedzīvotāju, taču šim rādītājam ir tendence samazināties.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka visas ES dalībvalstis attiecībā uz 1. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 95 punktiem (no pavisam 100), un tas ES-27 dalībvalstīm, vidēji rēķinot, ir vislabākais rādītājs no visiem IAM.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

2030. gadā svarīgākās problēmas vēl nebūs izzudušas, taču ir paredzams, ka ES būs panākusi ievērojamu progresu nabadzības un sociālās atstumtības izskaušanā. Liela nozīme būs nodarbinātības izaugsmei, taču ar to vien nepietiks, lai visi cilvēki izkļūtu no nabadzības. Pienācīgas sociālās aizsardzības, kvalitatīvas veselības aprūpes, izglītības, mājokļu un sociālo pakalpojumu pieejamība ir visiem būs jāpielāgo, ņemot vērā demogrāfiskās izmaiņas nākotnē, jaunās tehnoloģijas, nodarbinātības veidu attīstību un problēmas, kas saistītas ar migrāciju un klimata pārmaiņām. Tiek sagaidīts nepārtraukts progress no plaša ieinteresēto personu loka visos līmeņos (vietējā, valsts un Eiropas līmenī). ES ārpolitika arī turpmāk palīdzēs izskaust nabadzību ārpus ES robežām.

Iespējas un pozitīvie faktori

Politikas instrumenti, kas saistīti ar nodarbinātību un sociālo labklājību (jo īpaši sociālo aizsardzību un sociālās iekļautības sistēmām, darba tirgus politiku, dzimumu līdztiesību, iegūto izglītības līmeni, prasmju līmeni, mūžizglītību, veselības un ilgtermiņa aprūpi), vienlīdzīga piekļuve jaunajām tehnoloģijām, sociālā inovācija, ilgtspējīgs finansējums, multilaterālisms, atvērta un godīga tirdzniecība, sabiedrības iesaistīšanās un līdzdalības politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, nodokļu politika.

Riski un negatīvie faktori

Iespēju nevienlīdzība, novecojoša sabiedrība, izmaiņas mājāsaimniecību struktūrā (piemēram, vairāk vienas personas veidotu mājāsaimniecību), klimata pārmaiņas, nelabvēlīga attieksme pret dzimumu līdztiesības politiku un kustību, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējums, atgriešanās pie ekonomikas protekcionisma visā pasaulē, darba tirgus segmentācija un nestabilitāte darba attiecībās, digitālā plaisa.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES līmenī: Eiropas sociālo tiesību pīlārs ir galvenais satvars, kas ES līmenī palīdz mazināt nabadzību. Lielākā daļa no tā 20 principiem tiešā veidā palīdz sasniegt ar nabadzību saistītos IAM, piemēram, mazināt nabadzību visās tās izpausmēs, ieviest valstij piemērotas sociālās aizsardzības sistēmas un izveidot stabilu politikas satvaru, kas atbalsta investīcijas nabadzības izskaušanā. Sociālo rezultātu pārskats palīdz pārraudzīt rādītājus un sekot tendencēm dalībvalstīs nodarbinātības un sociālajā jomā, tostarp novērot nabadzības vai sociālās atstumtības risku.

Dalībvalstu līmenī: Portugāle veica vairākus pasākumus, lai pastiprinātu sociālo aizsardzību un cīņu pret nabadzību, sociālo atstumtību un nevienlīdzību. Tā sauktā ienākumu pakete nodrošina atbalstu mājsaimniecībām, paceļot pensiju summu, atjaunojot sociālās solidaritātes ienākumu atsaucē vērtību, kā arī minimālo ienākumu ekvivalences skalas un paaugstinot zemākos bērnu un ģimenes pabalstus. Ir paaugstināts sociālā atbalsta indekss (sociālās aizsardzības pasākumu atsaucē vērtība), un ir paplašināta minimālā ienākuma shēma.

Reģionālajā un vietējā līmenī: Minhenes pilsēta (Vācijā) 2015.–2018. gadā ir īstenojusi vairākas iniciatīvas ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu, lai palīdzētu bezdarbniekiem integrēties vietējā darba tirgū un tādējādi mazinātu nabadzību. Starp īstenotajām iniciatīvām bija projekts *Work & Act*, kas palīdzēja bezdarbniekiem atgriezties darbā; projekts *Power-M*, kas atbalstīja sieviešu iespējas atgriezties darbā pēc grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma; projekts *Guide*, kas piedāvāja konsultācijas uzņēmējām, un projekti *FIBA* un *MigraNet*, kas atbalstīja migrantu integrāciju darba tirgū.

Uzņēmumu līmenī: Spānijā gāzes un elektroenerģijas uzņēmums *Naturgy* ir sācis īstenot enerģētiskās neaizsargātības plānu, kas garantē neaizsargāto patērētāju aizsardzību. Plāna sociālās ietekmes rezultātā jaunais privātais uzņēmums sekmēs nabadzības apkarošanu, un tas atbalstīs sociālās jomas dalībniekus cīņā pret sociālo atstumtību.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Eiropas Minimālo ienākumu tīkls veicina izpratni par nepieciešamību nodrošināt adekvātus minimālos ienākumus, nodrošinot cilvēka cienīgu dzīvi visos mūža posmos un reālu piekļuvi sociālā atbalsta precēm un pakalpojumiem. Tīkla darbā piedalās dažādas organizācijas, eksperti, profesionāļi, akadēmisko aprindu pārstāvji un citas struktūras, kas aktīvi iesaistījušies cīņā pret nabadzību un sociālo atstumtību.

	Izskaut badu, panākt pārtikas nodrošinājumu un uzlabotu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību
Eiropas Savienība šobrīd	
Pārskats ES prioritāte ir parūpēties par drošu un veselīgu uzturu un nodrošināt ražīgas un ilgtspējīgas lauksaimniecības sistēmas, zivsaimniecību un akvakultūru. Ar savu politiku ES palīdz lauksaimniekiem un zvejniekiem apmierināt pārtikas pieprasījumu un nodrošināt stabilu apgādi ar ilgtspējīgi ražotu un drošu augstas kvalitātes pārtiku par iedzīvotājiem pieņemamu cenu. Ilgtspējīga un ar kvalitatīva uztura aspektiem saistīta lauksaimniecība, zivsaimniecība un akvakultūra ir būtiska, lai nodrošinātu drošu un veselīgu pārtiku patērētājiem tagad un nākotnē, īpaši ņemot vērā tādas problēmas kā klimata pārmaiņas un iedzīvotāju skaita pieaugumu. Šajā kontekstā ES eksports ir būtisks globālās pārtikas apgādes avots. Eiropā pēdējos desmit gados turpināja palielināties pārtikas nozares ražīgums, tiesa gan, ne tik strauji kā iepriekš, tiek veikti arī pasākumi, lai uzlabotu ar vidi un klimatu saistītos lauksaimniecības, zivsaimniecības un akvakultūras rādītājus un tādējādi nodrošinātu to ilgtspēju ilgtermiņā, ņemot vērā arī ietekmi uz trešām valstīm. Atšķirībā no citiem pasaules reģioniem, kuros ir vērojams bads, Eiropas Savienībā galvenās uztura problēmas ir liekais svars un aptaukošanās, kā arī mikroelementu trūkums. Pasaulē divas trešdaļas trūcīgo iedzīvotāju dzīvo lauku apvidos, un viņu iztika ir atkarīga no lauksaimniecības. Pārtikas un uztura nodrošinājumam ES allaž ir atvēlējusi centrālo vietu attīstības sadarbībā, un tirdzniecības attiecībās un kaimiņattiecību un paplašināšanās politikā tā pievērš īpašu uzmanību pārtikas	

nodrošinājumam un ilgtspējīgai lauksaimniecībai un zivsaimniecībai. ES ir lielākā humānās pārtikas palīdzības sniedzēja pārtikas krīzēs cietušajām personām visā pasaulē un iegulda ļoti daudz līdzekļu, reaģējot uz situāciju valstīs, kuras apdraud bads.

Galvenās tendences

- Nopietna veselības problēma Eiropas Savienībā ir **aptaukošanās** – 2014. gadā tā skāra 15,9 % pieaugušo. Aptaukošanās Eiropā daudz biežāk ietekmē cilvēkus ar zemāku izglītības līmeni un vecāka gadagājuma iedzīvotājus. Aplūkojot šo problēmu kopā ar korpulenci, kas parādās pirms aptaukošanās, aina kļūst vēl nopietnāka, jo tās abas kopā attiecas uz vairāk nekā pusi pieaugušo ES iedzīvotāju, un ir paredzams, ka situācija turpmākajos gados vēl pasliktināsies.
- **Eiropas lauksaimniecības nozarē** ir jāpanāk **ekonomiskā ilgtspēja**, lai nodrošinātu tās ilgtermiņa dzīvotspēju. Lauksaimniecības faktorienu kumam uz gada darba vienību (tas ir darba ražīguma rādītājs) Eiropas Savienībā ir tendence nedaudz palielināties, un pašlaik tas ir 21,6 % –vairāk nekā 2010. gadā. Tomēr starp dalībvalstīm pastāv ievērojamas atšķirības.
- **Bioloģiskās lauksaimniecības** īpatsvars kopējā lauksaimniecības platībā no 2005. līdz 2017. gadam ir gandrīz divkārtšojies – no 3,6 līdz 7,0 %. Precīzāk, kopējā bioloģiskās lauksaimniecības platība ES-28 (t. i., pilnībā pārveidotā un pārveides procesā esošā platība) 2016. gadā bija gandrīz 12 miljoni hektāru. ES **bioloģiskās mazumtirdzniecības tirgus** vērtība 2016. gadā bija 30,7 miljardi euro, un mazumtirdzniecība no 2015. līdz 2016. gadam pieredzēja izaugsmi par 12 %.
- Vairāki rādītāji, ar kuriem mēra lauksaimniecības negatīvo ietekmi uz vidi, pēdējos gados liecina par dažām pozitīvām tendencēm, tomēr vienlaikus arī par vairākām satraucošiem norisēm, tostarp par pesticīdu patēriņa pieaugumu atsevišķās Eiropas daļās, kā arī par to, ka nav panākts būtisks progress, cenšoties apturēt vispārējo bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.
- Lauksaimniecības radītās **siltumnīcefekta gāzu emisijas** kopš 2010. gada ir lēnām palielinājušās, tomēr tās joprojām ir krietni mazākas nekā 1990. gadā. Šo pieaugumu varētu izskaidrot ar ražīguma un ražošanas apjoma pieaugumu lauksaimniecības nozarē.
- Zemes platības, ko skar nopietnas **augšnes erozijas** risks, Eiropas Savienībā sarūk, daļēji pateicoties obligātiem savstarpējās atbilstības pasākumiem, ko paredz ES kopējā lauksaimniecības politika. Pastāv dabiski erodētas platības, kuras ūdens ietekmē apdraud nopietnas augšnes erozijas risks. To īpatsvars 2000.–2012. gadā samazinājās no 6,0 līdz 5,2 %.
- **ES akvakultūras nozares** darbības rādītāji no 2014. līdz 2016. gadam ir pastāvīgi uzlabojušies. 2016. gadā ES akvakultūras nozare laida tirgū 1,4 miljonus tonnu jūras produktu gandrīz 5 miljardu euro vērtībā; no 2014. līdz 2016. gadam šajā nozarē bija vērojams 2,2 % pieaugums gadā un vērtības pieaugums par 3,1 %. Palielinās arī pāreja no tradicionālās uz bioloģisko akvakultūru.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 14 ES dalībvalstis attiecībā uz 2. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 70 punktiem (no pavisam 100). 13 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

Gaidāms, ka ES turpinās darbu, lai nākotnē izskaustu badu un veicinātu ilgtspējīgu praksi. Pamatojoties uz ES 2030. gada lauksaimniecības perspektīvām, ES nav gaidāms pārtikas nodrošinājuma trūkums, ja nebūs ievērojamu tirgus traucējumu. Pārtikas nekaitīguma politika nodrošina augstu pārtikas nekaitīguma līmeni un dzīvnieku un augu veselību Eiropas Savienībā, vienlaikus gādājot par efektīvu iekšējo tirgu. Nenoteiktība vienmēr saglabājas, un

tāpēc tiek pārraudzīti atsevišķi riski. Šā IAM sasniegšana lielā mērā būs atkarīga no tā, vai nozare, nevalstiskās organizācijas, iestādes un iedzīvotāji iegūs dziļāku izpratni par neveselīga uztura sociālajiem, komerciālajiem un individuālajiem faktoriem un to ietekmi gan uz cilvēku veselību, gan valsts budžetu. Šajā sakarībā pašreizējiem centieniem mainīt pārtikas sastāvu var būt liela nozīme, risinot liekā svara un aptaukošanās problēmu un tās ekonomisko ietekmi. Tas būs atkarīgs arī no cilvēku izglītošanas un veida, kā izmantosim jaunās tehnoloģijas vai risināsim jaunās problēmas. Lai uzlabotu pārtikas sistēmu ietekmi uz vidi un veselību, būs ļoti svarīgi visos līmeņos uzlabot sabiedrības iesaisti (asociācijas, valdības, privāto sektoru, zinātniekus un veselības ekspertus), apzinot paraugpraksi, efektīvi pārvaldot pārtikas resursus, samazinot pārtikas izšķiešanu u. tml. Ieguldījumi ilgtspējīgākā lauksaimniecībā pozitīvi ietekmēs arī pārtikas apgādes drošību, kas jāuzlabo, lai risinātu tādas problēmas kā pasaules iedzīvotāju skaita pieaugums vai klimata pārmaiņas. Cilvēki tad gūtu labumu no integrētās augu aizsardzības vai pārtikas ar optimālu uzturvērtību, jo tādā veidā tiktu uzlabota viņu labbūtība un līdz ar to dzīves kvalitāte.

Iespējas un pozitīvie faktori

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, uzvedības maiņa, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, ilgtspējīgs finansējums, publiskā un privātā sektora partnerības, pārtikas ilgtspējīgas sistēmas, jaunas tehnoloģijas, mākslīgais intelekts, pētniecība un inovācija, sabiedrības izturēšanās nostiprināšana, izglītība, publiskās un privātās investīcijas, atvērta un godīga tirdzniecība.

Riski un negatīvie faktori

Nabadzība, nevienlīdzība sociālajā un veselības jomā, sabiedrības novecošana, ģeopolitiskā nestabilitāte, klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības zudums, nekontrolētas dzīvnieku slimības, augu kaitēkļi un piesārņotāji.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: ES un Āfrikas partnerība pārtikas un uztura nodrošinājuma un ilgtspējīgas lauksaimniecības jomā, kas tika uzsākta 2016. gada aprīlī, veicina pētnieku un novatoru sadarbību tādās jomās kā ilgtspējīga intensifikācija, lauksaimniecība un pārtikas sistēmas uzturam, lauksaimniecības tirgi un tirdzniecība.

ES līmenī: modernizētā un vienkāršotā kopējā lauksaimniecības politika tiecas pēc iespējas palielināt savu ieguldījumu IAM sasniegšanā. Komisijas priekšlikumos par nākamo daudzgadu budžetu 2021.–2027. gadam ir skaidri norādīts mērķis vēl vairāk uzlabot lauksaimniecības, pārtikas ražošanas un lauku apvidu ilgtspējīgu attīstību.

Dalībvalstu līmenī: Zviedrijā valsts līmenī darbojas kultūraugu daudzveidības programma, kas bija iecerēta kā pielāgošanās instruments, lai pārdomāti un ilgtspējīgi saglabātu un izmantotu Zviedrijas augu bagātības. Visā Zviedrijā tiek ievāktas sēklas un senās šķirnes, ko saglabā Ziemeļvalstu gēnu bankā. Tas palīdz tirgū no jauna ieviest senos kultūraugus.

Reģionālajā un vietējā līmenī: kontinentālās Portugāles 2014.–2020. gada lauku attīstības programma veicina investīcijas lauksaimniecībā ar mērķi palielināt spēju radīt pievienoto vērtību, uzlabot ražīgumu, veicināt resursu efektīvāku izmantošanu un atbalstīt ražošanas un sociālo tīklu veidošanos lauku apvidos.

Uzņēmumu līmenī: Grupo Cooperativo Cajamar Spānijā ir daļa no TomGEM projekta. Tajā izstrādā jaunas stratēģijas, kuru mērķis ir augstā vides temperatūrā saglabāt lielu augļu un dārzeņu ražu. Projekta mērķis ir identificēt fenotipu daudzveidīgam ģenētisko resursu klāstam, lai noteiktu, kuras šķirnes vai kuri genotipi spēj nodrošināt stabilu ražu, un atklātu, kādi gēni nosaka lapu pumpuru pārvēršanos ziedpumpuros, putekšņu auglību un augļu daudzumu.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Pasaules Dabas fonda Polijas nodaļa sadarbībā ar Brvinovas Lauksaimniecības konsultatīvo centru rīko semināru ciklu par Baltijas jūrai draudzīgām lauksaimniecības metodēm. Šajos semināros lauksaimnieki apgūst paņēmienus, kā lauku saimniecībās samazināt slāpekļa un fosfora savienojumu noplūšanu, kas piesārņo ūdeni.

3 GOOD HEALTH AND WELL-BEING

Nodrošināt veselīgu dzīvi un sekmēt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Veselība ir cilvēka pamatvajadzība, un ES ir guvusi ievērojamus panākumus cīņā pret nevienlīdzību veselības jomā un to izraisošajiem vides un sociālajiem faktoriem. Laba veselība ne tikvien nosaka katra konkrētā cilvēka dzīves kvalitāti, labbūtību un sociālo iesaistīšanos, bet arī palīdz veidot ilgtspējīgu Eiropas ekonomiku. Vispārēja veselības aprūpe ir viens no ES Pamattiesību hartas mērķiem, un tiesības uz to ir atzītas Eiropas sociālo tiesību pīlārā, tādējādi tas ir svarīgs politikas mērķis ES un tās dalībvalstīm. Veselības aprūpes pieejamība par pieņemamu cenu, tās efektivitāte un publisko finanšu stabilitāte ir galvenie rīcībpolitikas mērķi veselības aprūpes sistēmas reformās, ko apspriež ES kontekstā. Tomēr smēķēšana un pārmērīga alkohola lietošana, liekais svars, fizisko aktivitāšu trūkums, tādas garīgās veselības problēmas kā depresija un pašnāvību tendence līdztekus infekcijas slimībām turpina nelabvēlīgi ietekmēt veselību un kopā ar demogrāfiskajām un sociālajām pārmaiņām rada papildu slogu ES veselības aprūpes sistēmām. ES atbalsta dalībvalstis, piemēram, apkarojot neinfekciozo slimību riska faktorus, apmainoties ar paraugpraksi, palīdzot nodrošināt piekļuvi kvalitatīvai veselības aprūpei un stiprinot spēju novērst un pārvaldīt tādas globālus veselības apdraudējumus kā mikrobu rezistence, kā arī investējot pētniecībā un inovācijā. Starptautiskā mērogā ES palīdzība attīstības jomā sekmē vispārēju piekļuvi kvalitatīviem veselības aprūpes pakalpojumiem. Saskaņā ar Eiropas Konsensu par attīstību ES palīdz nostiprināt visas veselības sistēmu jomas un sekmē virzību uz vispārēju veselības apdrošināšanu.

Galvenās tendences

- **Eiropiešu mūža ilgums ir garāks nekā jebkad** agrāk, un ir domājams, ka šī tendence turpināsies. 2016. gadā paredzamais mūža ilgums ES bija 81 gads – par 3,3 gadiem vairāk nekā 2002. gadā.
- **Neveselīgs dzīvesveids** ietekmē cilvēku veselību, valstu budžetu un produktivitāti. Smēķētāju īpatsvars vismaz 15 gadus vecu iedzīvotāju vidū 2017. gadā ir samazinājies līdz 26 %. Tomēr 2014. gadā vairāk nekā pusei ES pieaugušo iedzīvotāju bija liekais svars.
- 2017. gadā 1,6 % ES iedzīvotāju norādīja, **ka netika apmierinātas viņu medicīniskās aprūpes vajadzības** (salīdzinājumam: 2011. gadā par to sūdzējās 3,4 %). Izmaksas un garās rindas bija galvenie iemesli, kāpēc medicīniskās vajadzības netika apmierinātas.
- No 2002. līdz 2015. gadam ir pastāvīgi krities to personu skaits, kas mirušas neinfekciozo slimību dēļ, nesasniedzot 65 gadu vecumu. Tomēr neinfekciozo slimību dēļ rodas līdz pat 80 % no veselības aprūpes izmaksām. Tikai aptuveni 3 % no veselības aprūpes budžeta tiek tērēti profilaksei. No 2002. līdz 2015. gadam Eiropas Savienībā samērā stabili ir

samazinājusies mirstība HIV, tuberkulozes un hepatīta dēļ. Mikrobu rezistences dēļ Eiropas Savienībā ik gadu mirst ap 33 000 cilvēku – ar to saistītie veselības aprūpes izdevumi un produktivitātes zaudējums atbilst 1,5 miljardiem euro gadā. • Pilsētvides gaisa piesārņojums ar smalkajām cietajām daļiņām ES 2010.–2015. gadā ir samazinājies gandrīz par 20 %. Tomēr gaisa piesārņojums joprojām ir galvenais vides izraisītāis priekšlaicīgas nāves cēlonis. Sliktās gaisa kvalitātes dēļ Eiropas Savienībā priekšlaicīgi mirst vairāk nekā 400 000 cilvēku gadā, bet vairāki miljoni cieš no elpošanas orgānu un sirds un asinsvadu slimībām, ko izraisa gaisa piesārņojums. • Ceļu satiksmes drošība ES pēdējās desmitgadēs ir ievērojami uzlabojusies. ES šajā ziņā ir kļuvusi par pasaulē drošāko reģionu, kur ceļu satiksmes negadījumos bojā iet 49 cilvēki uz miljonu iedzīvotāju. No 2001. līdz 2010. gadam ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaits ES samazinājās par 43 %, bet no 2010. līdz 2016. gadam vēl par 20 %.
Globālais vērtējums 2018. gada globālajā IAM indeksā un panelu ziņojumā (sagatavojuši <i>Bertelsmann Stiftung</i> un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 18 ES dalībvalstis attiecībā uz 3. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 90 punktiem (no pavisam 100). 11 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm. Kopumā novērtēts, ka šā mērķa sasniegšanā ES dalībvalstis ir ieguvušas vienu no trim labākajiem IAM rādītājiem.
Eiropas Savienība 2030. gadā
ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips Lai Eiropas Savienībā arī turpmāk saglabātu vispārējo veselības apdrošināšanu, veselības sistēmām vajadzēs būt noturīgām pret nākotnē iespējamajām tendencēm, turklāt būs jānodrošina to pieejamība un efektivitāte. Būs jāpāriet uz modeli, kas lielāku uzmanību pievērstu slimību profilaksei un veselības veicināšanai, būtu individualizētāks un vairāk izmantotu digitālās tehnoloģijas, turklāt būs jānostiprina primārā aprūpe un jāattīsta uz pacientiem orientēta integrēta aprūpe. Tāpat būs svarīgi samazināt nelegālo zāļu piedāvājumu un pieprasījumu. ES joprojām ir apņēmusies cīnīties gan pret neinfekciozajām, gan infekcijas slimībām un mikrobu rezistenci. Daudz tiek darīts, lai veicinātu atzītas paraugprakses ieviešanu plašākā mērogā. ES centīsies sasniegt jaunus starpposma mērķus, lai no 2020. līdz 2030. gadam par 50 % samazinātu ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaitu un uz pusi samazinātu nopietnu traumu skaitu.
Iespējas un pozitīvie faktori Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, uzvedības maiņa, veselīgāks darbaspēks un iedzīvotāji, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, ilgtspējīga finansēšana, publiskā un privātā sektora partnerība, profilakse un veselības veicināšana, pētniecība un inovācija, jaunas tehnoloģijas, veselības un aprūpes digitalizācija, sabiedrības izturēšanās nostiprināšana, izglītība, publiskās un privātās investīcijas, atvērta un godīga tirdzniecība.
Riski un negatīvie faktori Nabadzība, nevienlīdzība sociālajā un veselības jomā, bioloģiskie apdraudējumi, klimata pārmaiņas un vides riski, fiskālā stabilitāte, kuru ietekmē sabiedrības novecošana un izmaksu inflācija, kas saistīta ar jaunajām tehnoloģijām un sociālekonomiskajiem riskiem, iedzīvotāju novecošana, neveselīgi paradumi, ģeopolitiskā nestabilitāte un veselības drošības apdraudējumi.
Rīcībpolitikas aktualitātes
ES starptautiskā līmenī: ES piedalījās ES un Pasaules Veselības organizācijas vispārējā veselības partnerības programmā, kas palīdz nostiprināt veselības aprūpes sistēmas vairāk nekā 35 partnervalstīs, un kopā ar ANO atbalsta pieejamākas ģimenes plānošanas iespējas un pieprasījumu pēc tām, kaitīgas tradicionālās prakses un dzimumvardarbības samazināšanu.
ES līmenī: ES ir pieņēmusi vērienīgu rīcības plānu pret mikrobu rezistenci pieejas “Viena

veselība” ietvaros, lai nezaudētu iespēju efektīvi ārstēt cilvēku un dzīvnieku infekcijas. Tā sniedz vadlīnijas par antimikrobiālo līdzekļu piesardzīgu izmantošanu cilvēku veselības nodrošināšanai, veicina jaunu antimikrobiālo līdzekļu, vakcīnu un diagnostikas izpēti, pastiprināti stimulē inovāciju, nodrošina ievaddatus uz zinātnes atziņām balstītajām rīcībpolitikām un tiesību aktiem un novērš zināšanu trūkumu. Attiecībā uz profilaksi plašākā mērogā tiek īstenota apstiprināta paraugprakse, cieši sadarbojoties ar ES dalībvalstīm.

Dalībvalstu līmenī: Slovākijas Republikas sabiedrības veselības aizsardzības nozarē darbojas vispārējo un specializēto veselības konsultāciju centru tīkls, kas sniedz padomus, pamatojoties uz galveno personīgā riska faktoru (kā smēķēšanas, uztura, fiziskās aktivitātes vai stresa) izvērtējumu. Tie arī gādā par iedzīvotāju informētību un plašāku piedalīšanos veselības skrīningos un profilakses pārbaudēs.

Reģionālajā un vietējā līmenī: 2011. gadā Luksemburgas pašvaldību apvienība dabas saglabāšanai uzsāka projektu “Izbaudiet dabu – izvēlieties bioloģiski audzētu, jūsu reģionā iegūtu un godīgā tirdzniecībā pārdotu pārtiku”. Projekta mērķis ir 33 pašvaldībās veicināt ilgtspējīgu pārtikas politiku skolu ēdnīcās un reģionā nodrošināt ekonomiskās iespējas lauksaimniekiem, kuri izceļas vides aizsardzības jomā. Papildus kritērijiem, kas nodrošina vispārēju vides un dzīvnieku labturības aizsardzību, lauksaimniekiem, kuri vēlas pievienoties projektam, 5 % no savas lauksaimniecības zemes jāizmanto bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai. Skolu ēdnīcās darbiniekiem ir pieejami īpaši mācību kursi: tikšanās ar ražotājiem, veselīga pārtika, gadalaikam atbilstoša ēdienkarte, pārtikas ietekme uz klimatu un jaunattīstības valstīm.

Uzņēmumu līmenī: CureVac GmbH (Vācija), kas saņem atbalstu no Bila un Melindas Geitsu fonda, ieguva ES pirmo inovācijas veicināšanas balvu par progresu virzībā uz jaunu tehnoloģiju, kas nodrošina vakcīnu stabilitāti jebkurā apkārtējās vides temperatūrā.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Polijas valsts veselības aizsardzības programmas ietvaros nevalstiskās organizācijas izstrādāja instrumentus garastāvokļa traucējumu skrīningam, materiālus palīdzības sniegšanai garīgu problēmu gadījumā, radio raidījumus, publikācijas un instruktīvas filmas, izveidoja tiešsaistes forumu un organizēja informācijas kampaņas.

Nodrošināt iekļaujošu, vienlīdzīgi pieejamu, kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Izglītība, profesionālā apmācība un mūžizglītība ļauj cilvēkiem pilnībā izmantot savu potenciālu, tāpēc tieši tām ir galvenā loma, lai nākotnē Eiropa veidotos ilgtspējīga, noturīga, konkurētspējīga un saliedēta. Izglītība un apmācība visos mūža posmos būtiski ietekmē cilvēka attīstību un ievērojami sekmē izaugsmi, nodarbinātību un sociālo kohēziju. Eiropā jauniešu izglītības līmenis pastāvīgi uzlabojas. ES ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus attiecībā uz to jauniešu īpatsvaru, kas priekšlaicīgi pametušas mācības, un augstākās izglītības iegūšanu. Ir novēroti labi panākumi attiecībā uz bērnu piedalīšanos agrīnajā pirmsskolas izglītībā un aprūpē, taču joprojām ir nepieciešams progress matemātikā, zinātnēs un lasītprasme, digitālajās prasmēs un pieaugušo izglītībā. Jaunieši ar invaliditāti vai ar migrantu izcelsmi ir ievērojami zemāks izglītības līmenis. Jaunieši, kuri ir priekšlaicīgi

pārtraukuši mācības vai kuru iegūtais izglītības līmenis ir zems, darba tirgū saskaras ar īpaši smagām problēmām. Starptautiskā mērogā daudzas ES partnervalstis piedalās divpusējās atbalsta programmās, kas nostiprina to izglītības sistēmas, koncentrējoties uz pieejamāku un kvalitatīvu pamatzglītību valstīs ar zemu ienākumu līmeni, kā arī nestabilām un konfliktu skartām valstīm, īpašu uzmanību pievēršot meitenēm un marginalizētām grupām.

Galvenās tendences

- **Izglītību un apmācību priekšlaicīgi pametušo** īpatsvars kopš 2002. gada ir nepārtraukti samazinājies. Kritums no 17 % 2002. gadā līdz 10,6 % 2017. gadā liecina par nepārprotamu progresu virzībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” pamatmērķi, kas ir 10 %.
- Stratēģijā “Eiropa 2020” paredzētais pamatmērķis, kas nosaka, ka **augstākā izglītība** Eiropā būtu jāiegūst 40 % iedzīvotāju 30–34 gadu vecumā, ir praktiski sasniegts – 39,9 % 2017. gadā.
- **Dalība agrīnajā pirmsskolas izglītībā un aprūpē** kopš 2003. gada ir pastāvīgi palielinājusies. 2016. gadā tika sasniegts ES mērķis, kas paredzēja, ka 95 % bērnu vecumā no 4 gadiem līdz obligātās izglītības vecumam būtu jāpiedalās pirmsskolas izglītībā, lai gan dažādu valstu starpā joprojām pastāv atšķirības.
- ES ir noteikusi arī mērķi, ka līdz 2020. gadam to **15 gadus veco jauniešu īpatsvars, kuriem ir zems līmenis lasītprasmē, matemātikā un dabaszinātnēs**, jāsamazina līdz mazāk nekā 15 %. ES dalībvalstīs vērojamas lielas atšķirības attiecībā uz to skolēnu īpatsvaru, kuriem ir vājas sekmes visās trīs jomās. Kopumā ES atpaliek visās trīs jomās, un saskaņā ar jaunākajiem pieejamajiem 2015. gada datiem ir sperts solis atpakaļ salīdzinājumā ar 2012. gada rezultātiem (dabaszinātnēs: 20,6 %, +4,0 procentpunkti; lasītprasmē: 19,7 %, +1,9 procentpunkti; matemātikā: 22,2 %, +0,1 procentpunkts).
- 2017. gadā 57 % ES iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 64 gadiem bija apguvuši vismaz **digitālās pamatprasmes**.
- **Neseno augstskolu absolventu** nodarbinātības līmenis pieauga no 76,9 % 2015. gadā līdz 80,2 % 2017. gadā – tas daudz neatpaliek no ES mērķa (82 %).
- **To jauniešu īpatsvars, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu**, 2017. gadā turpināja samazināties, sasniegdams 10,9 % (salīdzinājumam: augstākais līmenis bija 13,2 % 2012. gadā).
- **Pieaugušo** (vecumā no 25 līdz 64 gadiem) **dalība mācībās** 2017. gadā bija 10,9 %, kas ir krietni mazāk par mērķi – vismaz 15 %.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 16 ES dalībvalstis attiecībā uz 4. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 90 punktiem (no pavisam 100). Septiņas ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm. Šā mērķa sasniegšanā ES dalībvalstis, vērtējot vidējo lielumu, ir ieguvušas vienu no trim labākajiem IAM rādītājiem.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

Sagaidāms, ka jauniešu izglītības līmenis nākotnē uzlabosies, pateicoties strukturālām pārmaiņām darba tirgū, demogrāfiskajām izmaiņām un rīcībpolitikas reformām. Līdz 2030. gadam tiks līdz galam izveidota Eiropas izglītības telpa, un ir cerības, ka iekļaujošo mācību mobilitāti un akadēmisko sadarbību tobrīd vairs nekavēs nekādas robežas vai šķēršļi. Visiem jauniešiem neatkarīgi no viņu sociālekonomiskā stāvokļa būtu jāiegūst labāka izglītība un apmācība – rezultātā viņiem būtu vairāk labāku prasmju. Paredzams, ka iekļaujoša

izglītība un mūžizglītība vēl vairāk samazinās izglītību priekšlaicīgi pametušo jauniešu skaitu un ka visos līmeņos būs vairāk izglītojamo. Paredzams arī, ka pārmaiņas darba tirgos veicinās pieaugušo piedalīšanos izglītībā un apmācībā. Cilvēki varēs iegūt apliecinājumu prasmēm, ko viņi ieguvuši ārpus formālās izglītības un apmācības. Izglītības un apmācības sniegšanā allaž būs iekļauta mācīšanās darbavietā un tiks izmantotas ciešākas sadarbības iespējas ar uzņēmumiem un pilsonisko sabiedrību. Joprojām aktuāli būs centieni iekļaut ilgtspējīgas attīstības tematiku visu līmeņu izglītības programmās.

Iespējas un pozitīvie faktori

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, uzvedības maiņa, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, ilgtspējīga finansēšana, publisko un privāto partnerību veidošana, pētniecība un inovācija, digitālās tehnoloģijas un tiešsaistes platformas, mākslīgais intelekts, izmaiņas darba tirgū un mainīgās prasmju vajadzības, koncentrēšanās uz ilgtspējīgu un izturētspējīgu sabiedrību.

Riski un negatīvie faktori

Iespēju nevienlīdzība, nabadzība, zemas publiskās un privātās investīcijas, prasmju neatbilstība, augoša zināšanu plaisa.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES līmenī: Komisija, īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāra pirmo principu, koordinē Jauno prasmju programmu Eiropai un sadarbībā ar dalībvalstīm līdz 2025. gadam izveidos Eiropas izglītības telpu. Mērķis ir uzlabot izglītības un apmācības sistēmu iekļaujošos, mūžizglītībā balstītos un inovāciju virzītos aspektus. Pasākumi, kas tika izziņoti 2018. gadā, lai līdz 2025. gadam izveidotu Eiropas izglītības telpu, paredz savstarpēji automātiski atzīt diplomus un studiju periodus ārzemēs, veidot pamatprasmes, digitālās prasmes, kopīgas vērtības un iekļaujošu izglītību, augstas kvalitātes agrīno pirmsskolas izglītību un aprūpi un uzlabot valodu apguvi un pasniegšanu.

Dalībvalstu līmenī: Slovēnija 2016. gadā sāka programmu, lai uzlabotu pasniegšanas kvalitāti un izglītojamo pieredzi, piedāvājot skolotājiem un mentoriem iespējas darba rotācijā uzlabot savas zināšanas, prasmes un kompetences. Programma darbosies līdz 2022. gadam, un tās finansējums ir 1,65 miljoni eiro, no kuriem 1,32 miljonus piešķirs Eiropas Sociālais fonds.

Reģionālajā un vietējā līmenī: Itālijā, Veneto reģionā darbojas Eiropas Sociālā fonda finansēta iniciatīva, kas ļauj pieaugušajiem bez vidējās izglītības, tostarp personām ar zema līmeņa profesionālo kvalifikāciju, kas vairs nav pieprasīta darba tirgū, saņemt kredītpunktus par līdzšinējo profesionālo vai mācību pieredzi un sākt savām individuālajām vajadzībām izstrādātu apmācību.

Uzņēmumu līmenī: Francijā, Jaunajā Akvitanijā 2018. gadā tika parakstīts trīspusējs nolīgums, kurā atsevišķa sadaļa bija paredzēta iekļaujošām mācībām jauniešiem un pieaugušajiem ar invaliditāti. Elektronikas, elektrotehnikas un elektrības inženierzinātņu nozarē tiks apmācīti vairāk nekā divpadsmit mācekļi ar invaliditāti. Pusi no viņiem uzņems energosabiedrība *Enedis*, un pārējos – attiecīgi pielāgoti uzņēmumi.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: organizācija *ToekomstATELIERdelAvenir* (jeb *TADA*) mazaizsargātiem pusaudžiem no nelabvēlīgiem Briseles (Beļģija) rajoniem nodrošina brīvprātīgu papildu izglītību, kas palīdz integrēties sabiedrībā. Mērķis ir jaunajiem dalībniekiem sniegt pilnvērtīgas iespējas, novērst motivācijas zudumu un tā negatīvās sekas, kas var izpausties kā zaudēta interese par mācībām, priekšlaicīga mācību pārtraukšana, noziedzība, bezdarbs, galēja radikalizēšanās, un veicināt integrāciju un sociālo kohēziju.

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

ES ir starp pasaules līderiem dzimumu līdztiesības jomā un pēdējo desmitgažu laikā ir panākusi ievērojamu progresu. Par to liecina tiesību akti par vienlīdzīgu attieksmi pret sievietēm un vīriešiem, integrēta pieeja dzimumu līdztiesības nodrošināšanai un īpaši pasākumi, kas veicina sieviešu tiesības un dzimumu līdztiesību. ES darba tirgū tagad piedalās vairāk sieviešu, un viņas iegūst labāku izglītību un apmācību; tomēr sievietes joprojām salīdzinoši vairāk ir pārstāvētas nozarēs ar zemāku atalgojumu un nepietiekami pārstāvētas ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos. Dzimumu atšķirības ienākumu un karjeras modeļos bieži vien samazina sieviešu pensiju. Arī turpmāk būs nepieciešami uzlabojumi, kas būtu jāstimulē. 2017. gadā veiktā Eiroparometra speciālaptaujā tika konstatēts, ka sabiedrības vairums Eiropas Savienībā kopumā atbalsta dzimumu līdztiesību: 84 % eiropiešu (tostarp 80 % vīriešu) uzskata, ka dzimumu līdztiesība ir svarīga viņiem personīgi. Raugoties starptautiskā līmenī, Eiropas Savienība dzimumu perspektīvu ir iestrādājusi savā ārpolitikā – no tirdzniecības instrumentiem līdz 2017. gada Eiropas Konsensam par attīstību –, kā arī ES kaimiņattiecību un paplašināšanās politikā.

Galvenās tendences

- Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta **dzimumu līdztiesības** indeksā (2017. g.) uzsvērts, ka pēdējos desmit gados kopumā ir notikusi pozitīva, kaut arī lēna attīstība virzībā uz dzimumu līdztiesību. Nozīmīgākais uzlabojums tika panākts varas jomā (piemēram, lēmumu pieņemšana privātajā un publiskajā sektorā), lai gan laika jomā (piemēram, attiecībā uz mājāsaimniecības darbiem, brīvā laika pavadīšanu, neapmaksātu aprūpi) palielinājās dzimumu nevienlīdzība. Dalībvalstu sniegums ir ļoti atšķirīgs. Lielākā daļa dalībvalstu kopš 2005. gada ir uzlabojušas savus kopējos rādītājus. Dažās dalībvalstīs rezultāti stagnē vai pat nedaudz ir pasliktinājušies.
- ES līmenī **nodarbinātības līmeņa atšķirības** starp vīriešiem un sievietēm 2017. gadā bija mazāka par 12 procentpunktiem, kas ir ievērojami mazāk nekā 2008. gadā, kad tās sasniedza 15,1 procentpunktu. Šo uzlabojumu lielā mērā veicināja sieviešu nodarbinātības līmeņa pieaugums. Viens no faktoriem, kas kavē sieviešu dalību darba tirgū, ir pieejamu, piekļūstamu un kvalitatīvu formālās (it īpaši maziem bērniem paredzētās) aprūpes pakalpojumu trūkums. 2016. gadā tikai 32,9 % bērnu vecumā līdz 3 gadiem ES saņēma formālās izglītības un aprūpes pakalpojumus (šis rādītājs gan ir augstāks nekā 2008. gadā, kad tas bija 28 %).
- **Vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirība** dažu pēdējo gadu laikā ir nedaudz samazinājusies. 2016. gadā sieviešu bruto izpeļņa stundā bija vidēji par 16,2 % zemāka nekā vīriešiem, taču pēc aiziešanas pensijā šī atšķirība eksponenciāli pieaug, **pensiju atšķirībām starp dzimumiem** sasniedzot 36,6 %.
- Raugoties uz **dzimumu līdztiesību politikā**, Eiropas Savienībā sieviešu īpatsvars valstu parlamentos ir palielinājies: no 20,9 % 2004. gadā līdz 29,7 % 2018. gadā.
- 2017. gadā **lielāko biržā kotēto uzņēmumu direktoru padomēs** ceturtdaļa locekļu bija sievietes. No 2003. līdz 2017. gadam šajā ziņā gandrīz vienmēr bija vērojams stabils pieaugums – 16,8 procentpunkti gadā.
- Salīdzinājumā ar situāciju pirms 10 gadiem Eiropas Savienībā ir radies nevienlīdzīgāks sieviešu un vīriešu **laika sadalījums attiecībā uz aprūpi, mājāsaimniecības darbiem un**

sociālajām aktivitātēm. Šāds līdztiesības kritums bija vērojams 12 dalībvalstīs, taču astoņās tika konstatēti uzlabojumi. •Katra trešā sieviete Eiropā pēc 15 gadu vecuma ir cietusi no fiziskas un/vai seksuālas vardarbības.
Globālais vērtējums 2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds <i>Bertelsmann Stiftung</i> un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 11 ES dalībvalstis attiecībā uz 5. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 80 punktiem (no pavisam 100). 11 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.
Eiropas Savienība 2030. gadā
ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips Lai turpinātu progresu dzimumu līdztiesības jomā un nodrošinātu sievietēm un meitenēm pilnvērtīgas iespējas, ir vajadzīga apņemšanās un lielāks finansējums, turklāt iesaistītajiem dalībniekiem jāturpina centieni visos līmeņos, sākot no individuālajām māsaimniecībām un beidzot ar ES iestādēm. Kaut arī progresa paātrināšanai ir svarīgi, lai pastāvētu regulatīvie stimuli, dzimumu līdztiesība lielā mērā ir atkarīga no kultūras un ētiskajām vērtībām un pārmaiņām sabiedrībā. Paredzams, ka ES līdz 2030. gadam būs panākusi vēl lielāku progresu, nodrošinādama ekonomiskās iespējas sievietēm un dzimumu līdzsvaru lēmumu pieņemšanā, kā arī apkarodama vardarbību pret sievietēm un meitenēm. Jautājums par to, kā konkrēti un kādā apmērā īstenosies šis progress, ir atkarīgs no kultūras un politikas konteksta, kā arī no turpmāko reglamentējošo pasākumu attīstības.
Iespējas un pozitīvie faktori Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, sociālo normu un uzvedības maiņa, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darbījumbardība, formālā bērnu aprūpe, līdzsvarota sistēma, piešķirot atvaļinājumu ģimenes apstākļu dēļ, elastīgs darba režīms, līdzsvarota izglītības sistēma, piekļuve jaunām tehnoloģijām, kā arī sieviešu tehnisko prasmju un atvērtas un godīgas tirdzniecības sekmēšana.
Riski un negatīvie faktori Iespēju nevienlīdzība, negatīva attieksme pret progresu, prasmju neatbilstība, drošības apdraudējumi, atgriešanās pie ekonomikas protekcionisma visā pasaulē.
Rīcībpolitikas aktualitātes
ES starptautiskā līmenī: ES 2015. gadā pieņēma savu otro rīcības plānu par dzimumu līdztiesību un sieviešu līdzdalību ārējo attiecību jomā (2016–2020). Komisija 2017. gada septembrī sāka īstenot ES un ANO kopīgo iniciatīvu <i>Spotlight</i>, lai izbeigtu vardarbību pret sievietēm un meitenēm.
ES līmenī: Komisija 2015. gadā pieņēma dokumentu “Stratēģiskā iesaiste dzimumu līdztiesības jomā 2016.–2019. gadā”. Uz tā balstās Komisijas darbs, veicinot dzimumu līdztiesību un nodrošinot pilnvērtīgas iespējas sievietēm, īpaši šādās piecās prioritārās jomās: 1) palielināt sieviešu līdzdalību darba tirgū un vienlīdzīgu ekonomisko neatkarību; 2) samazināt vīriešu un sieviešu darba samaksas, izpeļņas un pensiju atšķirību; 3) veicināt sieviešu un vīriešu līdztiesību lēmumu pieņemšanā; 4) cīnīties pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu; 5) veicināt dzimumu līdztiesību un sieviešu tiesības visā pasaulē. Turklāt stratēģiskā iesaiste paredz, ka dzimumu līdztiesības perspektīva ir integrēta visās ES rīcībpolitikās un finansēšanas programmās.
Dalībvalstu līmenī: Dānijai dzimumu līdztiesības jomā allaž ir labi veicies. Sievietes Dānijā parasti strādā algotu darbu un veido karjeru, vienlaikus audzinot bērnus, – to šajā valstī

veicina dāsnais vecāku atvaļinājums un no nodokļiem subsidētie bērnu dienas aprūpes centri. Arī Dānijas vīrieši gūst labumu no dzimumu līdztiesības. Viņiem ir vairāk laika, ko pavadīt ar ģimeni, nekā daudzās citās valstīs. Vecāku atvaļinājumu pēc bērna piedzimšanas var sadalīt starp vecākiem, un, tā kā darba laiks darbdienās ir ierobežots, bērnus no dienas aprūpes centra bieži izņem tēvs.

Reģionālajā un vietējā līmenī: Francijā departamentu vēlēšanās ir ieviesta binomiāla sistēma, kurā tiek balsots par komandu, ko veido kandidāts un kandidāte. Tas garantē dzimumu paritāti departamentu līmenī un teritoriālajā politikā ievieš kopīgi ieņemamus amatus, kuros tiek pieņemti lēmumi, dalīti pienākumi un rodas iespējas politika darbu līdzsvarot ar privāto dzīvi.

Uzņēmumu līmenī: Eiropas Sociālais fonds līdzfinansēja Minhenes apvienību *GründerRegio M e.V.*, kas uzņēmējām nodrošina apmācību, konsultācijas un palīdz veidot sadarbības tīklus. Projekta mērķauditorija ir sievietes, kas atgriežas darba tirgū pēc bērnu audzināšanas, kā arī sievietes, kas vecākas par 50 gadiem. Projekts, kura nosaukums ir *GUIDE*, ir atbalstījis aptuveni 5000 uzņēmējas, no kurām 56 % ir pašām savs uzņēmums.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: divas Bulgārijas organizācijas vada projektu *Career ROCKET*. Skolotāji, skolu direktori un karjeras konsultanti skolās tiek apmācīti, lai visos vidējās izglītības priekšmetos ieviestu dzimumu līdztiesības aspektus, sniedzot informāciju par sieviešu ieguldījumu dabaszinātnēs, tehnoloģijā, politikā, vēsturē, ģeogrāfijā, matemātikā, literatūrā, mākslā un mūzikā.

Nodrošināt ūdens un sanitārijas pieejamību visiem un ilgtspējīgu pārvaldību

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Ūdens pieejamība ir cilvēku pamatvajadzība. Ūdens ir svarīgs ekonomisks resurss, un ap to ir centrēts bioloģiskās daudzveidības, klimata un ekosistēmu regulējums. Ūdens ekosistēmu aizsardzība pret piesārņojumu un hidromorfoloģiskajām izmaiņām, kā arī ūdens ilgtspējīga izmantošana ir būtiska, lai apmierinātu pašreizējo un nākamo paaudžu vajadzības, kā arī saglabātu politisko stabilitāti valstīs un reģionos. ES visaptverošās ūdens resursu politikas mērķis ir nodrošināt, lai gan cilvēku vajadzībām, gan videi būtu pieejams pietiekams kvalitatīva ūdens daudzums. Tas tiek panākts, regulējot galvenās slodzes (lauksaimniecība, rūpniecība, komunālie notekūdeņi), ūdens izmantošanu (peldvietu ūdens, gruntsūdeņi, dzeramais ūdens) un integrētu ūdens resursu apsaimniekošanu. Lielākajai daļai Eiropas iedzīvotāju ir pieejama pamata sanitārija un tiek nodrošināta vismaz sekundāra notekūdeņu attīrīšana. Turklāt Eiropas iedzīvotāji uzturā var izmantot ļoti augstas kvalitātes dzeramo ūdeni. Tomēr urbanizācijas izraisītais spiediens, lauksaimniecības un rūpniecības radītais piesārņojums un klimata pārmaiņas ietekmē ūdens kvalitāti un ilgtermiņa ūdensapgādes drošību. Pasaules līmenī ES veicina ūdens un sanitārijas pieejamību visiem, izmantojot Eiropas Konsensu par attīstību un ES kaimiņattiecību un paplašināšanās politiku.

Galvenās tendences

- Laika gaitā ir samazinājies to Eiropas iedzīvotāju īpatsvars, kuru mājāsaimniecībās nav **uzlabotu sanitārijas labierīcību**: no 3,2 % 2007. gadā līdz tikai 2,0 % 2017. gadā. No 2010.

līdz 2015. gadam ir palielinājies to cilvēku skaits, kuru mājoklis ir pieslēgts **sekundārajam notekūdeņu attīrīšanai**. Tomēr joprojām pastāv atšķirības starp dalībvalstīm, no kurām dažas joprojām saskaras ar ievērojamām problēmām. Iezīmējas jauns, nozīmīgs piesārņojuma veids – kad spēcīgu lietusgāžu gadījumā pārplūst pilsētu notekūdeņi vai no kombinētajām kanalizācijas sistēmām izdalās liels piesārņojuma apjoms.

- 86,3 % no visām **jūras piekrastes peldvietām** un 82,1 % no **iekšzemes peldvietām** 2017. gadā bija izcila ūdens kvalitāte.
- No 2000. līdz 2014. gadam ir ievērojami uzlabojusies **ūdens kvalitāte Eiropas upēs**; fosfātu vidējā koncentrācija Eiropas upēs samazinās.
- Lai gan vairākās jomās ir panākts progress, tikai aptuveni 40 % **virszemes ūdeņu** 2015. gadā bija labā ekoloģiskā stāvoklī; labāka situācija ir ar **pazemes ūdeņiem**, no kuriem ar labu ķīmisko stāvokli izceļas 74 % un labu kvantitatīvo stāvokli – 89 %. Lai gan pēdējo divdesmit gadu laikā lauksaimniecības izcelsmes nitrātu radītais piesārņojums ir mazinājies, problēmas vēl nav izzudušas. Nitrāti ir izplatītākās piesārņojošās vielas, kuru dēļ ES gruntsūdeņi ir sliktā ķīmiskā stāvoklī. Īpaši problemātiski tas ir tāpēc, ka gruntsūdeņi Eiropā ir nozīmīgs dzeramā ūdens avots, tāpat kā tekošie virszemes ūdeņi.
- **Ūdens resursu noslodze** vairumā ES valstu ir zema, taču dažās, galvenokārt Dienvideiropas valstīs – augsta, turklāt augsta noslodze arvien biežāk parādās arī Rietumeiropā un Ziemeļeiropā.
- Lai samazinātu ūdens trūkumu, visām attiecīgajām nozarēm saldūdens ir jāizmanto efektīvi. Pēdējo desmit gadu laikā **ūdens ieguve** Eiropā ir sarukusi, bet **ūdens izmantošanas efektivitāte** ir palielinājusies. **Vidējais dzeramā ūdens patēriņš** pēdējos 20 gados ir samazinājies no apmēram 200 litriem uz cilvēku dienā līdz apmēram 120 litriem.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 25 ES dalībvalstis attiecībā uz 6. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 80 punktiem (no pavisam 100). Trīs ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

Kopumā paredzams, ka ES arī turpmāk gūs panākumus ūdens resursu ilgtspējīgas apsaimniekošanas un sanitārijas jomā. Gandrīz visiem iedzīvotājiem būs pieejami ūdensapgādes pakalpojumi, piemēram, dzeramā ūdens un notekūdeņu attīrīšana, kā arī sanitārās labierīcības. Tomēr jādara vairāk, lai nodrošinātu ūdens pilnīgu pieejamību visiem ES iedzīvotājiem un notekūdeņu attīrīšanu atbilstīgi noteiktajiem standartiem visā teritorijā, kā arī panāktu, ka visas Eiropas ūdenstilpes ir labā stāvoklī. Turpmākajos gados īpaša uzmanība būtu jāpievērš arī jaunām piesārņojošajām vielām, piemēram, mikroplastmasai un farmaceitiskajām vielām. Ir jāsamazina difūzais piesārņojums no lauksaimniecības. Jāturpina uzlabot ūdens izmantošanas efektivitāti. Visbeidzot, klimata pārmaiņas un to izraisītais sausums un plūdi ES reģionos liecina par to, ka ūdens resursu apsaimniekošanai jāklūst ilgtspējīgākai. Klimata pārmaiņas pastiprinās ūdens resursu noslodzi, kas jau ir jūtama ūdenstilpnēs, – galvenokārt Dienvideiropā, bet arvien biežāk arī citās kontinenta daļās. Šīs problēmas palīdzēs risināt ūdens jomā spēkā esošo tiesību aktu īstenošana un tādu jaunu tiesību aktu izstrāde kā nesenie priekšlikumi par dzeramo ūdeni un ūdens atkārtotu izmantošanu. Šobrīd tiek izvērtēta daudzu ūdens jomas ES tiesību aktu atbilstība. Tas palīdzēs noteikt, vai tiesiskais regulējums ir jāpielāgo, lai pilnībā sasniegtu attiecīgos ilgtspējīgas attīstības mērķus.

Iespējas un pozitīvie faktori

Uzvedības maiņa, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, sabiedrības spiediens pāriet

uz ilgtspējīgu pārtikas sistēmu un ražošanas ķēdēm, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, ilgtspējīga finansēšana, publiskā un privātā sektora partnerība, digitalizācija, labāki dati, izmantojot tādas ES Zemes novērošanas novērošanas programmas *Copernicus* globālais komponents, ūdens atkārtota izmantošana plašākā mērogā, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, lietu internets, aprites ekonomika, multilaterālisms.

Riski un negatīvie faktori

Nabadzība un iespēju nevienlīdzība, klimata pārmaiņas, difūzais piesārņojums no lauksaimniecības, urbanizācija, organiskie piesārņotāji, farmaceitisko vielu atliekas, plastmasas atkritumi, rūpnieciskā ražošana, mājsaimniecību notekūdeņi, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, pieejamība cenas ziņā un ūdens cena.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES līmenī: Eiropas ūdens pētniecība un inovācija veicina problēmu risinājumus ūdens jomā. Vidusjūras reģiona pētniecības un inovācijas partnerība *PRIMA* ir iniciatīva ar 494 miljonu euro lielu budžetu. Tā pievēršas tādiem jautājumiem kā ūdens trūkums, lauksaimniecība un nodrošinātība ar pārtiku Vidusjūras reģionā.

Dalībvalstu līmenī: Kiprā reciklēts ūdens ir arvien plašāk ieviesies stabils resurss, ko cita starpā izmanto apūdeņošanai un aizsardzībai pret sausumu. Ar Eiropas fondu naudas palīdzību jau ir sākti divi projekti: Antupoles un Larnakas ūdens atkārtotas izmantošanas programmas.

Reģionālajā un vietējā līmenī: Polijā, Lejassilēzijas vojevodistē būvē Racibožas Dolni pretplūdu aizsardzības rezervuāru. Visaptverošā pretplūdu aizsardzības programma nodrošinās aizsardzību pret Odras upes applūšanu, atjaunojot Odras ielejas dabisko plūdu aiztures sistēmu un upes dabisko palieņu terasi.

Uzņēmumu līmenī: notekūdeņu attīrīšanas iekārtas visā Eiropā sāk izmantot enerģiju un citus resursus, ko satur atkritumi, lai samazinātu patēriņu un pat ražotu enerģiju. Lielisks piemērs ir ūdens attīrīšanas iekārtas Dānijā, Orhūsas pilsētas Marselisborgas rajonā. Pateicoties efektīvākām tehnoloģijām, tās saražo vairāk nekā 150 % no savas darbības nodrošināšanai nepieciešamās enerģijas.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Malta mudina vietējās kopienas iesaistīties ūdens un sanitārijas pārvaldības uzlabošanā. Upju baseinu plānošanas cikls nodrošina kopienu un ieinteresēto personu plašu līdzdalību, jo, pieņemot lēmumus par konkrētiem pasākumiem, būs jārod līdzsvars starp dažādu grupu interesēm.

7 AFFORDABLE AND CLEAN ENERGY

Nodrošināt visiem piekļuvi uzticamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai par pieejamu cenu

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

2020. gadam noteiktie ES enerģētikas un klimata mērķi ir ievirzījuši ES uz ceļa, kas ļaus visiem Eiropas iedzīvotājiem nodrošināt drošu un tīru enerģiju par pieejamu cenu. Jau ir panākts stabils progress, jo plašāk tiek izmantoti atjaunojamie energoresursi un ir uzlabota energoefektivitāte, turklāt ES labi veicas ar pāreju uz tīru enerģiju. Pāreja no fosilā kurināmā uz mazoglekļa ekonomiku ar digitālu, uz patērētāju vērstu energosistēmu kļūst par jauno realitāti. Turpinās siltumnīcefekta gāzu emisiju atsaistīšana no iekšzemes kopprodukta, un to galvenokārt ir veicinājusi inovācija. Arī ekonomikas izaugsme tika atsaistīta no enerģijas patēriņa. Pasaulē notiekošās enerģijas ražošanas un pieprasījuma izmaiņas būtiski ietekmē ģeopolitiku un rūpniecības konkurētspēju. Tas Eiropai ir ne tikvien nopietns pārbaudījums, bet arī unikāla iespēja. Šajā saistībā ES vēlas nostiprināt savu pasaules līdera lomu pārejā uz tīru enerģiju, vienlaikus garantējot enerģētisko drošību visiem tās iedzīvotājiem. ES enerģētikas savienības mērķis ir ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem nodrošināt drošu, ilgtspējīgu un tīru enerģiju par pieejamu cenu. Kas attiecas uz ārējo darbību, tad Eiropas Konsenss par attīstību palielina piekļuvi pieejamiem, moderniem, uzticamiem un ilgtspējīgiem energopakalpojumiem, veicina atjaunojamo energoresursu plašāku izmantošanu un energoefektivitātes pasākumus, kā arī sniedz ieguldījumu cīņā pret klimata pārmaiņām. ES ir viena no celmlauzēm, kas stimulē privātā sektora investīcijas ilgtspējīgā enerģētikas nozarē, izmantojot finansējuma apvienošanas instrumentus, ES ārējo investīciju plānu un elektrifikācijas finansēšanas iniciatīvu. Arī kaimiņattiecību un paplašināšanās politika palīdz gūt rezultātus šajā jomā.

Galvenās tendences

- Tendences Eiropā liecina par **ekonomikas izaugsmes atsaistīšanu** no enerģijas ražošanas resursiem un ar tiem saistītajām **siltumnīcefekta gāzu emisijām**. No 1990. līdz 2017. gadam siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājās par 22 %, taču IKP pieauga par 58 %. Gan enerģijas produktivitāte, gan enerģijas patēriņa radītā siltumnīcefekta gāzu intensitāte Eiropas Savienībā kopš 2000. gada ir gandrīz nepārtraukti uzlabojušās.
- ES nolūks ir sasniegt 2020. gada **energoefektivitātes** mērķi, kas ir 20 %. No 2005. līdz 2016. gadam ES primārās enerģijas patēriņš samazinājās par 9,9 % un enerģijas galapatēriņš – par 7,1 %.
- ES ir uz pareizā ceļa, lai līdz 2020. gadam sasniegtu mērķi, kas paredz panākt, lai **atjaunojamās enerģijas** īpatsvars enerģijas galapatēriņā būtu 20 %. Pēdējo desmit gadu laikā ES ir aizvien plašāk izmantoti atjaunojamie energoresursi – to īpatsvars bruto enerģijas galapatēriņā no 2005. līdz 2016. gadam pieauga no 9,0 līdz 17 %. Galvenie pieauguma iemesli bija ir paredzams ES tiesiskais regulējums, efektīvākas tehnoloģijas, atjaunojamās enerģijas zemākas tehnoloģiju izmaksas un atbalsta pārorientēšana uz tirgu.
- Lai segtu enerģijas pieprasījumu, ES joprojām izmanto **degvielas importu no valstīm, kas nav ES sastāvā**. No 2006. līdz 2016. gadam ES atkarība no importa saglabājās gandrīz nemainīga, proti, 53,6 %, savukārt enerģijas ražošana tajā pašā laikposmā samazinājās par 14 %. Ir novērots, ka tajā pašā laikposmā primārās enerģijas patēriņš ir stabili samazinājies par aptuveni 10 %.
- ES ir guvusi panākumus, rūpējoties par labāku **piekļuvi enerģijai par pieņemamu cenu**. Parādība, ka cilvēki nespēj pietiekami apsildīt savu mājokli, pēdējos gados vairs nav tik izteikta. 2017. gadā 8,1 % ES iedzīvotāju norādīja, ka viņiem nav pieejama enerģija par pieņemamu cenu, – tas ir par 2,8 procentpunktiem mazāk nekā 2007. gadā.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 26 ES dalībvalstis attiecībā uz 7. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 80 punktiem (no pavisam 100). Septiņas ES

dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

ES, īstenojot vērienīgu tiesisko regulējumu, par ko panākta vienošanās ES līmenī, turpinās virzīties uz modeli, ka visiem jābūt pieejamai cenas ziņā pieņemamai, uzticamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai. ES galvenie 2030. gada mērķi ir vismaz par 40 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, vismaz 32 % no ES enerģijas ražot no atjaunojamiem energoresursiem un par vismaz 32,5 % palielināt energoefektivitāti. Šie mērķi sekmēs dziļāku sabiedrības transformāciju, kas ved uz nākotni, kurā enerģija būs tīra un ilgtspējīga. Enerģētikas infrastruktūras attīstība arī turpmāk tiks atbalstīta no Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta. Jaunajā pamatprogrammā “Apvārsnis Eiropa” ir ierosināta intensīva pētniecības un inovācijas programma enerģētikai, mobilitātei un klimatam, kuras budžets ir 15 miljardi euro. Attiecībā uz daudzgadu finanšu shēmu (2021.–2027. gadam) ierosinātais klimata politikas aspektu integrēšanas mērķis 25 % apmērā principā nozīmē to, ka viens no ik četriem euro būs jāizlieto ar klimatu saistītiem jautājumiem, un tas skar arī enerģētikas nozari. Būs jāturpina darbs, lai pabeigtu enerģētikas savienības izveidi, tostarp jārīko aktīvs dialogs ar pilsonisko sabiedrību un ieinteresētajām personām, jo to ieguldījums un apņemšanās ir enerģētikas pārejas panākumu atslēga.

Iespējas un pozitīvie faktori

Uzvedības modeļa maiņa, informēti, aizsargāti un spējīgi patērētāji, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, uz taisnīgu pāreju vērsta sagatavošanās politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, jaunas darījumdarbības iespējas, kolektīvā finansēšana un citi inovatīva finansējuma veidi, ilgtspējīgas finanses, publiskā un privātā sektora partnerība, nodokļu uzlikšana resursiem, lietu internets, izglītība, digitalizācija, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, mazoglekļa aprites ekonomika, mazemisiju un bezemisiju mobilitāte, noturīga sabiedrība, multilaterālisms.

Riski un negatīvie faktori

Arvien pieaugošais elektroenerģijas patēriņš, ko nosaka digitalizācija, svārstīgas enerģijas cenas, pastāvīga atkarība no fosilā kurināmā un tā subsidēšana, izmaiņu trūkums uzvedības modelī, lēna politikas īstenošana, nelieli publiskā un privātā sektora ieguldījumi, digitālā plaissa, klimata pārmaiņas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, pārejas izmaksas, kas salīdzinoši daudz augstākas ir cilvēkiem ar vidējiem un zemiem ienākumiem.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: ES 2017. gada maijā ierosināja stratēģiju “Enerģija Āfrikai”, lai radītu jaunu impulsu Āfrikas un ES partnerībā. ES ir apņēmusies veicināt publiskās un privātās investīcijas ilgtspējīgā enerģijā Āfrikā, jo īpaši saistībā ar ārējo investīciju plānu, un padziļināt stratēģisko aliansi un sadarbību.

ES līmenī: Eiropas Enerģētikas savienības izveide ir kļuvusi par Komisijas galveno prioritāti. Ir pieņemtas iniciatīvas, lai pabeigtu enerģētikas savienības izveidi. Proti, 2016. gada pakete “Tīru enerģiju ikvienam Eiropā” ļaus izveidot konkurētspējīgāku, modernāku un tīrāku enerģijas sistēmu, kas balstīsies uz trim galvenajiem mērķiem: uzsvaru vispirms likt uz energoefektivitāti, pasaules mērogā būt līderei atjaunojamo energoresursu jomā un nodrošināt taisnīgus piedāvājumus patērētājiem.

Dalībvalstu līmenī: Nīderlandē vairāk nekā 40 organizācijas (valdības un pašvaldību iestādes, uzņēmumi, arodbiedrības un vides organizācijas) 2013. gadā parakstīja Enerģētikas nolīgumu ilgtspējīgai izaugsmei, kura mērķis bija palielināt atjaunojamās enerģijas īpatsvaru no 5,8 % 2015. gadā līdz 16 % 2023. gadā. Tajā ir noteikti mērķi pārejai uz bezemisiju transportlīdzekļiem: no 2035. gada visām jaunpārdotajām automašīnām vajadzēs būt bezemisiju modeļiem, un 2050. gadā satiksmē drīkstēs piedalīties tikai bezemisiju

automašīnas.

Reģionālajā un vietējā līmenī: Budapešta ir Pilsētas mēru pakta dalībniece. Šis pakts ir ES finansēta iniciatīva, kurā apvienojušies reģioni un pilsētas, kas apņēmušies īstenot ES mērķus klimata un enerģētikas jomā. Kopš 2011. gada Sēčeņi pirts, kas ir viena no slavenākajām termiskajām pirtīm, turpat netālu esošais zooloģiskais dārzs un vietējā centralizētās siltumapgādes sabiedrība ir izveidojuši partnerību, kas ļauj izvairīties no oglekļa dioksīda emisijām un samazināt rēķinus par patērēto enerģiju. Budapeštas zooloģiskajā dārzā tiek reciklēti Sēčeņi karstie ūdeņi, piegādājot siltu gaisu aptuveni 350 dzīvnieku sugām un gandrīz 500 augu, kas izvietoti aptuveni 26 ēkās.

Uzņēmumu līmenī: 2008. gadā Latvijā, Jelgavā tika izveidota energosabiedrība *Fortum Jelgava*, kas pārstrukturēja pilsētas siltumapgādes tīklu, aizstājot gāzes katlu staciju ar jaunu biomasas koģenerācijas staciju, kurā izmanto šķeldu. Pilsētas centralizētās siltumapgādes sistēma ir gandrīz pilnībā pārgājusi no fosilā kurināmā uz atjaunojamiem koksnes resursiem, kas tiek iegūti turpat netālu.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: atjaunojamās enerģijas kopienas ir struktūras, ar kuru starpniecību iedzīvotāji vai vietējās iestādes iegūst īpašumtiesības vai piedalās atjaunojamās enerģijas ražošanā vai izmantošanā. Visā ES ir īstenotas vairāk nekā 2500 šādas iniciatīvas, kurām ir ļoti liela nozīme, lai veicinātu enerģētikas pārkārtošanu Eiropā. Tā kā šīm iniciatīvām ir spēcīga piesaiste vietējai situācijai un vietējiem iedzīvotājiem, sabiedrībai ir pozitīvāka attieksme pret atjaunojamās enerģijas projektiem, īpaši vēja ģeneratoriem. Nodrošinot vispiemērotākās teritorijas, samazinās arī izmaksas.

Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību visiem

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Eiropai atlabstot no ekonomikas krīzes, nodarbinātība sāka stabili palielināties. Investīcijas nu ir atgriezušās pirmskrīzes līmenī, un publisko finanšu stāvoklis uzlabojas, lai gan atveseļošanās saskaras ar lejupslīdes riskiem. Tomēr ekonomikas ekspansija nav vienlīdz izdevīga pilnīgi visiem iedzīvotājiem un dalībvalstīm, jo dažās valstīs vēl ir augsts bezdarbs. Investīciju un produktivitātes tendences liecina, ka ir iespējams paveikt vairāk, lai atbalstītu ekonomikas atveseļošanos un pāreju uz ilgtspējīgāku ekonomikas izaugsmi, ņemot vērā tādas ilgtermiņa globālās problēmas kā demogrāfiskās pārmaiņas un digitalizāciju. Līdztekus nepārtrauktajiem centieniem ilgtermiņā nodrošināt publisko finanšu ilgtspēju ES turpina veicināt investīcijas, jo īpaši izglītībā, prasmēs, pētniecībā un attīstībā, un strukturālās reformas, kuru mērķis ir uzlabot uzņēmējdarbības vides un preču un darba tirgu efektivitāti. Investīciju plāns Eiropai ir sevišķi svarīgs instruments, kas palīdz piesaistīt privātās investīcijas stratēģiskām Eiropas ekonomikas nozarēm. Strukturālajām reformām, kas paredzētas, lai uzlabotu darba tirgus un sociālo politiku, būtu jāpalīdz darbaspēkam apgūt prasmes, kas vajadzīgas pārejai uz zaļo ekonomiku, un jāveicina labāka piekļuve darba tirgum un vienlīdzīgas iespējas tajā, taisnīgi darba apstākļi un ilgtspējīgas un pietiekamas sociālās aizsardzības sistēmas. Tām arī būtu jāuzlabo darba ražīgums un līdz ar to jāsekmē algas pieaugums. Sociālo partneru iesaistīšana reformu izstrādē un īstenošanā var uzlabot līdzdalību, ietekmi un īstenošanu. Starptautiskā līmenī ES sekmē iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi, radot kvalitatīvas darbvietas un veicinot darba tiesību un cilvēktiesību ievērošanu.

Ārējās darbības piemēri šajā ziņā ir Eiropas Konsenss par attīstību, ES ārējo investīciju plāns, ES rīcības plāns cilvēktiesību un demokrātijas jomā 2015.–2019. gadam un ES pasākumi, īstenojot kaimiņattiecību un paplašināšanās politiku. ES tirdzniecības politika veicina starptautisko darba pamatstandartu un cilvēktiesību ievērošanu. Atbildīgas, uz starptautiskajām pamatnostādņēm balstītas darījumdarbības prakses veicināšana ir iestrādāta vairākās ES rīcībpolitikās, tostarp tirdzniecības politikā.

Galvenās tendences

- Eiropas iedzīvotāju vidējais **dzīves līmenis** ir augstāks nekā pirms divdesmit gadiem. 2002.–2017. gadā reālais IKP uz vienu iedzīvotāju ir pieaudzis vidēji par 1,1 % gadā. Nesen ES ekonomika piedzīvoja visstraujāko izaugsmi kopš 2008. gada krīzes sākuma, reālā IKP pieaugumam 2017. gadā palielinoties līdz 2,2 %.
- Kopējais **investīciju** īpatsvars ES iekšzemes kopproduktā 2017. gadā bija 20,8 % – tas bija piedzīvojis strauju kritumu ekonomikas un finanšu krīzes laikā. Kopš 2013. gada tas ir pieaudzis vidēji par 1,0 % gadā. Sagaidāms, ka Investīciju plāns Eiropai radīs 1,4 miljonus darbvieta un līdz 2020. gadam palielinās ES IKP par 1,3 %.
- **Darba ražīgums** ir nedaudz palielinājies, taču tā pieaugums joprojām ir lēnāks nekā pirms recesijas.
- **Dalība darba tirgū** turpina stabili pieaugt, 2017. gadā sasniedzot 73,4 % aktivitātes līmeni. Pieaugumu galvenokārt ir veicinājusi vecāka gadagājuma darba ņēmēju un sieviešu iesaistīšanās. Kopējais nodarbināto skaits ir sasniedzis rekordlielu skaitu – 239 miljoni darba ņēmēju, par 2,3 miljoniem ir palielinājies pilnas slodzes darbvieta skaits, nepilnas slodzes darba ņēmēju skaitam būtiski nemainoties. Līdz 2015. gadam nodarbinātība vides preču un pakalpojumu nozarē vien kopš 2000. gada ir palielinājusies par 47,3 %. **Ilgttermiņa bezdarbs** turpina samazināties, tomēr tā īpatsvars joprojām ir nedaudz mazāks par pusi no kopējā bezdarba. **Jauniešu bezdarbs**, kas 2013. gadā sasniedza maksimumu (23,8 %), 2017. gadā samazinājās līdz 16,8 %. 2017. gadā 7,7 % Eiropas darba ņēmēju bija **pagaidu darba līgums** (ne pēc savas gribas), tas atbilst 57,7 % no visiem pagaidu darba ņēmējiem. Pēdējā desmitgadē šis īpatsvars ir nedaudz palielinājies. Nebrīvprātīga **nepilnas slodzes darba īpatsvars**, kas galvenokārt skar sievietes, ES ir pieaudzis no 25,6 % 2008. gadā līdz 29,6 % 2014. gadā, bet pēc tam 2017. gadā samazinājies līdz 26,4 % (izsakot procentos no kopējā nepilnas slodzes darbinieku skaita).
- Runājot par **nabadzīgiem darba ņēmējiem**, jāatzīmē, ka 2017. gadā nabadzības risks skāra arī 9,6 % darba ņēmēju. Šis rādītājs pēdējo četru gadā ir stabilizējies, tomēr tas ir augstāks nekā 2008. gadā (8,5 %).

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 17 ES dalībvalstis attiecībā uz 8. IAM sasniegšanu ir ieguvušas vismaz 80 punktus (no pavisam 100). Deviņas ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

ES būs jānodrošina augsts vispārējais nodarbinātības līmenis, radot kvalitatīvas darbvieta, kas veicina pāreju uz ilgtspēju, jo īpaši sievietēm, jauniešiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem, cilvēkiem ar invaliditāti, migrantiem un margīnālām kopienām. Tas palīdzētu nodrošināt Eiropas sociālās labklājības modeļa piemērotību un ilgtspēju saistībā ar sabiedrības novecošanu un lēnu produktivitātes pieaugumu. Lai gan investīcijas Eiropas ekonomikā arī turpmāk palielināsies, tām vajadzīgs pastāvīgs atbalsts, lai pārvarētu vājos punktus. ES iedzīvotāju skaita samazināšanās un ekonomiskā spēka atslābums ietekmēs tās stāvokli pasaules ekonomikas sistēmā. Digitalizācija un demogrāfija iesaistos gan turpmāko izaugsmi,

gan darba tirgus attīstību. Tādēļ lielāka uzmanība jāpievērš ES salīdzinošajām priekšrocībām, kas saistītas ar kvalitatīvu izglītību un turpmākajām investīcijām pētniecībā un inovācijā, kurām ir jāveicina sociālā iekļaušana un vides ilgtspēja. Turpināsies pāreja uz aprites ekonomiku, kā arī pasākumi piespiedu darba un cilvēku tirdzniecības izskaušanai.

Iespējas un pozitīvie faktori

Prasmju pilnveide un pārkvalifikācija, digitalizācija, pētniecība un inovācija, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, sabiedrības spiediens uz ilgtspējīgām ražošanas ķēdēm, mākslīgais intelekts, jaunas tehnoloģijas, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbības prakse, ilgtspējīgs finansējums, publiskā un privātā sektora partnerība, kopdarbīga mazoglekļa aprites ekonomika, sociālā ekonomika un sociālās ekonomikas ekosistēmu attīstība, izturētspējīga sabiedrība, multilaterālisms, atklāta un godīga tirdzniecība.

Riski un negatīvie faktori

Zems ražīguma pieaugums, prasmju neatbilstība, jaunu digitālo tehnoloģiju lēna izplatība un tehnoloģiju pārmaiņu ietekme uz darba ņēmējiem un konkrētām nozarēm, sociālā nevienlīdzība, reģionālās un teritoriālās atšķirības, demogrāfisko pārmaiņu ietekme un migrācijas un piespiedu pārvietošanas nozīme, vides degradācija un klimata pārmaiņas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, atgriešanās pie ekonomikas protekcionisma visā pasaulē, grūtības novērtēt ražīgumu ekonomikā, kas kļūst nemateriāla, darba tirgus segmentācija un nodarbinātības nestabilitāte, digitālā plaisa, datu aizsardzība, darba un privātās dzīves līdzsvars.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES līmenī: Investīciju plāns Eiropai jeb tā dēvētais Junkera plāns ir ievērojami uzlabojis ieguldījumu klimatu. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF) 2018. gada jūlijā bija sasniedzis savu sākotnējo mērķi – nodrošinājis 315 miljardus euro lielas investīcijas – un līdz 2018. gada decembrim visā ES bija mobilizējis investīcijas 371 miljarda euro apmērā. Tas jau ir palīdzējis radīt vairāk nekā 750 000 darbvieta. Plānots, ka līdz 2020. gadam jaunradīto darbvieta skaits būs pieaudzis līdz 1,4 miljoniem. Vairāk nekā 850 000 mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) nu var izmantot uzlabotu piekļuvi finansējumam. Vismaz 40 % no ESIF infrastruktūras un inovācijas sadaļas finansējuma tiek piešķirti projektu komponentiem, kas palīdz īstenot rīcību klimata politikas jomā saskaņā ar Parīzes klimata politikas nolikumu.

Dalībvalstu līmenī: Čehijas Republika 2017. gadā ieviesa elastīgāku darba laika un atvaļinājumu grafiku un tiesības, nostiprināja darba koplīgumu sarunu procesu; ieviesa izmaiņas līgumtiesībās, kolektīvajā atlaišanas režīmā un noteikumos par tāldarbu, kā arī nostiprināja tādus darba un privātās dzīves līdzsvarošanas līdzekļus kā “darbs no mājām”.

Reģionālajā un vietējā līmenī: Ģentes pilsēta Beļģijā regulāri izmanto Eiropas Sociālo fondu, lai atbalstītu bēgļu un romu integrāciju darba tirgū. Piemēram, tās projektā “IEM darba grupa” (2015–2017) romiem tika piedāvāti viņu individuālajām vajadzībām pielāgoti ieteikumi. Galvenais mērķis bija palīdzēt darba tirgū ienākt vismaz 190 Eiropas iekšējiem migrantiem (saīsinājums no angļu val. – IEM), galvenokārt romiem. Projekts turpinās 2018.– 2019. gadā ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu.

Uzņēmumu līmenī: Eiropas Investīciju banka ir piešķīrusi 7,5 miljonu euro aizdevumu, ko atbalsta Eiropas Stratēģisko investīciju fonds, uzņēmumam *Greenfiber International SA*, lai finansētu reciklēšanas un aprites ekonomikas projektu Rumānijā. Projekts palīdzēs radīt 280 pilnas slodzes darbvieta un palielinās savākto un pārstrādāto atkritumu apjomu par vairāk nekā 50 000 tonnām gadā.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: 2014. gadā tika izveidota Portugāles valsts pilsoniskās sabiedrības jumta organizāciju koalīcija, lai sagatavotu kopēju nostāju par ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam. Koalīcija organizēja valsts mēroga apspriešanās procesu,

aptaujas internetā un vietēja mēroga seminārus, lai diskutētu par to, ko gaidīt no ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam, tostarp saistībā ar 8. IAM.

Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Lai ES būtu labi savienota un integrēta, ir vajadzīga augstas veiktspējas infrastruktūra transporta, enerģētikas un digitālajā nozarē. Tad iedzīvotāji un uzņēmumi varēs pilnībā izmantot pārvietošanās un aprites brīvību un vienoto tirgu, kā arī piemērotu sociālo infrastruktūru. Tāpēc Eiropas komunikāciju tīkli transporta, enerģētikas un digitālajā nozarē cita starpā integrēti risina vajadzību pēc noturīgas, ilgtspējīgas, nepārtrauktas un inovatīvas infrastruktūras. Stratēģiskas bažas rada arī investīcijas kosmosa infrastruktūrā. Eiropas rūpniecība ir spēcīga, un tā ir saglabājusi vadošo pozīciju daudzos pasaules tirgos. ES veicina pāreju uz viedu, inovatīvu un ilgtspējīgu rūpniecību, kas dod labumu visiem iedzīvotājiem. Lai gan ES pieredz IKP pieaugumu, kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinās – tas liecina par emisiju atsaisti no izaugsmes. Eiropas dažādās rīcībpolitikas ir vērstas uz to, lai rūpniecībai dotu iespēju atbildīgi un ilgtspējīgi veikt darbības, radīt darbvietas, veicināt Eiropas konkurētspēju, rosināt investīcijas tīrās un digitālās tehnoloģijās un ar tām saistītās inovācijas un aizsargāt tos Eiropas reģionus un darba ņēmējus, kurus visvairāk skar rūpniecības pārmaiņas. ES, likdama uzsvāru uz investīcijām pētniecībā un inovācijā, kā arī digitālajā pārveidē, palīdz mums konkurēt pasaules mērogā, radot vairāk darbvietu un darbības iespēju. ES ir visatvērtākā pētniecības un inovācijas telpa pasaulē, bet ir vajadzīgi uzlabojumi tādās jomās kā izvērse un izplatīšana, jo inovācijas ne vienmēr pārtop jaunās tirgus un izaugsmes iespējās. Darbības sektoram būtu intensīvāk jāinvestē pētniecībā un inovācijā, jo pašlaik ES šajā jomā investē tikai 1,3 % no IKP, atpaliekot no Ķīnas (1,6 %), ASV (2 %) vai Japānas (2,6 %). Digitālā pārveide ir svarīgs faktors, kas veicina pāreju uz mazoglekļa aprites ekonomiku un sabiedrību. Starptautiskā līmenī Eiropas Konsenss par attīstību atbalsta kvalitatīvas, izturīgas un klimatam nekaitīgas infrastruktūras projektēšanu, būvniecību un ekspluatāciju, lai veicinātu taisnīgu un izmaksu ziņā it visiem pieejamu piekļuvi izaugsmei, tirdzniecībai un investīcijām. Šajā jomā ieguldījumu dod arī ES tirdzniecības, paplašināšanās un kaimiņattiecību politika.

Galvenās tendences

- **Apstrādes rūpniecība** veido divas trešdaļas no ES eksporta, nodrošina darbvietas 36 miljoniem cilvēku (tas atbilst katrai piektajai darbvietai Eiropā) un palīdz nodrošināt augstu dzīves līmeni Eiropas iedzīvotājiem.
- **Siltumnīcefekta gāzu emisijas**, kas rodas rūpnieciskajos procesos un produktu izmantošanā, no 2000. līdz 2016. gadam ir samazinājušās par vairāk nekā 17 %. Turklāt šo pozitīvo rezultātu papildina fakts, ka rūpniecībā enerģijas patēriņš no 2000. līdz 2016. gadam ir samazinājies par 17 %.
- **Ieguldījumi pētniecībā un izstrādē:** Eiropa nodrošina 20 % no visā pasaulē veiktajām investīcijām pētniecībā un izstrādē, šeit tiek radīta trešā daļa no visām augstākās kvalitātes zinātniskajām publikācijām, un Eiropai pasaules mērogā ir vadošā loma tādās rūpniecības nozarēs kā farmācija, ķīmiskā rūpniecība, mašīnbūve un mode. Vislielākie izdevumi pētniecības un izstrādes jomā ir uzņēmējdarbības nozarei (65 %) un augstākās izglītības nozarei (23 %), taču valdības sektora izdevumi šajā jomā 2016. gadā atbilda 11 % no kopējās summas.
- **Patentu pieteikumu skaits** Eiropas Savienībā ievērojami pieauga pirms ekonomikas krīzes,

bet kopš tā laika ir stagnējis.

- **Korporatīvā sociālā atbildība:** 77 % ES uzņēmumu savos ziņojumos ietver korporatīvās sociālās atbildības aspektus, un daudzi no tiem ir guvuši lieliskus rezultātus, ar integrētas korporatīvās sociālās atbildības un atbildīgas darbīmdarbības palīdzību sekmējot IAM sasniegšanu.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 10 ES dalībvalstis attiecībā uz 9. IAM sasniegšanu ir ieguvušas 73 punktus vai vairāk (no pavisam 100), lai gan starp dalībvalstīm ir lielas atšķirības. 10 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

Eiropai ir vadošā loma ceļā uz ilgtspējīgāku un iekļaujošāku rūpniecību. Ir gaidāma ekonomikas, sabiedrības un vides pārmaiņu paātrināšanās, kā arī revolucionāri jaunatklājumi tādās jomās kā robotika, lietu internets, mākslīgais intelekts un enerģētikas sistēmas. Automatizācija, ko nodrošina informācijas tehnoloģijas, pārveidos tradicionālos ražošanas procesus un darba kā tāda raksturu. Rūpniecība arvien vairāk iekļaujas globālajās vērtību veidošanas ķēdēs ar izteiktiem pakalpojumu elementiem. Jauni darbīmdarbības modeļi radīs traucējumus tradicionālo tirgu darbībā. Būtiski mainās inovācija pati par sevi un vērtības radīšana, un šo procesu virza jauna patērētāju paaudze, kas gaida vērtības līdzradīšanu, ilgtspējīgu uzņēmējdarbību, savienojamību un darbības rezultātu mērīšanu reāllaikā. Dati kļūst par jaunu konkurences faktoru. Pieprasījums pēc izejvielām turpinās palielināties. Tā kā dabas resursu noslodze un klimata pārmaiņas izpaužas arvien reālāk, eksponenciāli palielināsies pieprasījums pēc ilgtspējīgiem produktiem, aprites patēriņa un bezemisiju produktiem (vai produktiem ar zemu emisiju līmeni), un ir vajadzīgas ekoinovācijas. Eiropa pastiprinās investīcijas pētniecībā un inovācijā un izturētspējīgā infrastruktūrā, tostarp ar ES nākamās pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” starpniecību.

Iespējas un pozitīvie faktori

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, mākslīgais intelekts, lietu internets, pilnīga digitalizācija, sadarbīga un oglekļneitrāla aprites ekonomika, izturētspējīga sabiedrība, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darbīmdarbības prakse, atbildīga un ilgtspējīga kalnrūpniecība un ieguves rūpniecība, ilgtspējīgs finansējums, publiskā un privātā sektora partnerības, kolektīvā finansēšana, izglītība, multilaterālisms, atvērta un godīga tirdzniecība.

Riski un negatīvie faktori

Zemas publiskā sektora un uzņēmumu investīcijas, tostarp pētniecībā un inovācijā, mainīgas pievienotās vērtības veidošanas ķēdes, prasmju neatbilstība, globālā pieprasījuma izmaiņas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, sociālā nevienlīdzība, sabiedrības novecošana, klimata pārmaiņas un vides riski, kas saistīti ar pieaugošo pieprasījumu pēc dabas resursiem, plaša starp pilsētām un laukiem.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: Eiropas satelītnavigācijas programmas *Galileo* un *EGNOS*, pateicoties lielākai precizitātei un uzticamībai, piedāvā labāku pozicionēšanu un laika koordinācijas informāciju, kas pozitīvi ietekmē daudzus Eiropas pakalpojumus un produktus, kurus iedzīvotāji izmanto ikdienā – sākot no navigācijas ierīces automašīnā līdz mobilajiem tālruniem vai ārkārtas reaģēšanas dienestiem. Zemes novērojumu grupa veicina vides novērošanas lietotņu izmantošanu, lai atbalstītu ilgtspējīgas attīstības mērķus un Parīzes nolīgumu klimata politikas jomā.

ES līmenī: Eiropas komunikāciju tīkli piedāvā risinājumu situācijā, kad transporta, enerģētikas un digitālajā nozarē ir nepieciešama noturīga, nepārtraukta un inovatīva

infrastruktūra. To mērķis ir nodrošināt visu ES reģionu savienojamību un tādējādi veicināt iedzīvotāju iekļautību it visur Eiropā. Infrastruktūru izbūvē un pielāgo tā, lai nodrošinātu, ka tā izturēs klimata pārmaiņu riskus un vienlaikus veicinās iekļaušanu, sekmēs inovāciju un darbvietu radīšanu.

Dalībvalstu līmenī: Zviedrija ir ES inovāciju līdere ar augstām privātajām un publiskajām investīcijām pētniecībā un izstrādē, daudziem patentu pieteikumiem, inovatīviem MVU un lielu nodarbinātības īpatsvaru zinātnesietilpīgās darbībās. Turklāt investīcijas ražošanā tur palielinās ātrāk nekā vidēji Eiropas Savienībā, un ļoti augsta ir arī rūpnieciskās ražošanas energoefektivitāte.

Reģionālajā un vietējā līmenī: rūpniecības modernizācijas tematiskā pārdomātas specializācijas platforma paver iespējas reģionālajām pārvaldes iestādēm ar līdzīgām pārdomātas specializācijas prioritātēm – tās var sadarboties, balstoties cita uz citas kompetencēm, dalīties infrastruktūrā, paplašināt darbību, iegūstot lielāku ietekmi, un izstrādāt kopīgus investīciju projektus.

Uzņēmumu līmenī: Eiropas Stratēģisko investīciju fonds ir palīdzējis Igaunijas uzņēmumam izstrādāt enerģijas uzkrāšanas ierīci, ko sauc par ultrakondensatoru. Tas ir simtkārt jaudīgāks par parastu bateriju un var izturēt veselu miljonu uzlādes ciklu. Uzņēmums ir piesaistījis 13 miljonus euro, lai Vācijā uzbūvētu ražotni, kurā būs iespējams ik gadu saražot miljoniem šādu ultrakondensatoru.

10 REDUCED INEQUALITIES 	Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē
Eiropas Savienība šobrīd	
Pārskats Tāpat kā nabadzība, arī nevienlīdzība ir daudzdimensionāls jēdziens. Ar to ir domāta nevienlīdzība gan no rezultātu, gan no iespēju viedokļa, piemēram, ienākumu nevienlīdzību, nevienlīdzīga piekļuve sociālajai aizsardzībai, kā arī nevienlīdzības pārmantošana no paaudzes paaudzē. Iespēju nevienlīdzība būtiski ietekmē arī ienākumu nevienlīdzību. Visā ES ir norisinājusies ienākumu konverģence, un lielākajā daļā dalībvalstu dzīves līmenis pēc krīzes ir paaugstinājies. Tomēr, Eiropas ekonomikai atgūstot spēkus, raisās bažas par to, cik iekļaujoša ir ekonomikas izaugsme. Ienākumu nevienlīdzība ES kopumā pēdējos gados ir stabilizējusies, lai gan tās līmenis joprojām ir satraucošs. Atstumtas un neaizsargātas grupas, piemēram, personas ar invaliditāti, migranti un mazākumtautības (tostarp romi), bezpajumtnieki vai izolēti vecāka gadagājuma cilvēki un bērni cieš no īpašiem nevienlīdzības veidiem. Viņu sociālekonomiskā integrācija joprojām ir nepietiekama. Nevienlīdzība var kavēt ekonomisko izaugsmi, makroekonomikas stabilitāti un potenciāli apdraudēt sociālo kohēziju. Ja raugāties pasaules mērogā, tad nemainīgi augsts nevienlīdzības līmenis ES partnervalstīs apdraud lielākās IAM daļas sasniegšanu. Nevienlīdzība citās pasaules valstīs var arī izraisīt lielāku migrāciju uz ES. Reaģējot uz nesenantām problēmām migrācijas jomā, Komisija ir paveikusi lielu darbu, lai spētu nekavējoties reaģēt uz situāciju un izveidotu ilgtspējīgu nākotnes sistēmu, kas būs noturīga pret krīzēm. Būtiska ir migrācijas plūsmu ilgtspējīga pārvaldība. ES ārējā darbība, tostarp tās ārpolitika un drošības politika, attīstības politika, paplašināšanās un kaimiņattiecību politika, kā arī ES tirdzniecības un ieguldījumu politika, palīdz novērst nevienlīdzības cēloņus ārpus Eiropas. Piemēram, Eiropas Konsenss	

par attīstību atbalsta principu, ka neviens netiek atstāts novārtā, un ietver apņemšanos rīkoties, lai samazinātu rezultātu nevienlīdzību un veicinātu vienlīdzīgas iespējas visiem.

Galvenās tendences

- **Tīrais ienākums:** ekonomiskās atšķirības starp ES valstīm laika gaitā ir samazinājušās. Absolūtajā vairākumā dalībvalstu ir pieaudzis mājāsaimniecību reālais bruto izmantojamais ienākums uz vienu iedzīvotāju. 2017. gadā tas bija vidēji par 4,4 % augstāks nekā pirms krīzes 2008. gadā. Starp ES dalībvalstīm ir vērojama zināma ienākumu konverģence, jo izmantojamais ienākums dalībvalstīs ar zemāku ienākumu līmeni (piemēram, Rumānijā, Bulgārijā un Polijā) pieauga straujāk nekā vidēji ES.
- **Ienākumu nevienlīdzība:** 2017. gadā ES dalībvalstīs vidēji 20 % turīgāko mājāsaimniecību saņēma ienākumu daļu, kas 5,1 reizi pārsniedza 20 % trūcīgāko mājāsaimniecību ienākumu daļu, – tas joprojām ir vairāk nekā pirms krīzes 2009. gadā, kad šī atšķirība bija 4,9 reizes. Tomēr tā ir samazinājusies salīdzinājumā ar 2016. gadu (5,2 reizes), kas liecina par tendenci, ka ienākumu nevienlīdzība ES dalībvalstīs sarūk. Aplūkojot sabiedrības trūcīgāko 40 % ienākumu daļu, arī tiek novērots, ka ienākumu nevienlīdzībai ES dalībvalstīs ir tendence stabilizēties. 2008. un 2012. gadā šis rādītājs bija 21,2 %, 2016. gadā tas nedaudz samazinājās (līdz 20,9 %) un 2017. gadā no jauna palielinājās līdz 21,2 %.
- **Iespēju nevienlīdzība:** svarīgs iespēju nevienlīdzības aspekts ir vecāku sociālekonomiskās situācijas ietekme uz bērnu iegūtās izglītības līmeni. Saskaņā ar Starptautiskās skolēnu novērtēšanas programmas (PISA) 2015. gada testu 33,8 % ES skolēnu, kas nāk no nelabvēlīgām sociālekonomiskajām grupām, bija vājas sekmes dabaszinātnēs (salīdzinājumam: labākā situācijā esošo skolēnu vidū šis rādītājs bija tikai 7,6 %). Šajā ziņā situācija dalībvalstīs ļoti atšķiras.
- **Attīstības palīdzība:** ES joprojām ir lielākā līdzekļu devēja pasaulē – tā nodrošina vairāk nekā 50 % no visa attīstības atbalsta un tādējādi palīdz arī samazināt nevienlīdzību visā pasaulē. Kopējais ES finansējums jaunattīstības valstīm, ietverot plūsmas no publiskā un privātā sektora, kopš 2001. gada ir palielinājies vairāk nekā divkārt, sasniedzot vidējo gada pieaugumu 6,4 % apmērā.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 13 ES dalībvalstis attiecībā uz 10. IAM sasniegšanu ir ieguvušas vismaz 80 punktus (no pavisam 100). 11 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

ES un tās dalībvalstis ar savu darbu centīsies nodrošināt iekļaujošu un ilgtspējīgu izaugsmi ES, kas ir priekšnoteikums nevienlīdzības mazināšanai. Efektīvus, iedarbīgus un atbilstošus sociālās aizsardzības un atbalsta pakalpojumus papildinās laba izglītība, kas it visiem nodrošina vienlīdzīgas iespējas, un labi funkcionējoši darba tirgi, ko atbalsta efektīva darba tirgus politika. Tas ne tikai ļaus samazināt nevienlīdzību starp dažādām ES dalībvalstīm, bet arī būtiski samazinās nevienlīdzību vienas dalībvalsts robežās. Lai novērstu digitālo plaisu, būs vajadzīga tehnoloģiskā progresa laba pārvaldība, jo īpaši mākslīgā intelekta ieviešanā. Attiecībā uz migrācijas tendencēm ir skaidrs, ka nevienu ES valsti nedrīkst un nevajadzētu atstāt vienu pašu pret milzīgu migrācijas spiedienu. ES turpinās samazināt neatbilstīgu migrāciju stimulējošus faktorus, glābt cilvēku dzīvību un nostiprināt ārējās robežas, īstenot spēcīgu kopējo patvēruma politiku un legālās migrācijas politiku, vienlaikus palīdzot legālos migrantus un bēgļus efektīvi integrēt ES darba tirgū un sabiedrībā. ES ārējā darbība turpinās novērst nevienlīdzību ārpus Eiropas.

Iespējas un pozitīvie faktori

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, sociālā labklājība (piemēram, nodokļu un sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas sistēmas, darba tirgus politika, mājokļu politika, veselības aprūpe, bērnu aprūpe, izglītības līmenis, prasmju līmenis un mūžizglītība), transports un digitālā pieejamība, kas risina nevienlīdzības teritoriālos aspektus, cīņa pret krāpšanu un korupciju, ilgtspējīgs finansējums, multilaterālisms, atklāta un godīga tirdzniecība.

Riski un negatīvie faktori

Iespēju nevienlīdzība, sabiedrības novecošana, mājsaimniecības sastāva izmaiņas (piemēram, vairāk vienas personas veidotu mājsaimniecību), sociālās labklājības atšķirības, klimata pārmaiņas un vides degradācija, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, atgriešanās pie ekonomiskā protekcionisma visā pasaulē.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: Eiropas Konsenss par attīstību atbalsta principu, ka neviens netiek atstāts novārtā, un apņemas rīkoties, lai samazinātu rezultātu nevienlīdzību un veicinātu vienlīdzīgas iespējas visiem. ES tirdzniecības un investīciju politikas mērķis ir maksimāli palielināt tirdzniecības preferenču, tirdzniecības nolīgumu un investīciju nolīgumu potenciālu – tie rada darbvietas, spēj uzlabot darba aizsardzības līmeni un piesaistīt investīcijas partnervalstīs, jo īpaši jaunattīstības valstīs, tādējādi palīdzot mazināt nevienlīdzību.

ES līmenī: daudzi no Eiropas sociālo tiesību pīlāra 20 principiem paredz vienlīdzīgas iespējas visiem, taisnīgumu un iekļaušanu darba tirgū un sabiedrībā. Pīlāru papildina sociālo rezultātu pārskats, kas novēro tendences un veikumu visā ES. Eiropas pusgads ir svarīgs pīlāra īstenošanas mehānisms, un tā process vēl ir nostiprināts, lai koncentrētos uz sociālo taisnīgumu, nevienlīdzību un iekļaujošāku izaugsmi. ES kohēzijas politika veicina sociālo iekļaušanu, vienlaikus cīnoties pret nabadzību un diskrimināciju.

Dalībvalstu līmenī: Kiprā nodokļu un pabalstu sistēma tagad efektīvāk novērš ienākumu nevienlīdzību. Pārdales efekts kopš krīzes (2009.–2016. gadā) ir palielinājies gandrīz divkārt. Piemēram, Kiprā 2014. gadā ieviesa garantētu minimālo ienākumu shēmu, kas palīdz arī stimulēt darbu. Šķiet, ka šai shēmai ir būtiska pozitīva ietekme uz nabadzības un nevienlīdzības samazināšanu, un tā ir palīdzējusi stiprināt sociālās drošības tīklu.

Reģionālajā un vietējā līmenī: Čehijas Republikā Brno pašvaldības vadītais izmēģinājuma projekts “Mājokļi ģimenēm” liecina, kā pašvaldība var uzņemties vadošo lomu bezpajumtniecības jautājuma risināšanā. Projekts nodrošina pašvaldības dzīvokli un piedāvā intensīvu mājokļu lietu pārvaldību 50 romu un citu tautību ģimenēm, kas dzīvo patversmēs vai citādi ir bez pajumtes. Pamatojoties uz šo izmēģinājuma projektu, Brno pilsētā tika pieņemts rīcības plāns, lai 2018.–2025. gadā izbeigtu ģimenes bezpajumtniecību.

Uzņēmumu līmenī: *La Bolsa Social* ir Spānijas pirmā kolektīvās pašu kapitāla finansēšanas platforma ieguldītājiem un uzņēmumiem, kas vēlas radīt pozitīvu sociālo ietekmi. Tajā ieguldītāji, kas vēlas uzlabot sociālo ietekmi, var atrast uzņēmumus, kas veicina IAM sasniegšanu. Uzņēmums *La Bolsa Social* ir palīdzējis 10 vides un sociālās ietekmes uzņēmumiem iegūt 1,8 miljonus euro lielu kapitālu. Pieci no šiem uzņēmumiem savā darbā ir īpaši pievērsušies tam, lai cilvēkiem ar invaliditāti būtu pieejama informācija, sociālā dzīve un sabiedriskā telpa.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Zviedrijas projektā “Maize Bergslāgenā” tika rīkoti tradicionālās maizes cepšanas kursi, ar to palīdzību cerot integrēt jaunieradušos migrantus un piedāvājot arodapmācību. Kursos fiziskās aktivitātes tika izmantotas kā dialoga sākumpunkts, bet apmācīti brīvprātīgie palīdzēja iesaistīt sarunās dalībniekus.

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Eiropas pilsētas šobrīd pieredz mūsdienām raksturīgas ekonomiskās, vides un sociālās problēmas. Pilsētās mīt vairāk nekā 70 % ES iedzīvotāju, turklāt tajās tiek radīti aptuveni 85 % no ES IKP. Pilsētas un to sabiedrība ir ļoti svarīgas Eiropas iedzīvotāju labklājībai un viņu dzīves kvalitātei, jo tās ir ekonomiskās un sociālās attīstības un inovācijas centri. Pilsētas piesaista daudzus, jo tajās paveras plašas izglītības, nodarbinātības, izklaides un kultūras iespējas. Tomēr ES pilsētas saskaras ar tādām problēmām kā migrācijas spiediens un sociālā atstumtība, sastrēgumi, piemērotu mājokļu trūkums, infrastruktūras nolietošāns un arvien lielāks gaisa piesārņojums. Pilsētas ir arī īpaši neaizsargātas pret klimata pārmaiņām un dabas katastrofām. Tāpēc Komisija, ES dalībvalstis un Eiropas pilsētas kopīgiem spēkiem cenšas stiprināt Eiropas un valstu politikas pilsētdimensionu. Saskaņā ar ANO Jauno pilsētattīstības programmu ES nostiprina pilsētu vides noturību, novēršot ar katastrofām un klimatu saistītus riskus, un saskaņotāk reaģē uz dažādām pilsētu problēmām. Starptautiskā līmenī Eiropas attīstības, ārlietu un drošības, paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas mērķis ir uzlabot dzīves apstākļus pilsētās. Eiropas Konsensā par attīstību ir uzsvērts, ka lielāka uzmanība jāpievērš pilsētām un vietējām pašvaldībām, kas ir svarīgi dalībnieki IAM sasniegšanā.

Galvenās tendences

- **Sadzīves atkritumu reciklēšanas rādītājs** no 2007. līdz 2016. gadam palielinājās par 11,0 procentpunktiem.
- Pēdējo sešu gadu laikā **mājokļu kvalitāte** ES ir uzlabojusies. No 2007. līdz 2017. gadam to ES iedzīvotāju īpatsvars, kuri mājoklim ir nopietni trūkumi, ir samazinājies par 4,8 procentpunktiem (līdz 13,1 %).
- Pilsētu iemītniekiem bija pieejamāks **sabiedriskais transports**, un tikai 9,7 % šajā sakarībā sūdzējās par lielām vai ļoti lielām grūtībām (salīdzinājumam: lauku iedzīvotāju vidū ar tādām saskārās 37,4 %).
- Lai gan **smalko daļiņu** piesārņojums gaisā no 2010. līdz 2015. gadam ir samazinājies gandrīz par 20 %, dažviet gaisa piesārņojums ir visai smags.
- No 2009. līdz 2015. gadam mākslīgā **zemes seguma platība** uz vienu iedzīvotāju ir palielinājusies par 6 %. Tā kā Eiropa ir viens no urbanizētākajiem kontinentiem pasaulē, arī turpmāk būs jācenšas apturēt zemes degradāciju.
- **Vietējām un reģionālajām iestādēm**, kas iesaistītas Eiropas Pilsētu mēru pakta īstenošanā, izdevās par 23 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un par 18 % – enerģijas galapatēriņu, turklāt tās turpina darbu, lai vietēji ražotās enerģijas īpatsvaru palielinātu līdz 19 % no 2020. gadā patērētās enerģijas.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši fonds *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 23 ES dalībvalstis attiecībā uz 11. IAM sasniegšanu ir ieguvušas vismaz 80 punktus (no pavisam 100). 10 ES dalībvalstis ir starp pasaulē labākajām 20 valstīm.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

Paredzams, ka līdz 2050. gadam pilsētnieku īpatsvars Eiropā pieaugs līdz nedaudz vairāk par 80 %. ES un tās dalībvalstis visos pārvaldības līmeņos sadarbojas ar pilsonisko sabiedrību, uzņēmumiem un zinātniekiem, lai izveidotu nākotnes sabiedrībai piemērotu allaž mainīgās pilsētas modeli. Eiropas pilsētas joprojām piesaistīs iedzīvotājus, jo piedāvās arvien lielākas nodarbinātības iespējas, dzīves kvalitāti un sociālos pakalpojumus. Lai nodrošinātu labklājību, Eiropas pilsētas aktīvi sadarbojas ar visu līmeņu ieinteresētajām personām tādās jomās kā mājokļi, enerģētika, mobilitāte, ūdens, klimata politika, nabadzības izskaušana, nevienlīdzība, aprites ekonomika, izturēspēja un drošība. Eiropas pilsētas kļūs par viedām pilsētām, kurās tradicionālie tīkli un pakalpojumi darbosies efektīvāk, izmantojot digitālās un telekomunikāciju tehnoloģijas savu iedzīvotāju un uzņēmumu labā.

Iespējas un pozitīvie faktori

Pārdomāta specializācija, partnerības starp pilsētām, sabiedrības iesaiste un līdzdalības politika (piemēram, pilsētu pārvaldība pēc sadarbības principa, daudzpusējas ieinteresēto personu platformas), ilgtspējīgas pilsētu mobilitātes plāni, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, kolektīvā finansēšana un citi inovatīvi finansēšanas veidi, digitalizācija, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, sadarbīgā ekonomika, mazemisiņu sabiedriskais transports, aktīva mobilitāte (iešana kājām un braukšana ar velosipēdu) un attiecīgā infrastruktūra, pētniecība un inovācija, zemas emisijas ēkas, pilsētu lauksaimniecība, pilsētu zaļās zonas.

Riski un negatīvie faktori

Vides degradācija un klimata pārmaiņas, piesārņojums, sabiedrības novecošana, noziedzība un drošības apdraudējumi, krāpšana un korupcija, sociālā nevienlīdzība, mājokļu cenu paaugstināšanās.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: attīstības jomā Komisija izmanto jaunu pieeju “Eiropas Savienības sadarbība ar trešo valstu pilsētām un pašvaldībām”, ES ārējo atbalstu ievirzot uz pilsētu plānošanu, finansēšanu un pārvaldību.

ES līmenī: 2016. gada maijā ar Amsterdamas paktu sākās ES pilsētprogrammas īstenošana. Tā ir jauna daudzlīmeņu darba metode, kas veicina sadarbību starp dalībvalstīm, pilsētām, Komisiju un citām ieinteresētajām personām, lai veicinātu izaugsmi, dzīves kvalitāti un inovāciju Eiropas pilsētās un apzinātu un risinātu sociālās problēmas. ES pilsētprogramma, pievēršoties konkrētām prioritātēm īpašajās partnerībās, tiecas uzlabot dzīves kvalitāti pilsētu teritorijās.

Dalībvalstu līmenī: Īrijā pašlaik mājokļu jomā ir visai sarežģīta situācija, kas daļēji radusies mājokļu būvniecības nozares sabrukuma dēļ. Īrijas valdība 2016. gadā sāka īstenot rīcības plānu attiecībā uz mājokļiem un bezpajumtniecības novēršanu Īrijā – tā mērķis ir paātrināt dažādu veidu mājokļu piedāvājuma rašanos. Rīcības plānam ir pieci galvenie pīlāri, kas risinās konkrētas problēmas: bezpajumtniecības risināšana, sociālo mājokļu būves paātrināšana, lielāka mājokļu skaita celtniecība, situācijas uzlabošana īres sektorā un esošo mājokļu izmantošana.

Reģionālajā un vietējā līmenī: *Global Nachhaltige Kommune* (globāli ilgtspējīga pašvaldība) ir projekts, ko īsteno Vācijā, Ziemeļreinas-Vestfālenes federālajā zemē, un tas palīdz 15 pašvaldībām – gan pavisam nelielām, gan lielpilsētām un prāviem lauku apriņķiem – ar sistemātisku atbalstu izstrādāt ilgtspējas stratēģiju, kas risina to individuālās vietējās problēmas, pamatojoties uz IAM vispārējo satvaru. Šāda pieeja ir ieviesta arī citos Vācijas reģionos.

Uzņēmumu līmenī: *LIPOR* ir starpmunicipāla atkritumu apsaimniekošanas sabiedrība Portu

aglomerācijā Portugālē, kas nodarbojas ar iesaistīto pašvaldību radīto sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, reģenerāciju un apstrādi. Atvērējusi vecas izgāztuves teritoriju un ainavu, *LIPOR* šajā objektā investēja līdzekļus, lai ierīkotu izklaides parku. Tajā ir izveidota rotaļu, atpūtas un mācību zona.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Igaunijas Pilsētu laboratorija ir nevalstiska organizācija, kas nodarbojas ar ilgtspējīgu un iekļaujošu pilsētu attīstību. Pilsētu laboratorija konsultē vietējās iestādes, ieviešot Igaunijā mūsdienīgas tendences un uzlabojot iedzīvotāju izpratni par vidi, kurā viņi dzīvo.

12 RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION 	Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus
Eiropas Savienība šobrīd	
Pārskats Ilgtspējīga patēriņa un ražošanas mērķis ir samazināt vides pēdas nospiedumu Eiropā, mainot veidu, kā mēs ražojam, izplatām un patērējam preces un izmantojam resursus. Pēdējo dažu gadu laikā ES ir panākusi progresu virzībā uz resursu ziņā efektīvas, zaļas un konkurētspējīgas mazoglekļa ekonomikas izveidi, taču ilgtspējīgs patēriņš un ražošana joprojām ir galvenā problēma ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā Eiropas Savienībā, kuras risināšanā visos līmeņos ir jāiegulda pastāvīgi pūliņi. ES pieeja ir veicināt resursu efektīvu izmantošanu, vienlaikus samazinot ietekmi uz vidi, pārejot uz aprites ekonomiku, kurā produktu, materiālu un resursu vērtība tiek saglabāta pēc iespējas ilgāk un tiek maksimāli samazināta atkritumu un piesārņojuma veidošanās. ES 2015. gada aprites ekonomikas rīcības plāna 54 darbības attiecas uz visiem produktu un materiālu ciklu posmiem (ražošana, patēriņš, atkritumu apsaimniekošana, otrreizējo izejvielu tirgus, inovācija & investīcijas, monitorings) un uz 5 prioritārajām jomām (plastmasas, pārtikas atkritumi, kritiski svarīgas izejvielas, būvdarbi un ēku nojaukšana, biomasas un biobāzēti produkti). Līdz 2018. gadam vairāk nekā 85 % darbību jau bija veiktas, bet atlikušās darbības – uzsāktas. 2017. gadā tika izveidota Eiropas aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platforma, lai mudinātu uzņēmumus, valsts iestādes un citas ieinteresētās personas dalīties zināšanās un demonstrēt labu praksi, bet 2016. gadā – ES Pārtikas zudumu un pārtikas izšķiešanas novēršanas platforma. ES pilsētprogrammas ietvaros tika izveidota īpaša partnerība, lai izskatītu šo jautājumu un ierosinātu vairākas darbības, kas integrētu aprites ekonomiku pilsētās. Turklāt Eiropas bioekonomikas stratēģija, kas atjaunota 2018. gadā, atbalsta ES rūpniecības bāzes modernizāciju un stiprināšanu ar jaunām vērtības ķēdēm un ekoloģiskākiem, izmaksu ziņā efektīvākiem ražošanas procesiem. Ārējā jomā ES uz vērtībām balstītās tirdzniecības programmas ietvaros veicina piegādes ķēžu atbildīgu pārvaldību, kā arī godīgas un ētiskas tirdzniecības shēmas; arī ES attīstības, paplašināšanās un kaimiņattiecību rīcībpolitikas darbībās ir uzsvērtā ilgtspējīga patēriņa un ražošanas nozīmība.	
Galvenās tendences • Ekonomikas izaugsmes atsaisti no dabas resursu patēriņa nosaka ES resursu un enerģijas produktivitāte. Kopš 2001. gada ES ir palielinājusi savu resursu produktivitāti par 36,4 % (2017. gads), bet enerģijas produktivitāti – par 29,2 % (2016. gads), kas nozīmē, ka uz vienu izmantoto materiālu vai enerģijas vienību ir saražots lielāks apjoms (IKP izteiksmē).	

- No 2004. līdz 2016. gadam radīto **atkritumu apjoms**, izņemot galvenos minerālu atkritumus, ES samazinājās par 6,5 %. Laikposmā no 2004. līdz 2014. gadam **ES atkritumu reciklēšanas rādītājs** nedaudz palielinājās – no 53 % līdz 55 %, bet aprites materiālu izmantošanas rādītājs (kas norāda to materiālu īpatsvaru kopējā materiālu izmantojumā, kuri iegūti no savāktajiem atkritumiem) – palielinājās no 8,3 % līdz 11,7 %.
- ES ekonomika izejvielu ziņā ir atkarīga no pārējās pasaules. Vairāk nekā 60 % no ES kopējā fiziskā importa ir izejvielas.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 11 ES dalībvalstis attiecībā uz 12. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 60 punktiem (no pavisam 100). Kopumā tas ir otrais zemākais vērtējums par IAM ES dalībvalstīs.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

Eiropai būs jāturpina koncentrēt uzmanību uz ilgtspējīgu ražošanu un patēriņu, saskaroties ar spiedienu uz materiālu piegādēm un tās relatīvi ierobežotajiem iekšzemes materiālajiem resursiem. Īpaša uzmanība būs jāpievērš metāla rūdām un kritiski svarīgajām izejvielām, kam ir ļoti liela vērtība un kuru nodrošināšanā Eiropa ir īpaši atkarīga no importa. Uzsvars būs jāliek arī uz tādiem smagiem un energoietilpīgiem materiāliem kā cements, alumīnijs, tērauds un plastmasa, ņemot vērā to potenciālu samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Uzmanība jāpievērš arī tām nozarēm, kurās resursu izmantošanai ir īpaši liela ietekme uz vidi (piemēram, attiecībā uz ūdens izmantošanu, piesārņojumu, gaisa kvalitāti un uzturvielām), piemēram, pārtikas sistēmām un tekstilizstrādājumiem. Pateicoties pārskatītajiem ES tiesību aktiem atkritumu jomā un ES rīcības plānam par pārtikas atkritumiem, ES samazinās katru gadu radīto pārtikas atkritumu daudzumu, lai palīdzētu sasniegt globālo mērķi, proti, līdz 2030. gadam uz pusi samazināt pārtikas atkritumu daudzumu. Tiesību akti atkritumu jomā līdz 2030. gadam palielinās pārstrādes rādītājus līdz juridiski saistošiem 60 %, paredzot augstākus rādītājus attiecībā uz daudziem iepakojuma materiāliem. Uzmanība būs jāpievērš pārstrādes augstākas kvalitātes, ne tikai daudzuma nodrošināšanai, resursu izmantošanas un atkritumu radīšanas samazināšanai, izmantojot labāku produktu izstrādi, un sistēmiskām pieejām, kas paredzētas, lai produktus un materiālus saglabātu lietošanā, nodrošinot vērtību ekonomikā. Reciklētais saturs jaunajos produktos, jo īpaši plastmasas izstrādājumos, būs jāpalielina.

Iespējas un pozitīvie faktori

Uzvedības maiņa, sabiedrības iesaistīšana, sabiedrības spiediens izmantot ilgtspējīgas ražošanas ķēdes, partnerības un līdzdalības politika, izglītība, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, kolektīvā finansēšana un citi novatoriskas finansēšanas veidi, prognozējoša politika taisnīgai pārejai, mākslīgais intelekts, jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, sadarbīgā un aprites ekonomika, bioekonomika, digitalizācija, ilgtspējīgas finanses, reformēti nodokļi (piemēram, resursu un piesārņojuma nodokļi), zaļais iepirkums, viedās pilsētas, lietu internets, atvērta un godīga tirdzniecība.

Riski un negatīvie faktori

Tradicionālie un konservatīvie patēriņa un ražošanas modeļi, to nozaru un reģionu pretestība, kuri zaudē tradicionālo saimniecisko darbību, normatīvās vides lēnās pārmaiņas, finansiālu stimulu trūkums.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: starptautiskā līmenī svarīga ES pamatiniciatīva ir *SWITCH TO GREEN*, kas apvieno valdības un ieinteresētās personas no ES un partnervalstīm un koncentrējas uz ilgtspējīga patēriņa un ražošanas prakses ieviešanu privātajā sektorā.

ES līmenī: 2018. gadā tika pieņemti jauni ES noteikumi par atkritumiem ar mērķi visām dalībvalstīm līdz 2030. gadam atkārtoti izmantot vai reciklēt 60 % sadzīves atkritumu un 70 % izlietoto iepakojumu, un līdz 2035. gadam tām ir jāsamazina atkritumu poligoni līdz mazāk nekā 10 %. Pirmo reizi jaunie noteikumi par atkritumiem liek dalībvalstīm pieņemt konkrētas pārtikas atkritumu rašanās novēršanas programmas, samazināt un uzraudzīt pārtikas atkritumu līmeņus un ziņot par tiem.

Dalībvalstu līmenī: Zviedrijā nesens tiesību akta priekšlikums paredz samazināt pievienotās vērtības nodokli (PVN), kas maksājams par remontu, un sniegt nodokļu atlaides par remonta veikšanas darba izmaksām. Pasākums samazinās ierīču remonta izmaksas patērētājiem un mudinās viņus pasūtīt remontu, nevis atbrīvoties no tām un iegādāties jaunas ierīces.

Reģionālajā/vietējā līmenī: ar ES līdzekļu palīdzību Ļubļana ir izstrādājusi integrētu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, kas aptver 37 pašvaldības, ar reģionālu atkritumu apsaimniekošanas centru. Kopš pievienošanās ES Slovēnijas galvaspilsēta ir veicinājusi dalītu atkritumu savākšanu un reciklēšanu un par 59 % samazinājusi uz atkritumu poligonu nosūtīto atkritumu daudzumu. Tā ir veikusi ieguldījumus arī atkritumu rašanās novēršanas un atkārtotas izmantošanas veicināšanā. Tagad Ļubļana rada par 41 % atkritumu mazāk uz vienu iedzīvotāju nekā vidēji Eiropā un ir nolēmusi nebūvēt divas sākotnēji plānotās atkritumu sadedzināšanas iekārtas.

Uzņēmumu līmenī: *UMICORE* 20 gadu laikā no Beļģijas krāsaino metālu ieguves sabiedrības ir pārvērtusies globālā materiālu tehnoloģijas un reciklēšanas grupā ar 10 000 darbiniekiem un 10,4 miljardu euro apgrozījumu, un ieguldījumiem Beļģijā, Bulgārijā, Nīderlandē un Francijā. Sabiedrība izmanto aprites ekonomikas modeli, no elektronisko un elektrisko ierīču atkritumiem atgūstot vērtīgos metālus un kritiski svarīgās izejvielas.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Pārtikas banku Eiropas federācija 2017. gadā kopā ar savām dalībniecēm labdarības organizācijām katru dienu nodrošināja 4,1 miljonu maltīšu 8,1 miljonam cilvēku. Tas tiek darīts ciešā sadarbībā ar pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem, lai glābtu pārtiku, kas citādi tiktu izšķiesta, un darītu to pieejamu grūtībās nonākušiem cilvēkiem.

Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Klimata pārmaiņas ir viena no lielākajām mūsu paaudzes pasaules mēroga problēmām. Cīņā pret klimata pārmaiņām ir vajadzīga globāla rīcība, lai samazinātu pasaules siltumnīcefekta gāzu emisiju. ES ir ļoti aktīvi virzījusi starptautisko sabiedrību uz to, lai tiktu noslēgta globāla līmeņa klimatiskā vienošanās. Starptautiskā sabiedrība, t. sk. ES, ir apņēmusies apturēt globālās temperatūras pieaugumu krietni zem 2°C atzīmes salīdzinājumā ar pirmsindustriālā laikmeta līmeni un pielikt pūles, lai ierobežotu šo pieaugumu līdz 1,5°C. Šie mērķi, kuru pamatā ir zinātniski pētījumi Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes ietvaros, ir nostiprināti Parīzes nolīgumā. ES ir apņēmusies līdz 2020. gadam samazināt savas siltumnīcefekta gāzu emisijas par 20 % un līdz 2030. gadam – vismaz par 40 % (salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni). ES ir uz pareizā ceļa, lai sasniegtu savu emisiju samazināšanas mērķi 2020. gadam, un ir ieviesusi tiesību aktus, lai sasniegtu savu 2030. gada mērķi, t. sk. vērienīgus tiesību aktus

energoefektivitātes un atjaunojamo energoresursu enerģijas jomā. Kopš 2013. gada “Pielāgošanās klimata pārmaiņām: ES stratēģija” atbalsta pasākumus, kuru mērķis ir padarīt ES noturīgāku pret klimata pārmaiņām. Tomēr ES ir jādara vairāk, lai pildītu Parīzes nolīgumu un krietni samazinātu savu atkarību no fosilā kurināmā, kas joprojām ir ievērojami subsidēts. Komisija 2018. gada novembrī nāca klajā ar savu ilgtermiņa redzējumu par pārtikušu, modernu, konkurētspējīgu un klimatneitrālu ekonomiku līdz 2050. gadam. Tajā ir uzsvērts, kā visām nozarēm un rīcībpolitikas jomām būtu jāpalīdz panākt šo pāreju. Starptautiskā līmenī ES ārpolitika un drošības politika, attīstības, paplašināšanās un kaimiņattiecību politika aktīvi integrē klimata jomas mērķus. Cīņa pret klimata pārmaiņām ir iekļauta arī ES jaunās paaudzes tirdzniecības un investīciju nolīgumu tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības sadaļās, un tā ir arī neatņemama ES nostājas daļa G20 ietvaros, kas ir pasaules lielāko tautsaimniecību forums.

Galvenās tendences

- ES sekmīgi turpina **atsaistīt** savas **ekonomikas izaugsmi** no **siltumnīcefekta gāzu emisijām**: laikposmā no 1990. līdz 2017. gadam ES kopējais iekšzemes kopprodukts pieauga par 58 %, savukārt kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājās par 22 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Dalībvalstu līmenī siltumnīcefekta gāzu emisiju tendences kopš 1990. gada ievērojami atšķiras – dažas dalībvalstis ir samazinājušas emisijas par gandrīz 60 %, bet citas dalībvalstis emisijas ir palielinājušas.
- **Enerģijas patēriņa siltumnīcefekta gāzu intensitāte** – emisijas uz patērētās enerģijas vienību – laikposmā no 2000. līdz 2016. gadam samazinājās par 12,1 %.
- ES mērķis ir sasniegt 2020. gada **energoefektivitātes mērķi – 20 %**. Laikposmā no 2005. līdz 2016. gadam ES primārās enerģijas patēriņš samazinājās par 9,9 % un tās enerģijas galapatēriņš – par 7,1 %. Laikposmā no 1980. līdz 2016. gadam **ar laikapstākļiem un klimatu saistīto zaudējumu kopsumma** dalībvalstīm bija 410 miljardi euro 2016. gada vērtību izteiksmē.
- Subsīdijas fosilajam kurināmajam joprojām ir augstas. Tiek lēsts, ka ES laikposmā no 2014. līdz 2016. gadam fosilā kurināmā ražošanai un patēriņam ik gadu ir piešķirti aptuveni 112 miljardi euro.
- Pašreizējā **Eiropas daudzgadu budžetā** laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam ES vēlas panākt, ka **ar klimatu saistītiem izdevumiem** kopumā tiek atvēlēti 20 %, un ir ierosinājusi laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam palielināt šo mērķi līdz vismaz 25 %.
- No 2013. gada līdz 2018. gadam to dalībvalstu skaits, kurām ir valsts **stratēģija par pielāgošanos klimata pārmaiņām**, palielinājās no 15 līdz 25, un pārējās dalībvalstīs darbs turpinās. 2018. gadā tika lēsts, ka vietējie pielāgošanās plāni ir 26 % visu ES pilsētu un 40 % pilsētu ar vairāk nekā 150 000 iedzīvotāju.
- ES un tās dalībvalstis ir **pasaulē lielākās klimata jomas finansējuma sniedzējas**: 2017. gadā ES, Eiropas Investīciju banka un dalībvalstis piešķīra 20,4 miljardus euro, lai palīdzētu jaunattīstības valstīm risināt klimata pārmaiņas un pielāgoties tām, kas ir vairāk nekā divas reizes lielāka summa nekā 2013. gadā. Tas atbilst aptuveni pusei no pasaules kopējās summas.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 22 ES dalībvalstis attiecībā uz 13. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 80 punktiem (no pavisam 100). Piecas ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

ES joprojām ir apņēmības pilna uzņemties vadošo lomu cīņā pret klimata pārmaiņām un sasniegs savu mērķi līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par

40 %, salīdzinot ar 1990. gada līmeni. Komisija 2018. gada rudenī iesniedza priekšlikumu par ES ilgtermiņa stratēģisko redzējumu saskaņā ar Parīzes nolīgumu, kas ietver ceļus, kā līdz 2050. gadam Eiropas Savienībā panākt siltumnīcefekta gāzu emisiju neto nulles līmeni. Komisija sniedza visaptverošu redzējumu par to, kā padarīt Eiropas ekonomiku mūsdienīgāku, konkurētspējīgāku un izturētspējīgāku, kā arī sociāli taisnīgāku visiem Eiropas iedzīvotājiem, neatstājot novārtā nevienu. ES būs jāturpina uzņemties vadība klimata jomā un jācenšas panākt, lai visas pasaules valstis, kuras rada vislielāko piesārņojumu, izvirzītu vērīenīgākus mērķus laikposmā pēc 2030. gada. Šajā kontekstā prioritāte arī turpmāk būs vērīenīga globāla reakcija uz klimata pārmaiņu ietekmi. Turklāt katastrofu riska mazināšana, pielāgošanās klimata pārmaiņām un to mazināšana arī turpmāk būs darba kārtības galveno prioritāšu skaitā. ES turpinās sadarboties starptautiskos forumos, piemēram, Starptautiskajā Civilās aviācijas organizācijā un Starptautiskajā Jūrniecības organizācijā.

Iespējas un pozitīvie faktori

Tīra enerģija un mazemisiu un bezemisiu mobilitāte, aprites mazoglekļa ekonomika, bioekonomika un ilgtspējīgas ražošanas ķēdes, uzvedības maiņa, līdzdalības politika, prognozējoša politika taisnīgai pārejai, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, novatoriska un ilgtspējīga finansēšana, publiskā un privātā sektora partnerības, zaļais iepirkums, reformēti nodokļi (piemēram, resursu un piesārņojuma nodokļi), izglītība, zaļā digitalizācija, mākslīgais intelekts un jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, noturīga sabiedrība, multilaterālisms, vides preču un pakalpojumu ieviešana.

Riski un negatīvie faktori

Nepietiekamas publiskās un privātās investīcijas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, atgriešanās pie ekonomikas protekcionisma visā pasaulē, sociālā nevienlīdzība, pieaugošs enerģijas patēriņš un negatīvā ietekme uz vidi, ko izraisa digitalizācija, ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības iznīcināšanas turpināšanās, lēnas pārmaiņas normatīvajā vidē.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: ES Pasaules klimata pārmaiņu alianse (GCCA+) tiecas uzlabot politikas dialogu un atbalstīt jaunattīstības valstis to centienos risināt klimata pārmaiņu jautājumus.

ES līmenī: vietējās pašvaldības ir galvenie virzītājspēki cīņā pret klimata pārmaiņām iedzīvotājiem vistuvākajā pārvaldības līmenī. ES Pilsētas mēru pakts apvieno tūkstošiem vietējo pašvaldību, kas brīvprātīgi apņēmušās īstenot ES mērķus klimata un enerģētikas jomā. Tas ir arī ievērojami palīdzējis vietējā līmenī palielināt informētību par nepieciešamību sagatavoties klimata pārmaiņu ietekmei, un vietēja mēroga pasākumiem pielāgošanās un izturētspējas jomā ir izšķiroša nozīme cilvēku un viņu īpašumu aizsardzībā.

Dalībvalstu līmenī: Francija ir noteikusi, ka pašvaldībām ar vairāk nekā 20 000 iedzīvotāju (kas aptver 90 % no Francijas iedzīvotāju skaita) ir obligāti jāpieņem vietējie klimata plāni, kuros jāiekļauj sadaļas par klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām. 2018. gadā aptuveni 75 % Francijas pašvaldību bija izstrādājušas vietējos klimata pārmaiņu mazināšanas plānus, un aptuveni 55 % pašvaldību bija izstrādājušas vietējos pielāgošanās plānus. Šie rādītāji ir no 2 līdz 5 reizēm augstāki nekā valstīs, kurās šāda valsts regulējuma nav.

Reģionālajā/vietējā līmenī: ģeotermālā elektrostacija Prelogas pilsētā, Horvātijā, varēs izmantot visu ģeotermiskā sālsūdens sastāvā esošo enerģijas saturu – termiskā ūdens siltumu un ūdenī izšķīdinātu ūdens nesējslāņa gāzu, piemēram, metāna, enerģiju, neradot gandrīz nekādas siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tas var kalpot par plānu ģeotermisko resursu ilgtspējīgākai izmantošanai ar atdarināšanas iespējām Eiropā un pasaulē.

Uzņēmumu līmenī: *Hydrogen Breakthrough Ironmaking Technology (HYBRIT)* ir iniciatīva, ko 2016. gadā uzsāka trīs lieli Zviedrijas uzņēmumi. Tās nolūks ir izveidot dzelzs ražošanas

procesu, kurā nerodas gandrīz nekādas siltumnīcefekta gāzu emisijas un kurā skābeklis no dzelzs rūdas tiek atdalīts, izmantojot ūdeņraža gāzi koksa vietā (no oglēm).

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Eiropas Solidaritātes korpuss ir ES iniciatīva, kas līdz 2020. gadam varētu veltīt vairāk nekā 40 miljonus euro, lai izveidotu uz kopienu vērstas brīvprātīgā darba iespējas jauniešiem klimata politikas un vides jomā. Viens piemērs ir *Vānō Vānner* projekts Somijā, kas deva iespēju jauniešiem no Itālijas veicināt ilgtspēju un veidot videi draudzīgu kultūrainavu Turku arhipelāgā, tādējādi piedaloties pozitīvos klimata jomas pasākumos.

Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

No 28 ES dalībvalstīm 23 valstīm ir krasta līnija. ES krasta līnija ir 7 reizes garāka nekā ASV un 4 reizes garāka nekā Krievijas krasta līnija. Ieskaitot tās nomaļos reģionus, ES ir pasaulē lielākā jūras teritorija. ES un tās kaimiņvalstīm ir kopīgi četri galvenie jūras reģioni: Baltijas jūra, Vidusjūra, Melnā jūra un Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļa, kuru vides stāvokli ietekmē tādi svarīgi faktori kā biotopu pārveidošana, pārzveja, piesārņojums un paskābināšanās. Saskaņā ar mērījumiem Eiropas peldvietās ūdens kvalitāte ir ļoti laba, bet cilvēka darbības radītās bioloģiskās un ķīmiskās piesārņotājvielas, kā arī jūras piedrazojums joprojām nopietni apdraud Eiropas jūras ekosistēmas: 2018. gada sākumā tikai 40–58 % ES piekrastes ūdeņu bija labā ķīmiskā stāvoklī. ES vides politika, t. sk. Jūras stratēģijas pamatdirektīva, un tās integrētā jūrlietu politika nodrošina satvaru holistiskai pieejai šīm problēmām. Ir ierosināti jauni ES mēroga noteikumi attiecībā uz 10 vienreizlietojamu plastmasas izstrādājumu veidiem, kurus visbiežāk atrod Eiropas pludmalēs un jūrās, kā arī pazaudētiem un pamestiem zvejas rīkiem, kas kopā veido 70 % no visa jūras piedrazojuma. Jaunie noteikumi ļaus Eiropai izvirzīties priekšgalā, risinot jautājumu, kam ir globāla ietekme. ES atbalsta piekrastes un jūras teritoriju saglabāšanu pasaulē. Ar ES starptautisko okeānu pārvaldības programmu mūsu okeānu nākotnei tika izveidots visaptverošs satvars starptautiskās okeānu pārvaldības stiprināšanai, lai nodrošinātu, ka okeāni ir droši, tīri, izmantoti likumīgi un ilgtspējīgi. Turklāt ES tirdzniecības un investīciju nolīgumos ir iekļauti īpaši noteikumi par dabas resursu, piemēram, jūras bioloģiskās daudzveidības un zivsaimniecības, ilgtspējīgu apsaimniekošanu un saglabāšanu. ES Zemes novērošanas programma *Copernicus* nodrošina arī okeāna monitoringa produktus, lai uzlabotu ūdens kvalitāti.

Galvenās tendences

- Laikā no 2012. līdz 2016. gada beigām **jūras aizsargājamo teritoriju** platība Eiropā ir gandrīz divkāršojusies (no 6 % līdz 10,8 % no ES jūras virsmas), un tā turpina pieaugt, galvenokārt pateicoties ES “Natura 2000” jūras tīklam. 2016. gadā trīs Eiropas reģioni pārsniedza 10 % Aichi mērķi bioloģiskās daudzveidības jomā (Baltijas jūra, Vidusjūra un Melnā jūra), bet Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļa bija ļoti tuvu mērķim (9,9 %).
- Saskaņā ar pēdējo pieejamo novērtējumu lielākajai daļai individuālo jūras biotopu un sugu aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs. Kopš 1988. gada ir vērojams konsekvents un satraucošs okeānu skābuma līmeņa pieaugums. Kopš 2008. gada ir panākts ievērojams progress, nosakot, uzraugot un novērtējot labu **jūras vides stāvokli**, kas ir priekšnoteikums, lai noteiktu progresu virzībā uz tīriem un veselīgiem okeāniem un jūrām.

- Ir uzlabojusies **zvejniecības ilgtspēja** Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā, kur tiek iegūti 75 % ES nozvejas apjoma. To komerciāli svarīgu sugu zivju krājumu skaits, kas nozvejotas ilgtspējīgā daudzumā, ir palielinājies no 34 % 2007. gadā līdz 60 % 2015. gadā. Zivsaimniecība Vidusjūrā un Melnajā jūrā nevirzās uz ilgtspēju tādā pašā tempā. Vidusjūrā vairāk nekā 80 % krājumu ir pārzvejoti.
- Eiropas Savienībā **zilā ekonomika** ir 2,5 reizes lielāka par tās aviācijas un aizsardzības ekonomiku kopā. Tā rada apgrozījumu 566 miljardu euro apmērā gadā (par 7,2 % vairāk nekā 2009. gadā) un tajā ir nodarbināti 3,5 miljoni cilvēku (par 5 % vairāk nekā 2014. gadā), kas ir par attiecīgi 7,2 % un 2 % vairāk nekā 2009. gadā. Vairākās ES dalībvalstīs zilā ekonomika ir augusi straujāk nekā valsts ekonomika. Apvienotā Karaliste, Spānija, Itālija, Francija un Grieķija ir nozīmīgākās Eiropas zilās ekonomikas valstis.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un panelu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka četras ES dalībvalstis attiecībā uz 14. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 60 punktiem (no pavisam 100). Piecas ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā. Kopumā tas ir zemākais vērtējums par IAM ES dalībvalstīs ar lielām atšķirībām starp dalībvalstīm.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

ES arī turpmāk aktīvi iesaistīsies starptautiskās okeānu pārvaldības veidošanā visos attiecīgajos starptautiskajos forumos un divpusējās attiecībās ar galvenajiem partneriem pasaulē, ņemot vērā to, ka aptuveni 60 % okeānu atrodas ārpus valstu jurisdikcijas. Vajadzīgi papildu centieni starpnozaru un pārrobežu sadarbības jomā, jo īpaši reģionālā līmenī, lai risinātu pašreizējās un jaunās problēmas. Šis impulss pastiprināsies līdz ar okeānu zinātnei veltītās 2021.–2030. gada ANO desmitgades izvērsanu, kurā ES ir aktīvi iesaistīta. ES turpinās veicināt aizsargājamo teritoriju izveidi, kā arī to efektīvu un zinātniski pamatotu pārvaldību. Vajadzīgi papildu centieni ilgtspējīgas zivsaimniecības nodrošināšanai, jo īpaši Vidusjūrā un Melnajā jūrā. Jūras piesārņojums, t. sk. plastmasa, troksnis un barības vielas, kas tiek novadītas ūdenī lauksaimniecības darbības rezultātā, joprojām radīs problēmas. Jaunu plastmasas atkritumu nonākšana okeānā, iespējams, laika gaitā varētu samazināties, bet plastmasa, kas jau atrodas okeānā, turpinās radīt negatīvas sekas. Pastiprināti jārīkojas, lai samazinātu kuģu ekspluatācijas atkritumu izmešanu jūrā un citu veidu, jo īpaši barības vielu un trokšņa, piesārņojumu. Zilā ekonomika Eiropā turpinās uzplaukt. Tiek lēsts, ka līdz 2030. gadam globālā zilā ekonomika varētu divkāršoties. Eiropai tas nozīmētu 10,8 miljonus darbvieta un apgrozījumu vairāk nekā 1 triljona euro apmērā. Līdz 2021. gadam attiecībā uz visiem ES ūdeņiem tiks izstrādāti uz ekosistēmu balstīti jūras telpiskie plāni.

Iespējas un pozitīvie faktori

Starptautiskā un reģionālā okeānu pārvaldība, uzvedības maiņa, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, lielie dati, Zemes novērošana, mākslīgais intelekts, zemūdens un jaunās tehnoloģijas (piemēram, molekulārzinātne), pētniecība un inovācija, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, kolektīvā finansēšana un citi novatoriskas finansēšanas veidi, ilgtspējīgas finanses, publiskā un privātā sektora partnerības, zaļais iepirkums, reformēti nodokļi (piemēram, resursu izmantošanas un piesārņojuma nodokļi), lietu internets, izglītība, digitalizācija, sadarbīgā un aprites mazoglekļa ekonomika.

Riski un negatīvie faktori

Vides degradācija un klimata pārmaiņas, piesārņojums, bezatbildīgs tūrisms, pārzveja, nelegāla, neregistrēta un neregulēta zveja, sociālā nevienlīdzība.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: 2017. gadā izveidotā Transatlantiskā okeāna pētniecības alianse ir ES, Brazīlijas un Dienvidāfrikas sadarbība, kuras mērķis ir padziļināt zinātnes atziņas par

jūras ekosistēmām un mijiedarbību ar okeāniem, klimata pārmaiņām un pārtiku.

Dalībvalstu sadarbība: ES, tās dalībvalstis un partneri strādā pie konkrētu pasākumu kopuma, lai līdz 2020. gadam panāktu veselīgu un produktīvu jūras vidi Baltijas jūrā, Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā un Vidusjūrā, kam pamatā ir uzraudzība un novērtēšana. Turklāt ES veicina papildinošas vērienīgas reģionālās iniciatīvas saistībā ar individuālām slodzēm, piemēram, 2017. gada saistības par 80 % samazināt *NOx* emisijas no kuģiem, kas darbojas Baltijas jūrā, lai novērstu eutrofikācijas problēmu šajā reģionā.

Dalībvalstu līmenī: Francija nesen noteica jaunas aizsargājamas jūras teritorijas. To vidū vislielākā *Natura 2000* jūras teritorija, kas nosaukta *Mers Celtiques – Talus du golfe de Gascogne* un aptver vairāk nekā 62 320 km², nodrošinās aizsardzību rifu biotopiem un mobilām jūras sugām, cūkdelfīniem un lielajiem delfīniem.

Reģionālajā/vietējā līmenī un uzņēmumu līmenī: projekts *Clean Archipelago* ir publiskā un privātā sektora daudzpusēja ieinteresēto personu partnerība, ko vada Toskānas reģions Itālijā un kas noris sadarbībā ar Itālijas Vides ministriju, *Unicoop Firenze* un citām apvienībām. Tas tika uzsākts 2018. gada aprīlī sadarbībā ar 10 kuģiem no zvejnieku kooperatīvās sabiedrības. Šā projekta mērķis ir attīrīt jūru no piedrazojuma. Partnerības mērķis ir piedāvāt zvejniekiem ekonomiskus stimulus savākt izzvejoto plastmasu un nogādāt to savākšanas punktos ostās. Izzveidotā plastmasa tad tiks pārstrādāta.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: *Fish Forward* ir projekts, kuru vada *WWF Austria* un kurā apvienoti 17 partneri, kas sadarbojas ar patērētājiem, uzņēmumu sektoru un valdības iestādēm, lai atbalstītu jūras produktu sociāli taisnīgu un klimata ziņā pārdomātu ražošanu un patēriņu. Tas nodrošina atbildīgu zvejniecības pārvaldību un izsekojamību, veicinot okeānu un jūras resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, ilgtspējīgi apsaimniekot mežus, apkarot pārtuksnešošanos un novērst zemes degradāciju, veicināt tās atjaunošanu un apstādināt bioloģiskās daudzveidības izzušanu

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Ir panākts ievērojams progress, nostiprinot ES dabas aizsardzības tiesību aktu pamatā esošo politikas satvaru un zināšanu bāzi un ES bioloģiskās daudzveidības stratēģiju 2020. gadam. Pēc gadsimtiem ilgas mežu platību samazināšanās un degradācijas Eiropas meži patlaban ir atguvušies un sedz vairāk nekā 40 % no ES teritorijas, taču ir jāuzlabo to aizsardzības statuss. Dabas resursi nosaka ekoloģiskos ierobežojumus mūsu sociālekonomiskajām sistēmām ("planētas iespējas"). Starpvaldību zinātnes un politikas platformas bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā nesenie ziņojumi skaidri parāda, ka gan augsnes degradācija, gan bioloģiskās daudzveidības zudums ilgstoši un postoši ietekmē cilvēku sabiedrību. Neraugoties uz panākto progresu, ražošanas un patēriņa modeļu radītais spiediens uz Eiropas un pasaules dabas kapitālu joprojām ir liels un, visticamāk, turpinās pieaugt. Planētas iespēju robežu pārkāpšana var apdraudēt vai pat uz pretējo pusi mainīt dzīves standartu attīstību. Starptautiskajā līmenī ES izmanto savu ārējās politikas darba kārtību, lai sekmētu šo programmu. Tā aktīvi atbalsta daudzpusējus vides nolīgumus, rosina veikt politikas pārmaiņas partnervalstīs, veicina korporatīvo sociālo atbildību un atbildīgu darījumdarbību un integrē vides jautājumus visās darbībās.

Galvenās tendences

- Ir pieaudzis **Natura 2000 tīklā aizsargājamo teritoriju** skaits, kā arī šo teritoriju saglabāšanas pasākumi, par kuriem ir ziņots attiecībā uz gandrīz 70 % šo teritoriju (2018. gads). ES 2017. gadā aizsargāja vairāk nekā 790 000 km² sauszemes biotopu, kas aptver 18,2 % no ES sauszemes teritorijas. Dalībvalstis, kurās ir vislielākais aizsargājamo teritoriju procentuālais īpatsvars, ir Slovēnija (37,9 %), Horvātija (36,6 %) un Bulgārija (34,5 %).
- ES ziņojums par dabas stāvokli par Eiropas nozīmes **sugu un biotopu aizsardzības statusu** liecina, ka daudzām sugām un biotopiem nav labvēlīgs aizsardzības statuss. Visā ES tikai 23 % novērtēto sugu un 16 % novērtēto biotopu 2012. gadā bija “labvēlīgs” statuss, bet tikai 52 % putnu sugu bija “drošs” statuss. Vispārīgāk runājot, **bioloģiskās daudzveidības** stratēģijas līdz 2020. gadam vidusposma pārskatā apstiprināts, ka bioloģiskās daudzveidības izzušana un ekosistēmu pakalpojumu degradācija ES ir turpinājusies.
- **Meži** 2015. gadā klāja 41,9 % no ES kopējās zemes platības. Laikposmā no 2009. līdz 2015. gadam ES mežu īpatsvars attiecībā pret kopējo sauszemes teritoriju nedaudz palielinājās, proti, par 2,6 %.
- 2015. gada ziņojumā par vides stāvokli (Eiropas Vides aģentūra) ir uzsvērts sliktais **augsnes stāvoklis** Eiropā. Centieni risināt un mazināt ūdens radītās augšnes erozijas problēmu ir devuši nelielus pozitīvus rezultātus: integrējot kopējās lauksaimniecības politikas pasākumu iespējamo ietekmi uz augšnes eroziju, tiek lēsts, ka laikposmā no 2000. līdz 2012. gadam ES teritorijas, kuras apdraud ūdens radīta nopietna augšnes erozija, tika samazinātas par 14 %. Tomēr, neraugoties uz centieniem ierobežot augšnes sablīvēšanos, zemes pārvēršana mākslīgi izveidotās platībās ES gadu gaitā ir paātrinājusies, pieaugumam laikposmā no 2012. līdz 2015. gadam par aptuveni 6 % pārsniedzot pieaugumu laikposmā no 2009. līdz 2012. gadam. Turklāt 45 % no ES lauksaimniecības platības augsnē ir zems organiskā satura līmenis (kas ietekmē augšnes auglību un bioloģisko daudzveidību).

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 19 ES dalībvalstis attiecībā uz 15. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 70 punktiem (no pavisam 100). 14 ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

Pašreizējie pasaules un Eiropas novērtējumi liecina par pastāvīgām tendencēm virzībā uz bioloģiskās daudzveidības izzušanu un zemes un ekosistēmu degradāciju, kas nelabvēlīgi ietekmē ekosistēmu pakalpojumus (pārtiku, ūdeni, materiālus, enerģiju utt.), tādējādi apdraudot Eiropas ekonomisko izlaidi un labklājību. Īstenošanas centieni attiecībā uz ES dabas aizsardzības tiesību aktiem ir ievērojami jāpalielina, lai nodrošinātu, ka līdz 2030. gadam ES ievērojami uzlabos to ES nozīmes sugu un biotopu aizsardzības statusu, kuri ir aizsargāti saskaņā ar putnu un biotopu noteikumiem. Jāpastiprina arī mežu bioloģiskās daudzveidības atjaunošanās temps. ES būs jāuzņemas nozīmīga loma Konvencijas par bioloģisko daudzveidību 15. pušu konferencē Pekinā (Ķīna) 2020. gada beigās, un paredzams, ka tajā tiks pieņemts jauns globālais bioloģiskās daudzveidības satvars laikposmam pēc 2020. gada, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības izzušanu visā pasaulē.

Iespējas un pozitīvie faktori

Uzvedības maiņa, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, sabiedrības spiediens izmantot ilgtspējīgas ražošanas ķēdes (agroekoloģija, bioloģiskā lauksaimniecība), korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, kolektīvā finansēšana un citi novatoriskas finansēšanas veidi, ilgtspējīgas finanses, publiskā un privātā sektora partnerības, zaļais iepirkums, dabā balstītu risinājumu plašāka izmantošana, reformēti nodokļi (piemēram, resursu izmantošanas un piesārņojuma nodokļi), izglītība, mākslīgais intelekts un jaunas

tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, sadarbīgā un aprites mazoglekļa ekonomika, noturīga sabiedrība, multilaterālisms, atvērta un godīga tirdzniecība, ilgtspējīgs tūrisms.

Riski un negatīvie faktori

Vides degradācija un klimata pārmaiņas, skepticisms attiecībā uz vides jautājumiem un ar to saistītā politikas maiņa, īstermiņa domāšana, pretestība pret pārmaiņām pārtikas ražošanas sistēmā, mazās publiskās un privātās investīcijas, ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, sociālā nevienlīdzība.

Rīcības politikas aktualitātes

ES līmenī: ES 2017. gadā pieņēma rīcības plānu dabai, cilvēkam un ekonomikai. Plāna mērķis ir paātrināt ES tiesību aktu īstenošanu un progresu ceļā uz ES 2020. gada mērķi – apturēt un pavērst pretējā virzienā bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu izzušanu – un labāk ņemt vērā sociālekonomiskos mērķus. To papildināja iniciatīva, kuras mērķis bija novērst apputeksnētāju skaita samazināšanos ES un veicināt pasaules mēroga saglabāšanas centienus.

Dalībvalstu līmenī: ar nesen pieņemto Francijas tiesību aktu “Bioloģiskās daudzveidības, dabas un ainavu atgūšana” ir izveidota jauna Francijas Bioloģiskās daudzveidības aģentūra. 2018. gada 4. jūlija Bioloģiskās daudzveidības plānā ir uzsvērts, cik svarīgi ir kopīgi risināt klimata pārmaiņu un bioloģiskās daudzveidības izzušanas problēmas, un tajā ir ietverti jauni mērķi attiecībā uz aizņemtās zemes platību tīro pieaugumu, pilsētu zaļajām zonām, agroekoloģiju un augsnes aizsardzību, kā arī darbības, kas saistītas ar maksājumiem par vides pakalpojumiem, apputeksnētājiem un ekosistēmas atjaunošanu.

Reģionālajā/vietējā līmenī: Vācijā Bādenes-Virtembergas federālā zeme palielināja finansējumu dabas aizsardzībai no 30 miljoniem euro līdz 90 miljoniem euro 10 gadu laikā. Nacionālo parku izveidošana un ekosistēmu atjaunošana nodrošina ieguvumus lauksaimniekiem un ekonomikai, t. sk. jaunuzņēmumiem, kuri ražo iepakojuma papīru no zālājiem ar lielu bioloģisko daudzveidību, kā arī dabas tūrisma nozarei.

Uzņēmumu līmenī: 59 Austrijas lauksaimnieki, SPAR un WWF ir izveidojuši spēcīgu aliansi projektā “Veselīga augsne veselīgai pārtikai”. Garantējot saražoto dārzeņu pārdošanu un lauksaimniekiem maksājot prēmiju 30 euro apmērā par vienu augsnē uzglabāto tonnu CO₂, SPAR veicina ilgtspējīgu augsnes apsaimniekošanas praksi. Augsnes paraugus izmanto, lai uzraudzītu projekta efektivitāti.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Grieķijas Ornitoloģijas biedrība, WWF Greece, Bulgārijas Putnu aizsardzības biedrība un Karaliskā Putnu aizsardzības biedrība apvienoja spēkus, lai apturētu balto grifu populācijas samazināšanos Balkānu reģionā. Tās paplašināja savu pārrobežu pieeju, attiecinot to arī uz citām valstīm šīs sugas pārlidojumu ceļā.

Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai, nodrošināt taisnīgas tiesas pieejamību visiem un izveidot efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas institūcijas visos līmeņos

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

ES ir viens no visveiksmīgākajiem miera projektiem pasaulē. Dibināšanas līgumu (no kuriem pirmais tika parakstīts 1957. gadā) virzīta, ES var atskatīties uz 60 miera, demokrātijas un

solidaritātes gadiem. 2012. gadā ES tika piešķirta Nobela Miera prēmija par miera, samierināšanas, demokrātijas un cilvēktiesību veicināšanu Eiropā. Tiesiskuma un ES pamatvērtību veicināšana un uzturēšana ir būtiska ES prioritāte gan tās robežās, gan ārējās attiecībās. Šajā ziņā efektīvām tiesu sistēmām ir izšķiroši svarīga loma. Tās nodrošina, ka iedzīvotāji var pilnībā izmantot savas tiesības un uzņēmumi gūst labumu no juridiskās noteiktības un ieguldījumiem labvēlīgas vides vienotajā tirgū. ES mudina dalībvalstis uzlabot to tiesu sistēmu neatkarību, kvalitāti un efektivitāti, t. sk. izmantojot efektīvu uzraudzību ar Eiropas pusgada un ES rezultātu apkopojuma tiesiskuma jomā palīdzību. Kopumā Komisija nodrošina tiesiskuma un citu ES pamatvērtību ievērošanu, izmantojot visus tās rīcībā esošos rīkus un instrumentus. Viena no Eiropas sabiedrības problēmām ir korupcija, kas apdraud uzticēšanos demokrātiskajām iestādēm un vājina politiskās vadības pārskatatbildību. Komisijai ir politiskas pilnvaras uzraudzīt cīņu pret korupciju un īstenot visaptverošu ES pretkorupcijas politiku. Ārējās attiecībās ES ar savas ārpolitikas un drošības politikas starpniecību veicina starptautisko mieru un palīdz partnervalstīm risināt nestabilas situācijas, izveidot pārskatatbildīgas un pārredzamas iestādes, veicināt uz līdzdalību balstītu lēmumu pieņemšanu un nodrošināt iekļaujošus un ticamus vēlēšanu procesus. Cilvēktiesības, dzimumu līdztiesība, iekļaušana un nediskriminācija ir Eiropas Konsensa par attīstību pamatā. Ar paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas palīdzību tā vēl vairāk veicina mieru un stabilitāti. Proti, ES aktīvi veicina un palīdz ES kandidātvalstīm tiesiskuma, tiesu sistēmas reformas, cīņas pret korupciju un organizēto noziedzību, drošības, pamattiesību un demokrātisku iestāžu nodrošināšanā.

Galvenās tendences

- Ir uzlabojusies cilvēku **izpratne par noziegumiem, vardarbību vai vandālismu**; 2016. gadā 13,0 % Eiropas iedzīvotāju uzskatīja, ka viņus ietekmē šīs problēmas, kas ir par 2,9 procentpunktiem mazāk nekā 2007. gadā.
- 2018. gada ES rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā liecina, ka salīdzinājumā ar 2010. gadu **tiesu sistēmu efektivitāte** dalībvalstīs ir uzlabojusies vai saglabājusies stabila gandrīz visās dalībvalstīs ar ļoti nedomājamu izņēmumu. Tomēr civillietu un komercietu tiesvedība vairākās dalībvalstīs joprojām ir ļoti ilga.
- ES **vispārējās valdības izdevumi tiesu iestādēm** 2007.–2016. gadā pieauga par vairāk nekā 11 %, 2016. gadā sasniedzot nedomājamu vairāk par 50 miljardiem euro. Šis izaugsmes temps bija nedomājamu mazāks nekā IKP pieaugums.
- 2018. gadā 56 % ES iedzīvotāju **tiesu un tiesnešu neatkarību** savā valstī atzina par “ļoti labu” vai “diezgan labu”, kas ir par četriem procentpunktiem vairāk nekā 2016. gadā.
- Saskaņā ar *Transparency International* **korupcijas** uztveres indeksu ES dalībvalstis 2017. gadā joprojām ierindojās starp vismazāk korumpētajām valstīm pasaulē un veidoja pusi no pasaules 20 vismazāk korumpēto valstu saraksta.
- **Tiesiskuma** stāvoklis dažās dalībvalstīs rada bažas, kas tiek risinātas ar virkni pasākumu ES līmenī.

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka 19 ES dalībvalstis attiecībā uz 16. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 70 punktiem (no pavisam 100). Deviņas ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

ES turpina piedzīvot miermīlīgus laikus. Ar paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas palīdzību tā vēl vairāk veicina mieru un stabilitāti. ES aktīvi veicina un palīdz arī ES kandidātvalstīm tiesiskuma, tiesu sistēmas reformas, cīņas pret korupciju un organizēto

noziedzību, drošības, pamattiesību un demokrātisku iestāžu nodrošināšanā. ES ārējās attiecības un attīstības politika arī veicina mieru citviet pasaulē. Turklāt ES turpina sekmēt un nodrošināt tiesiskumu savās dalībvalstīs. Ir jādarā vairāk, lai dažās dalībvalstīs uzlabotu valsts tiesu sistēmas efektivitāti, kvalitāti un neatkarību. Starptautiskā līmenī vairākās valstīs ir vērojama virzība uz autoritārām pārvaldības sistēmām. Līdz ar to demokrātijas, cilvēktiesību un tiesiskuma veicināšana joprojām būs ES būtiska prioritāte gan iekšējās, gan ārējās attiecībās. ES turpinās strādāt, lai uzlabotu tiesu iestāžu pieejamību, apkarotu krāpšanu, noziedzību un vērstos pret mainīgajiem drošības apdraudējumiem, vēl vairāk uzlabojot sadarbību un informācijas apmaiņu starp ES dalībvalstu policijas un tiesībsardzības iestādēm, un veicinās starptautisko sadarbību šajā jomā.

Iespējas un pozitīvie faktori

Kultūras vērtības, kuras respektē pamattiesību ievērošanu, sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darbībūdarbība, izglītība, digitalizācija, mākslīgais intelekts un jaunās tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, noturīga infrastruktūra un sabiedrība, multilaterālisms, atklāta un godīga tirdzniecība, attīstības palīdzība.

Riski un negatīvie faktori

Ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, klimata pārmaiņas un vides degradācija, migrācija un piespiedu pārvietošana, atgriešanās pie ekonomikas protekcionisma visā pasaulē, starptautiskās sadarbības trūkums, tiesiskuma problēmas, populisms, sociālā nevienlīdzība.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: ES 2017. gada noteikumi attiecībā uz “konfliktu izrakteniem” paredz piegādes ķēdes pienācīgas pārbaudes pienākumus ES importētājiem, kuri importē alvu, tantalu, volframu un zeltu, lai nodrošinātu, ka tie tiek iegūti atbildīgi, bez bruņotu konfliktu tiešas vai netiešas finansēšanas un neradot cilvēktiesību pārkāpumus konfliktu skartās un augsta riska zonās.

ES līmenī: Eiropas Prokuratūra tika izveidota 2017. gadā kā neatkarīga Eiropas prokuratūra ar pilnvarām izmeklēt noziegumus, kas skar ES finanšu intereses, un saukt pie atbildības par tiem. Pēc trīs gadu ilga izveides posma Eiropas Prokuratūra varētu sākt darboties 2020. gada beigās. Tas būs izšķirīgs uzlabojums cīņā pret krāpšanu, korupciju un citiem noziegumiem pret ES budžetu.

Dalībvalstu līmenī: Francijas 2017. gada likums par modrības pienākumu rada uzņēmumiem pienākumu ieviest noteikumus, ar ko nodrošina, ka to meitasuzņēmumi, piegādātāji un apakšuzņēmēji visā pasaulē ievēro labu praksi sociālajā, vides un ētikas jomā. Likuma mērķis ir palielināt uzņēmumu izpratni par to lomu traģēdiju novēršanā Francijā un ārvalstīs un nodrošināt, ka cietušie saņem kompensāciju par jebkādu kaitējumu, kas nodarīts, pārkāpjot uzņēmumu jauno pienākumu ieviest modrības plānus. Likumu piemēro uzņēmumiem ar galveno mītni Francijā, kuros strādā vairāk nekā 5000 darbinieki, vai uzņēmumiem ar galveno mītni ārzemēs, kuros strādā vairāk nekā 10 000 darbinieki.

Uzņēmumu līmenī: 2011. gadā Dānijas konteinerkuģniecības uzņēmums *Maersk Line* kopā ar citiem dalībniekiem nodibināja jūras korupcijas apkarošanas tīklu. Šāda starpnozaru partnerība, ko veido kuģniecības uzņēmumi, kravas īpašnieki un pakalpojumu sniedzēji, sadarbojas ar galvenajām ieinteresētajām personām, tostarp valdībām un starptautiskām organizācijām, lai identificētu un mazinātu korupcijas cēloņus jūrniecības nozarē.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Slovākijā valdība veicina pilsoniskās sabiedrības un nevalstisko organizāciju iesaistīšanos valsts politikas veidošanā, īstenošanā un kontrolē dažādās jomās. Vides politikas jomā ir izveidots “zaļais trijstūris” (*Green Tripartite*), lai virzītu nevalstisko dalībnieku ieteikumus politikas veidošanas un īstenošanas procesā.

17 PARTNERSHIPS
FOR THE GOALS

Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai

Eiropas Savienība šobrīd

Pārskats

Ilgtspējīgas attīstības mērķi ir transversāla dimensija ES globālās ārpolitikas un drošības politikas stratēģijas īstenošanā, kurā izklāstīts redzējums par vienotu ES iesaisti pasaulē. Eiropas Konsenss par attīstību nodrošina satvaru ES un dalībvalstu kopējai pieejai attīstības politikai, kam pamatā ir ilgtspējīgas attīstības mērķi. Pamatojoties uz principu, ka attīstības jomā politikai jābūt saskanīgai, ES mērķis ir maksimāli palielināt saskanību un veidot sinerģiju starp savām dažādajām rīcībpolitikas jomām, lai atbalstītu partnervalstis ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā. Patlaban ES ir pasaulē lielākā oficiālās attīstības palīdzības sniedzēja. Pēdējo desmit gadu laikā lomu līdzsvars ir mainījies – no līdzekļu devēja un saņēmēja attiecībām uz vienlīdzīgāku partnerību. ES paplašināšanās politika un pārskatītā Eiropas kaimiņattiecību politika ir vērsta uz politikas un ekonomikas pamatprincipiem, tostarp tiesiskumu, cilvēktiesībām, demokrātiju un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un attīstību, pilnībā ievērojot Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam. ES iesaiste humānās palīdzības jomā ietver darbu ciešā partnerībā ar daudzām humānās palīdzības un attīstības jomas ANO un pilsoniskās sabiedrības starptautiskām organizācijām, tiecoties nodrošināt cilvēka cieņu. Uz vērtībām balstītā ES tirdzniecības un investīciju politika, kas izklāstīta stratēģijā “Tirdzniecība visiem”, aptver visus ilgtspējīgas attīstības mērķus, integrējot ilgtspējīgas attīstības īstenošanu visās tās dimensijās. ES joprojām stingri atbalsta vispārēju, uz noteikumiem balstītu, atvērtu, nediskriminējošu un taisnīgu daudzpusēju tirdzniecības sistēmu, kuras pamatā ir Pasaules Tirdzniecības organizācija (PTO), un aktīvi strādā, lai saglabātu un stiprinātu PTO visās tās funkcijās. ES arī cieši sadarbojas ar citām starptautiskām organizācijām, piemēram, Augstā cilvēktiesību komisāra biroju (OHCHR), Starptautisko Darba organizāciju (SDO) un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju (ESAO), lai veicinātu cilvēktiesības, korporatīvo sociālo atbildību un atbildīgu darījumdarbību, kā arī sociālo un vides mērķu sasniegšanu savā tirdzniecības politikā. ES G20 ietvaros aktīvi veicina ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam un IAM īstenošanu. ES ar Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada palīdzību stiprina savu fiskālo un ekonomikas pārvaldību, tādējādi sekmējot globālo makroekonomikas stabilitāti. Izmantojot savu labāka regulējuma programmu, Komisija veicina politikas saskaņotību.

Galvenās tendences

- ES ir **pasaulē lielākā oficiālās attīstības palīdzības sniedzēja**, 2017. gadā nodrošinot 75,7 miljardus euro. Turklāt kopējā ES oficiālās attīstības palīdzības un nacionālā kopienākuma (NKI) attiecība – 0,5 % 2017. gadā – bija ievērojami lielāka nekā vairumam citu ESAO līdzekļu devēju, piemēram, Kanādai, Japānai vai Amerikas Savienotajām Valstīm. Zviedrija, Dānija, Luksemburga un Apvienotā Karaliste ir sasniegušas mērķi oficiālajai attīstības palīdzībai tērēt 0,7 % no NKI (2017. gads).
- Ir pastiprinājušās **tirdzniecības attiecības ar jaunattīstības valstīm**. Eksports var radīt

pašmāju darbvietas un ļaut jaunattīstības valstīm iegūt ārvalstu valūtu, ko var izmantot citu vajadzīgo preču importam. ES importa apjoms no jaunattīstības valstīm laikposmā no 2002. līdz 2017. gadam ir palielinājies vairāk nekā divas reizes.

- No 2002. līdz 2017. gadam palielinājās **ES importa īpatsvars no vismazāk attīstītajām valstīm**. Tomēr importa apjoms no gandrīz 50 vismazāk attīstītajām valstīm 2017. gadā joprojām veidoja tikai 2,0 % no visa importa ES. Pēdējo dažu gadu laikā ES ir vismazāk attīstītajās valstīs nostiprinājusi savu galvenā eksporta tirgus lomu: tās īpatsvars pasaules vismazāk attīstīto valstu preču eksportā palielinājās no 20,5 % 2012. gadā līdz gandrīz 25 % 2016. gadā, kam sekoja Ķīna (21 %) un ASV (8,2 %).
- Izšķiroša nozīme ir palīdzībai jaunattīstības valstīm to **iekšzemes resursu** palielināšanā. ES pieeja budžeta atbalstam partnervalstīm ir pielāgota, lai labāk veicinātu IAM, uzlabotu valstu politikas orientāciju uz rezultātiem un nodrošinātu spēju veidošanu, labāk palīdzot uzlabot pārvaldību un publisko finanšu valdību, t. sk. korupcijas apkarošanas pasākumus.
- **Nodokļu sloga novirzīšana** no darbaspēka uz vidi var veicināt nodarbinātību, samazināt nevienlīdzību un ierobežot slodzi uz vidi. Vides nodokļu īpatsvars kopējos ES nodokļu ieņēmumos ir palicis gandrīz nemainīgs (6,8 % 2002. gadā un 6,1 % 2017. gadā).

Globālais vērtējums

2018. gada globālajā IAM indeksā un paneļu ziņojumā (sagatavojuši *Bertelsmann Stiftung* un Ilgtspējīgas attīstības risinājumu tīkls) minēts, ka sešas ES dalībvalstis attiecībā uz 17. IAM sasniegšanu ir ieguvušas pāri par 70 punktiem (no pavisam 100). Trīs ES dalībvalstis ir pasaules 20 labāko valstu skaitā.

Eiropas Savienība 2030. gadā

ES pašreizējās tendences un vienlīdzības princips

Problēmas, ar ko saskaras Eiropa un pasaule, būs sarežģītākas, savstarpēji vairāk saistītas un globālākas nekā jebkad agrāk. Globālas partnerības nabadzības izskaušanas un visu pārējo IAM jomās būs neaizstājamas. Tāpēc starptautiskajā līmenī ES turpinās veicināt uz noteikumiem balstītas daudzpusējas starptautiskās kārtības saglabāšanu un stiprināšanu ar Apvienoto Nāciju Organizāciju tās centrā. Tas ir nepieciešams nosacījums, lai nodrošinātu īstenošanas līdzekļus. ES turpinās izmantot savu uz vērtībām balstīto tirdzniecības politiku, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, t. sk. korporatīvo sociālo atbildību un atbildīgu darījumdarbību, un turpinās stingri atbalstīt Pasaules Tirdzniecības organizāciju. Piemēram, lai uzlabotu rezultātus, pēc iespējas efektīvāk dalot darbu, ES un tās dalībvalstis kā efektīvu līdzekli, lai īstenotu attīstības sadarbības partnerības, izmantos kopīgu plānošanu un kopīgu īstenošanu. Tas nozīmē, ka tās kopīgi definē, kuram līdzekļu devējam būtu jāstrādā konkrētajā nozarē. Turklāt ES iestādes un dalībvalstis turpinās ieguldīt lielākas pūles, lai īstenotu Adisabebas rīcības programmu, kas ir globālais satvars Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam finansēšanai un kas uzsver zinātnes, tehnoloģijas un inovācijas nozīmi. Nākamā ES pētniecības un inovācijas programma (2021.–2027. gadam) “Apvārsnis Eiropa” uzsver starptautiskās zinātniskās sadarbības centrālo lomu IAM sasniegšanā. ES ir labā situācijā attiecībā uz lielāko daļu attīstības saistību finansēšanu līdz 2030. gadam. Arī Eiropas Savienībā tiks veicinātas partnerības ilgtspējīgai attīstībai.

Iespējas un pozitīvie faktori

Sabiedrības iesaistīšana un līdzdalības politika, korporatīvā sociālā atbildība un atbildīga darījumdarbība, labāks regulējums, izglītība, digitalizācija, mākslīgais intelekts, jaunas tehnoloģijas, pētniecība un inovācija, efektīva tehnoloģiju nodošana un zināšanu apmaiņa, Zemes novērošana, brīvprātīgais darbs, kolektīvā finansēšana un citi novatoriskas finansēšanas veidi, ilgtspējīgas finanses, publiskā un privātā sektora partnerības, multilaterālisms, atvērta un godīga tirdzniecība, attīstības palīdzība.

Riski un negatīvie faktori

Ģeopolitiskā nestabilitāte un drošības apdraudējumi, ekonomikas protekcionisms,

starptautiskās sadarbības trūkums, esošo daudzpusējo iestāžu vājināšana.

Rīcībpolitikas aktualitātes

ES starptautiskā līmenī: ES sadarbojas ar citiem G20 partneriem un starptautiskajām organizācijām G20 pakta ar Āfriku ietvaros ar mērķi palielināt investīcijas iesaistītajās Āfrikas valstīs. ES atbalstīs arī trīspusējo sadarbību – dienviņu virzītas partnerības starp divām vai vairākām jaunattīstības valstīm ar attīstītas valsts vai daudzpusējas organizācijas atbalstu –, kura ir svarīgs instruments, ar ko sasniegt jaunattīstības valstis un citas ieinteresētās personas.

ES līmenī: Eiropas ārējo investīciju plāns un Eiropas Fonds ilgtspējīgai attīstībai piedāvā ES budžetu kā garantiju, lai atraisītu un palielinātu investīcijas Āfrikā un tās kaimiņu reģionos. To uzmanības centrā ir nestabilitātes, konfliktu un vardarbības skartas valstis, valstis, kam ir tikai sauszemes robežas, un vismazāk attīstītās valstis, kurām ir vislielākās vajadzības. Mērķis ir atraisīt privātās investīcijas un mobilizēt papildu investīcijas 44 miljardu euro apmērā līdz 2020. gadam.

Dalībvalstu līmenī: “Somija, ko vēlamies sasniegt līdz 2050. gadam – sabiedrības apņemšanās veicināt ilgtspējīgu attīstību” ir novatorisks veids, kā iesaistīt visu sabiedrību IAM īstenošanā. Lai sasniegtu astoņus mērķus ceļā uz 2050. gada redzējuma īstenošanu, kopā ar administratīvajām nozarēm un citiem sabiedrības dalībniekiem, piemēram, uzņēmumiem, pašvaldībām, organizācijām, izglītības iestādēm un vietējiem operatoriem, tiek noteiktas darbības saistības. Saistībām jābūt jaunām un izmērāmām.

Reģionālajā/vietējā līmenī: Latvijas vietējās pašvaldības un nevalstiskās organizācijas aktīvi piedalās attīstības sadarbības projektos ar Austrumu partnerības valstīm un Vidusāzijas valstīm — Moldovu, Gruziju, Ukrainu, Kirgizstānu un citām valstīm. Latvijas Pašvaldību savienība ir sniegusi ilgtermiņa ekspertu atbalstu partnervalstu budžeta plānošanā, valdības sarunās, iedzīvotāju iesaistīšanā lēmumu pieņemšanā un darījumsdarbības veicināšanā.

Uzņēmumu līmenī: starptautisks patēriņa preču uzņēmums *Unilever* ir stingri aizstāvējis IAM kopš ANO Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam pieņemšanas, un uzņēmuma izpilddirektors darbojas ANO Ģenerālsēdētāja Globālo mērķu atbalsta grupā. *Unilever* 2016. gadā līdzdibināja Uzņēmējdarbības un ilgtspējīgas attīstības komisiju, un tā rezultātā 2017. gadā tika publicēts sākotnējais ziņojums *Better Business Better World* par uzņēmējdarbības atbalstu rīcībai IAM jomā.

Pilsoniskās sabiedrības līmenī: Itālijas Ilgtspējīgas attīstības alianses (ASviS) mērķis ir palielināt informētību un mobilizēt Itālijas sabiedrību, ieinteresētos ekonomikas dalībniekus un iestādes attiecībā uz Apvienoto Nāciju Organizācijas Ilgtspējīgas attīstības programmas 2030. gadam nozīmību. Tajā apvienotas vairāk nekā 180 visnozīmīgākās pilsoniskās sabiedrības iestādes un tīkli, kā arī augstskolas un uzņēmumi.

III PIELIKUMS. Daudzpusējas IAM jomā ieinteresēto personu platformas ieguldījums pārdomu dokumentā “Ceļā uz ilgtspējīgu Eiropu 2030. gadā” – kopsavilkums

Platformas dalībnieku vēstule

Briselē, 2018. gada 11. oktobrī

Tagadējiem un nākamajiem Eiropas Komisijas un citu ES iestāžu vadītājiem,
visiem iesaistītajiem, kam no svara ir atbalsts ilgtspējīgam dzīvesveidam un vides, sociālās, ekonomiskās un pārvaldības attīstībai Eiropā,
Eiropas iedzīvotājiem un vēlētājiem

Ar šo jauno platformu un mūsu ziņojumu mēs vēlamies raidīt spēcīgu signālu līderiem, iesaistītajām pusēm un cilvēkiem gan Eiropas Savienībā, gan ārpus tās: ir pienācis laiks – varbūt pēdējais laiks – izstrādāt un īstenot tālredzīgu un tālejošu stratēģiju ilgtspējīgai Eiropas attīstībai līdz 2030. gadam.

Jāatzīmē, ka nevienam platformas dalībniekam nevajadzēs apstiprināt katru šajā ziņojumā ietvertu ieteikumu vai viedokli, un katram ir tiesības uz atšķirīgu viedokli par aplūkoto jautājumiem.

Tomēr esam centušies īsā laika posmā, cienot mūsu daudzveidīgo pieredzi un uzskatus, uz to pamata formulēt savu nostāju, lai kopīgiem spēkiem virzītos uz labāku, ilgtspējīgu Eiropu.

Mūsu ieteikumi, kas balstās uz spēcīgām kopējām vērtībām, strukturāliem rīcībpolitikas uzlabojumiem un inovatīviem rīcības priekšlikumiem, sakņojas to vairāku tūkstošu vīriešu un sieviešu pieredzē un darbā, kas strādājuši publiskajā sektorā, pilsoniskajā sabiedrībā un privātajā sektorā. Viņu kopīgais mērķis ir pārveidot ilgtspējīgas attīstības mērķus praktiskos risinājumos, kas vairotu iedzīvotāju labklājību un aizsargātu vidi, saglabājot to šai un nākamajām paaudzēm.

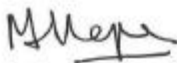
Mūsu ziņojums piedāvā dažādas perspektīvas un nebūt ne vienkāršus kompromisus starp vides, ekonomikas, sociālās jomas un pārvaldības interesēm ilgtspējīgā attīstībā, no kuriem dažus varējām apspriest sarunās, bet par citiem vēl vajadzēs rast lielāku skaidrību un vienprātību.

Esam pārliecināti, ka iedzīvotāju un līderu uzticēšanās un iesaistīšanās ilgstošā Eiropas pārveidē nesīs augļus. Tālab visos līmeņos ir nepieciešama taisnīga un līdztiesīga dialoga kultūra un partnerība, kurā ikviens partneris var palīdzēt veidot Eiropu, kas iestājas par it visiem, un paļauties uz pārējiem, kas nāks talkā. Tas ietver arī visaptverošu ilgtspējīgas

Eiropas stratēģiju, kura sniegs ievirzi visiem Eiropas politikas virzieniem un programmām, kas paātrinās mūsu individuālos un kolektīvos centienus, lai nodrošinātu ilgstošu drošību, labklājību un cieņu visiem iedzīvotājiem.

Mēs lepojamies ar līdz šim paveikto, taču vienlaikus jūtam, ka būtu jādara vēl daudz vairāk. Tad dialogs par ilgtspēju un sadarbību šajā platformā strauji uzlabotos un iegūtu jaunus apgriezienus – gan starp ieinteresētajām personām, gan ar ES iestādēm.

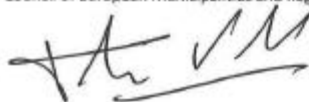
MARTIN HARPER
Birdlife

MARKUS BEYRER
BusinessEurope

FREDERIC VALLIER
Council of European Municipalities and Regions

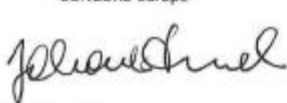
ANNEMIE DRIESKENS
COFACE Families Europe

ARNOLDAS ABRAMAVICIUS
European Committee of the Regions

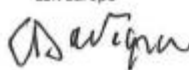
JOHANNES TRIMMEL
CONCORD Europe

LIISA PIETOLA
COPA-COGECA

ETIENNE DAVIGNON
CSR Europe

SILVIA GANZERLA
EUROCITIES

LIINA CARR
European Trade Union Confederation

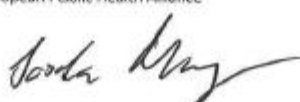
BRENDA KING
European Economic and Social Committee

FRANCESCO STARACE
ENEL

SASCHA MARSCHANG
European Public Health Alliance

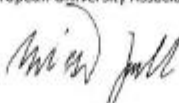
EVA JANE-LLOPIS
ESADE Business School

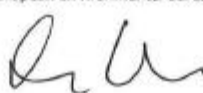
SUSAN FLOCKEN
European Trade Union Committee for Education

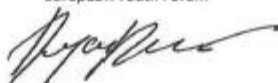
MICHAEL GAEBEL
European University Association

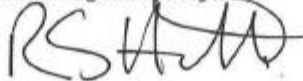
JEREMY WATES
European Environmental Bureau

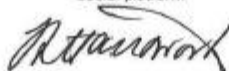
DEJAN BOJANIC
European Youth Forum

RICHART HOWITT
International Integrated Reporting Council

JANA HAINSWORTH
Social platform

LEIDA RIJNHOUT
SDG Watch Europe

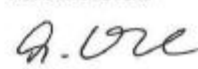
CARL DOLAN
Transparency International

PAUL POLMAN
Unilever

DR. ANDREA KOHL
World Wildlife Fund

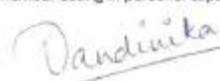
MELLA FREWEN
FoodDrinkEurope

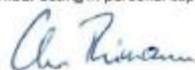
SERGI CORBALAN
Fair Trade Advocacy Office

VANDINIKA SHUKLA
Member acting in personal capacity

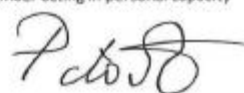
CHRISTIAN THIMANN
Member acting in personal capacity

WIEBE DRAIJER
Member acting in personal capacity

JANEZ POTOCNIK
Member acting in personal capacity

Kopsavilkums “Eiropas virzība uz ilgtspējīgu nākotni”
Daudzpusējas IAM jomā ieinteresēto personu platformas ieguldījums 2018. gada
oktobra pārdomu dokumentā “Ceļā uz ilgtspējīgu Eiropu 2030. gadā”

Daudzpusēju ieinteresēto personu platformu, kas izvērtēja ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu Eiropas Savienībā (“daudzpusēja IAM jomā ieinteresēto personu platforma”) izveidoja 2017. gada maijā, lai tā atbalstītu un konsultētu Eiropas Komisiju un visas ieinteresētās personas, kas iesaistītas IAM īstenošanā ES līmenī.

Mums – publiskā sektora, pilsoniskās sabiedrības un privātā sektora pārstāvjiem – ir kopējas vērtības, uz kuru pamata izstrādājām ieteikumus, kā ilgtspējīgas attīstības mērķus pārveidot praktiskos risinājumos, kuri nodrošinātu labklājību gan šai, gan nākamajām paaudzēm Eiropas Savienībā un citur pasaulē. Mūsu ieteikumi ir domāti kā iedvesmas avots un sniedz ievirzi Komisijas pārdomu dokumentam “Ceļā uz ilgtspējīgu Eiropu 2030. gadā”.

Tā kā darba programma ir vērienīga un ilgtspējīgas attīstības mērķi – universāli un nedalāmi, nav vienas, allaž derīgas receptes, kuru varētu piedāvāt. Lai sasniegtu šos mērķus, vajadzēs visaptveroši izvērtēt situāciju, nosakot, kurās jomās vajadzīgas pārmaiņas, un izstrādāt saskanīgas rīcībpolitikas, kas sniegtu ilgstošus sociālos, ekonomiskos, ar pārvaldību un vidi saistītos līdzīgumus, atzīstot un nostiprinot visu mērķu un uzdevumu savstarpējo saikni. Mūsu ieteikumi, kuri ir prasīgi un par kuriem esam vienojušies, ir ieguldījums šā mērķa sasniegšanā.

Kā prioritāti iesakām Eiropas Savienībai izstrādāt un īstenot visaptverošu, tālredzīgu un pārveidojošu stratēģiju “Ilgspējīga Eiropa 2030”, kas virzītu visas ES rīcībpolitikas un programmas. Lai šāda stratēģija būtu efektīva, tai būtu jāietver gan starpposma, gan ilgtermiņa mērķi un jāizklāsta ilgtspējīgas Eiropas redzējums arī pēc 2030. gada.

Īstenojot 2030. gada darba kārtību, Eiropas Komisijai un visām pārējām ieinteresētajām personām jāievēro pamatprincipi, jāizpilda jau esošās starptautisko nolīgumu diktētās saistības, jāapņemas pārveidot mūsu sociālo un ekonomisko modeli, jāatzīst par prioritāriem un jāpaātrina pasākumi, kas risina visnabadzīgāko un visatstumtāko sabiedrības locekļu situāciju (princips, ka nevienu nedrīkst atstāt novārtā), jāatzīst, ka planētas resursi nav neizsmeļami, jāievēro cilvēktiesības un tiesiskums un jānodrošina ilgtspējīgas attīstības politikas saskanība.

Mēs sniedzam arī dažus pārnozaru ieteikumus. Iesakām ES izgudrot jaunu pārvaldības sistēmu, lai nodrošinātu saskaņotu pieeju ilgtspējīgai attīstībai. Komisijas priekšsēdētājam, kuru atbalstītu īpaša projekta grupa, vajadzētu būt atbildīgam par 2030. gada darba kārtību, nodrošināt efektīvu koordināciju un par tās īstenošanu ziņot ikgadējā runā par stāvokli Eiropas Savienībā. Lai īstenotu ilgtspējīgas attīstības mērķus un Parīzes nolīgumu, ir jārīkojas arī reģioniem, pilsētām, iedzīvotājiem, kopienām, uzņēmumiem un pilsoniskajai sabiedrībai visā tās dažādībā. ES būtu jāiestājas par teritoriālu pieeju ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā un jāpieļauj divpusējs dialogs, kurā Eiropas un valstu stratēģijas iesaista

reģionālās un vietējās iestādes, kā arī pilsonisko sabiedrību un profesionālās organizācijas vairāku līmeņu pārvaldības modelī, kurā piedalās daudzas ieinteresētās personas. Mēs arī piedāvājam izvērtēt šīs platformas panākumus (gan sastāva, gan uzdevuma ziņā) un diskutēt par to, kā tā turpmāk varētu palīdzēt īstenot mūsu priekšlikumu par iekļaujošu, līdzdalīgu un pārredzamu stratēģiju “Ilgtspējīga Eiropa 2030”. Visbeidzot, vēl būtu jācenšas panākt ilgtspējīgas attīstības politikas saskanību tādā ziņā, ka visām ES rīcībpolitikām vajadzētu sekmēt ilgtspējīgu attīstību Eiropā vai ārpus tās.

Mums ir arī daži specifiski ieteikumi par to, kā nostiprināt pašreizējo ES rīcības līdzekļu klāstu. Labāka regulējuma programma tikai iegūtu, ja politikas veidošanas procesā pilnībā iestrādātu ilgtspējīgas attīstības mērķus un principus. ES politikas veidotājiem vajadzētu pilnvērtīgāk izmantot ietekmes novērtējuma pamatnostādnes, lai racionalizētu ilgtspējīgas attīstības aspektus. Būtu jāizveido ilgtspējīgas Eiropas koordinācijas cikls ar ES ilgtspējīgas attīstības rīcības plāniem, dalībvalstu un Eiropas Komisijas sniegtiem ziņojumiem par ilgtspējīgu attīstību un ieteikumiem. Eiropas pusgada process jāpieskaņo stratēģijai “Ilgtspējīga Eiropa 2030”, un tajā jāietver ilgtspējas pārbaude. ES publiskajām finansēm, tostarp daudzgadu finanšu shēmai, vajadzētu būt pilnīgi ilgtspējīgām, un finanšu noteikumiem būtu jāietver vides, sociālo un pārvaldības risku definīcija. Dalībvalstu līmenī būtu jāveic ilgtspējīgas fiskālās reformas, jāpievēršas tādām problēmām kā izvairīšanās no uzņēmumu ienākuma nodokļa maksāšanas un fiskālais dempings, kā arī pilnībā jāīsteno Adisabebas rīcības programma. Lai uzlabotu nākamo lēmumpieņemēju informētību, ES vajadzētu sīkāk izstrādāt integrētu un līdzdalīgu pārraudzības, pārskatatbildības un pārskatīšanas sistēmu, kas ietvertu visaptverošu ES IAM indikatoru kopumu un kvalitatīvu analīzi.

Esam nākuši klajā ar ārīdzan ar konkrētām nozarēm domātiem ieteikumiem. Ilgtspējai saskanīgi jāatspoguļojas visās ES rīcībpolitikās un iniciatīvās. Tomēr šā dokumenta vajadzībām esam apzinājuši piecas ES rīcībpolitikas jomas, kurām ir ārkārtīgi liela nozīme IAM sasniegšanā:

1) būtu vēl vairāk jāveicina, jāstimulē un jāreglamentē ilgtspējīgs patēriņš un ražošana, īpašu uzmanību pievēršot globālajām apgādes ķēdēm. Mums ir vajadzīgi arī juridiskie un politiskie risinājumi un finansējums, kas sekmētu šo pāreju. Jāsamazina ES “pēda”, jāievieš resursu pārvaldības konvencija un jāizstrādā uz patēriņu balstīti rādītāji. Ilgtspējai vajadzētu ietilpt Eiropas 2030. gada rūpniecības stratēģijā;

2) ES būtu jāinvestē pētniecībā un inovācijā, cilvēkresursos un cilvēku dotībās, nodarbināmībā un sociālajā iekļautībā. Pilnībā būtu jāīsteno Eiropas sociālo tiesību pīlārs. Būtu jāveicina sociālā un solidaritātes ekonomika, jāizvērs investīcijas veselībā un labklājībā, un ilgtspējai būtu jāklūst par starpdisciplināru zinātni. Būtu jāgarantē kvalitatīva izglītība, par prioritāti jāatzīst atbalsts bērniem un jauniešiem un jāievieš regulējums, kas nodrošina drošu ceļu patvēruma meklētājiem un migrantiem, tajā pašā laikā nostiprinot integrācijas un iekļautības politiku;

3) klimata un enerģētikas politika. ES savi klimata un enerģētikas mērķi būtu jāpieskaņo jau pieņemtajam mērķim, kas paredz temperatūras pieaugumu pasaulē ierobežot līdz 1,5 grādam salīdzinājumā ar pirmsrūpniecības laikmeta līmeni, tajā pašā laikā uzlabojot izturētspēju. Būtu pakāpeniski jāatsakās no fosilajiem kurināmajiem, jāpalielina investīcijas energoefektivitātē un tīrā enerģijā, jāsekmē dabā balstītu risinājumu izmantošana. Būtu jāatslogo satiksmes sastrēgumi un jāsekmē ilgtspējīga infrastruktūra un visaptveroši mobilitātes plāni. ES būtu arī jāatbalsta jaunattīstības valstis, lai tās pielāgotos klimata pārmaiņām un nostiprinātu savu izturētspēju;

4) pārtika, lauksaimniecība un zemes izmantošana, tostarp kopējā lauksaimniecības politika. ES būtu jānodrošina, lai visas ES investīcijas lauksaimniecībā būtu pieskaņotas Līgumam par ES, – tas gādātu par cilvēku veselības aizsardzību augstā līmenī, kā arī par vides aizsardzību un vides kvalitātes uzlabošanu. No publiskiem avotiem nodrošinātam ienākumu atbalstam vajadzētu sekmēt pārtikas ražošanu, sabiedrisko labumu un ekosistēmu pakalpojumu sniegšanu, vienlaikus arī nodrošinot pieklājīgus dzīves standartus lauksaimniekiem un paverot ceļu pārejai uz ilgtspējīgām lauksaimniecības un pārtikas sistēmām. Par prioritātēm būtu jāatzīst investīcijas videi draudzīgā un ekonomiski dzīvotspējīgā praksē un šīs prakses pētījumi, turklāt jāgādā par globālo vērtības ķēžu ilgtspēju;

5) kohēzijas politika ir ļoti svarīgs ES investīciju rīks, kas atbalsta ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanu. Tai vajadzētu nostiprināt mērķu īstenošanu vietējā līmenī, tiešā veidā atbalstot reģionālās un vietējās pašvaldības, atbalstīt ES pilsētprogrammu, vēl vairāk sekmēt sociālo mērķu sasniegšanu un veicināt investīcijas zaļākā un ilgtspējīgākā infrastruktūrā, tostarp lauku apvidos.

Tā kā jārikojas nekavējoties, mēs Komisijai cieši iesakām ātri un bez vilcināšanās sekot līdzi mūsu ieteikumu īstenošanai, lai Eiropa varētu veikli un pilnībā izmantot iespēju, ko ilgtspējīga attīstība sniedz mūsu sabiedrībai. Mūsu prasību izpildīšanā būs vajadzīga iekļaujoša un līdzdalīga pieeja, un mēs pilnībā apliecinām savu atbalstu. Mūsu galīgais mērķis ir nodrošināt, lai ilgtspējīga attīstība kļūtu par paliekošu iezīmi Eiropas politikas veidošanā.

Daudzpusējās IAM jomā ieinteresēto personu platformas pilns ieguldījums pārdomu dokumentā “Ceļā uz ilgtspējīgu Eiropu 2030. gadā” ir pieejams

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/sdg_multi-stakeholder_platform_input_to_reflection_paper_sustainable_europe2.pdf